

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**І ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ
ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

**МИКОЛАЇВ
15-17 БЕРЕЗНЯ 2023 Р.**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

**ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В
УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Матеріали
І Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів
вищої освіти та молодих учених

м. Миколаїв, 15-17 березня 2023 р.

Миколаїв
2023

УДК 005:336:351(06)

Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (посвідчення № 102 від 31 січня 2023 р.).

Рекомендовано до друку рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету (протокол №8 від 20.03.2023 р.).

Редакційна колегія:

Голова оргкомітету

ШЕБАНИНА О.В. – д-р екон. наук, професор, декан факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету.

Члени оргкомітету

ПОТРИВАСЬВА Н.В. – д-р екон. наук, професор, завідувач науково-дослідного відділу;

ПОЛТОРАК А.С. – д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту та маркетингу;

ЧЕРВЕН І.І. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу;

КЛЮЧНИК А.В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки;

КОТИКОВА О.І. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємств;

ТИЩЕНКО С.І. – канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри економічної кібернетики та математичного моделювання;

ХРИСТЕНКО О.А. – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри економіки підприємств;

ІВАНЕНКО Т.Я. – канд. екон. наук, доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу та організації бізнесу;

СТАМАТ В.М. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу;

БУРКОВСЬКА А.І. – доктор філософії з економіки, асистент кафедри менеджменту та маркетингу.

Трансформація менеджменту в умовах глобальної макроекономічної нестабільності : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Миколаїв; 15-17 березня 2023 р. Миколаїв : МНАУ, 2023. 145 с.

У збірнику опубліковано тези доповідей на І Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Трансформація менеджменту в умовах глобальної макроекономічної нестабільності», на якій обговорювались питання розвитку сучасної парадигми управління в умовах європейської інтеграції, соціокультурних, освітніх та правових аспектів соціального управління, регіональний та галузевий підходи управління соціально-економічними системами, особливості застосування інформаційних технологій управління бізнесом в умовах глобальної макроекономічної нестабільності.

Відповідальність за достовірність наведених у статтях даних та тверджень несуть їх автори. Стиль і оформлення авторів збережені.

УДК 005:336:351(06)

© Миколаївський національний аграрний університет, 2023

ЗМІСТ

Батюк Р. Б. Тенденції міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією	6
Безугла К. С. Іт-управління бізнесом в умовах війни та слобалізації..	9
Боднар О. П. Зв'язки органів державного управління з громадськістю як важіль формування позитивного іміджу влади	11
Бондаренко Р. М. Діджиталізація в Україні.....	14
Бордун М. Р. Особливості інвестиційної діяльності аграрних підприємств	16
Гаврилова Х. Ю. Управління ризиками туристичного підприємства ...	18
Гаєвський В. В. Методи і досвід просування релігійного туризму	20
Гонько Д. Р. Проблеми розвитку готельного бізнесу в Україні	22
Данилова Д. В. Особливості динаміки зайнятого населення України на ринку праці	24
Євстігнєєв М. В. Особливості управління підприємствами малого бізнесу в умовах формування постіндустріальної економіки	27
Єфімова А. М. Методи визначення оптимальних рішень в умовах нестабільності.....	29
Жосан Г. В. Роль молодіжного підприємництва у ревіталізації деокупованих територій Південного регіону України	31
Замороз І. М. Особливості соціально-економічного розвитку регіонів	33
Запорожченко К. Ю. Ефективність управління виробництва продукції рослинництва в аграрній сфері України	36
Іващенко А. С. Особливості реалізації стратегії сталого розвитку	38
Ізбаиш В. М. Етапи розвитку актуарних розрахунків в світі	41
Кабанова К. І. Поняття та сутність трудових ресурсів	44
Кармазін В. А. Концептуальні підходи до використання фінансових інструментів в управлінні дебіторською заборгованістю	47
Кармазіна Н. В. Аудиторська документація для забезпечення якості аудиторських послуг.....	49
Каур Т. О. Теоретична сутність оборотних засобів підприємств	51
Коржова Є. Є. Нормативно-правові аспекти державного управління соціальним розвитком України	53
Кривко О. В. Роль місцевої влади у формуванні інвестиційного іміджу територіальних громад: досвід кращих практик	55
Крутіков П. Д. Математичні методи розв'язування економічних задач в умовах нестабільності.....	57
Лукаш Ю. В. Вплив соціально-психологічного клімату на ефективність праці колективу.....	60
Магар А. Є. Земельна реформа в Україні: етапи, складові економічного механізму регулювання земельних відносин	62
Мельник О. В. Особливості управління бізнес-процесами продажу туристичних підприємств.....	65

Морозова А. Р. Застосування методів актуарної математики для визначення ймовірності банкрутства страхової компанії	67
Ніколаєвський В. О. Особливості мережевих операційних систем і NFS	71
Новотарська Н. С. Пріоритети соціально-економічних систем в контексті стратегії і тактики розвитку землекористування	75
Онопрійчук Д. О. Особливості використання методів нарахування амортизації в Україні.....	77
Павлін П. Д. Діагностика економічного стану підприємства в антикризовому управлінні.....	80
Пірковець Є. М. Управління трансформацією менеджменту на ринку світлопрозорих конструкцій під час військових дій	83
Предчук О. А. Управління собівартістю виробництва продукції у сільськогосподарських підприємствах	86
Рагуліна А. О. Аналіз стану трудових ресурсів України	89
Сабіров Н. І. Управління фінансовими ресурсами підприємства	91
Симоненко О. Д. Особливості інвестиційної діяльності в туризмі	93
Скрипник В. О. Передумови становлення та розвитку зеленого та сільського туризму.....	95
Слободян Т. А. Соціально-економічна структура населення України ..	97
Слюсар Я. І. Використання підходу країн ЕУ до управління як основний інструмент формування ефективного менеджменту в аграрних підприємствах	99
Сметаніна А. Ю. Оцінка потенційної місткості туристсько-рекреаційних ресурсів Київської області	101
Стеблик Н. В. Інституціональна сталість публічного управління під час війни	103
Сумятін В. В. Оцінка елементів концепції маркетинг-мікс підприємства ресторанного господарства.....	105
Susidenko I. Financial stability of enterprises in wartime conditions.....	108
Таранець Є. О. Вплив економіки на малий бізнес.....	110
Тимченко А. В. Управління господарською діяльністю підприємства в умовах глобальної макроекономічної нестабільності	112
Тимченко А. В. Роль інвестиційної діяльності сучасного аграрного підприємства	114
Федько Д. С. Дисфункції командної роботи та шляхи їх подолання ...	117
Флакей М. Г. Перспективи розвитку ринку землі в Україні	119
Хилько І. І. Економіко-математичні моделі оптимізації в сільськогосподарському виробництві	122
Хоронжук Д. В. Штучний інтелект в управлінні проектами	125
Хохлова В. В. Гуманізація праці як складова соціального менеджменту	127

Царенко О. В. Особливості розбудови системи управління якістю аудиторськими фірмами.....	129
Чаус І. О. Деякі аспекти історії розвитку комп'ютерних мереж	131
Шахрай В. С. Мотивація персоналу підприємства і її види	134
Шевченко В. М. Інноваційні технології управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах цифрової економіки	136
Шевченко Є. А. Управління сталим розвитком логістичної компанії на принципах самоменеджменту	138
Шевчук О. Ю. Економічні детермінанти розвитку інноваційного розвитку суспільства	140
Юзефович К. О. Шляхи підвищення ефективності використання та екологізації агропромислового комплексу	142

Батюк Р. Б.,
аспірант кафедри менеджменту
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

На даний час світова агропродовольча система характеризується крайньою нестабільністю, кон'юктурою товарних та сировинних ринків не збалансована та формується під впливом невизначеності прогнозів і очікувань дефіциту ресурсів, у багатьох країнах відзначаються економічний і продовольчий кризи. З 2019 по 2020 р. рівень поширеності недоїдання у світі зріс з 8,0 до 9,3% і у 2021 р. досяг 9,8%, при цьому чисельність тих, що голодують, оцінюється в 702-828 млн осіб [1].

Дослідження факторів невизначеності та потенційних загроз, які можуть позначитися на функціонуванні національної агропродовольчої системи, має важливе значення для підвищення стійкості забезпечення продовольчої безпеки шляхом посилення можливостей передбачати та долати ризики. В результаті проведених досліджень визначено глобальні тенденції світової продовольчої безпеки, здатні вплинути на стійкість національної агропродовольчої системи.

Виконаний нами аналіз показує, що в середньо- та довгостроковій ретроспективі глобальна продовольча система функціонуватиме в рамках наступних основних умов.

1. Сільськогосподарське виробництво у світовому масштабі буде збільшуватися впродовж стійкого тренду з 60-х років минулого століття (практично за всіма основними видам продовольства: м'ясо, молоко, зерно, рослинна олія, цукор), попри регулярне виникання кризових явищ економіки. При цьому до 90 % загальносвітового приросту продукції галузі рослинництва до 2030 р. буде забезпечено завдяки підвищенню врожайності, впровадженню інтенсивної техніки та технологій, інвестицій у виробництво та інновації [2].

2. Реальний обсяг міжнародної торгівлі агропродовольчими товарами зростає швидше за виробництво (4–6 % проти 2–3 % відповідно, у середньому за 2005–2022 рр.). Зростає при цьому і питома вага сільськогосподарської сировини та продовольства у світовому експорті товарів (від 7,7 % у 2005 р. до 8,8 % у 2019 р.). Збільшується частка продажу готового продовольства щодо сировини (від 81,5 % у 2005 р. до 85,8 % у 2020 р.). За останні 19 років світова торгівля агропродовольчими товарами зросла майже у 3 рази і становила близько 1,6 трлн доларів США.

3. Аналіз підтверджує, що 14 країн забезпечують 60% світового експорту агропродовольчої продукції (США, Нідерланди, Німеччина, Бразилія, Китай та ін.). При цьому в останні роки спостерігається розширення обсягів торгових

операцій країн, що розвиваються (Бразилія, Китай, Індонезія, Аргентина, Індія), які збільшують експорт. Так, частка Бразилії у 2019 р. щодо 2000 р. збільшилась від 2,8 до 5,2%, Китаю – від 3,0 до 4,9%, Індії – від 1,1 до 2,4%. Основними імпортерами є країни Європи та Азії. Важливо, що світова торгівля значною мірою відбувається у рамках регіональних торгово-економічних спільнот на основі встановлення пільгових тарифних та нетарифних заходів. Найбільші інтеграційні об'єднання забезпечують близько 75 % світової торгівлі агропродовольчими товарами (ЄС – 37,4 %, НАФТА – 15,9%, частка ЄАЕС – 2,8%).

4. Не відбувається декларованої закордонними інститутами (СОТ, ФАО, СБ та ін.) лібералізації міжнародної торгівлі агропродовольчими товарами. Навпаки, розширюється застосування нетарифних заходів та обмежень (з 2000 р. у 3,4 рази – до більш ніж 22 тис. заходів), насамперед санітарних та фітосанітарних, що становлять понад 50 % від загальної кількості. Технічні бар'єри займають до 30 %, а тарифні квоти та кількісні обмеження – 5,8 та 3,5 % відповідно. Так, ставки імпорتنних мит на агропродовольчі товари залишаються вкрай високими з диференціацією по країнах та регіонах.

5. Глобальні товаропровідні ланцюги інтенсивно інтегруються та об'єднуються, у тому числі з компаніями із суміжних галузей. Наприклад, більшість найбільших сучасних виробників насіння спочатку вели операції в хімічній галузі, а три найбільші ("DuPont-Dow", "ChemChina-Syngenta" і "Bayer-Monsanto") фактично сформували домінуючу олігополію на глобальному ринку насіння, обсяг якого до 2025 р. складе 120 млрд доларів США[14]. Дослідження підтверджують, що вже в 70-х роках минулого століття транснаціональні корпорації (ТНК) контролювали 70-80% міжнародної торгівлі в країнах з ринковою економікою, а в 1995 р. 2/3 всього глобального міждержавного товарообігу [3].

Світова торгівля сприяє формуванню глобалізованої економіки та, пов'язуючи попит на продовольство з його пропозицією у всьому світі, дозволяє країнам розширювати свої ринки в тому числі й аграрним підприємствам України. Зростання доходів, збільшення чисельності населення та демографічні зміни, науково-технічний прогрес та політика – це ті фактори, які значною мірою визначають динаміку та структуру світової торгівлі сільськогосподарською продукцією та продовольством, а заходи, що гарантують безперебійне виробництво та переміщення агропродовольчої продукції є ключем до забезпечення стійкості ланцюжка постачання.

Список використаних джерел:

1. Commission acts for global food security and for supporting EU farmers and consumers. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1963 (дата звернення: 10.01.2023).

2. Eating in 2030: trends and perspectives .Barilla Center. URL:<https://www.barillacfn.com/m/publications/eating-in-2030-trends-and-perspectives.pdf> (дата звернення: 12.01.2023).

3. Greer J., Singh K. A brief history of transnational corporations .*Global Policy Forum*.
URL: <https://www.globalpolicy.org/empire/47068-a-brief-history-of-transnational-corporations.html> (Дата звернення: 15.01.2023).

Науковий керівник - **Колодійчук В. А.**,
д-р екон. наук, професор кафедри менеджменту,
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького,
м. Львів

Безугла К. С.
здобувачка вищої освіти
Державного університету економіки і технології,
м. Кривий Ріг, Україна

ІТ –УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА СЛОУБАЛІЗАЦІЇ

Хвиля макроекономічної нестабільності найчастіше є наслідком несприятливих умов для бізнесу, тому кожен підприємець ставить собі питання, як зберегти прибутковість, щоб уникнути краху бізнесу. Загалом в Україні з початком повномасштабної війни майже весь бізнес переживає складні часи. Тому постає нагальна потреба відновлення ефективності бізнесу в умовах війни. Саме економічний розвиток бізнесу зможе забезпечити зростання ВВП України, яке так необхідне для нарощення військового потенціалу. Основним завданням, що полягає стійкості бізнесу в умовах війни є швидкі технологічні зміни, а саме модернізація інформаційних систем (рис. 1).

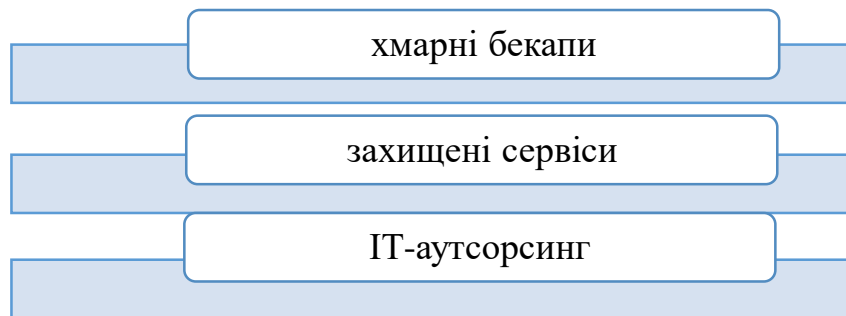

Рис. 1. Модернізація інформаційних систем бізнесу [1]

Модернізація інформаційних систем базується на використанні хмари бекапів, користуванні захищеними сервісами та договір ІТ-аутсорсингу. Такі інструменти дозволяють захистити активи та бізнес-інформацію.

Потрібно розуміти, що світовий ринок ще довго буде перебувати у складних умовах, а для перемоги у війні потрібен деякий час. Тому потрібно використовувати всі наявні та потенційні можливості для здійснення ефективної роботи підприємства. Рецесія впливає на багато сфер, що стосуються бізнесу. Під час стагнації економіки відбувається загальне зниження економічної активності (безробіття, падіння попиту, скорочення інвестицій, зростання заборгованості тощо). Тож інформаційні технології можуть надати необхідний поштовх у різних аспектах управління бізнесом, щоб запобігти компаніям опинитися на межі банкрутства (рис. 2).

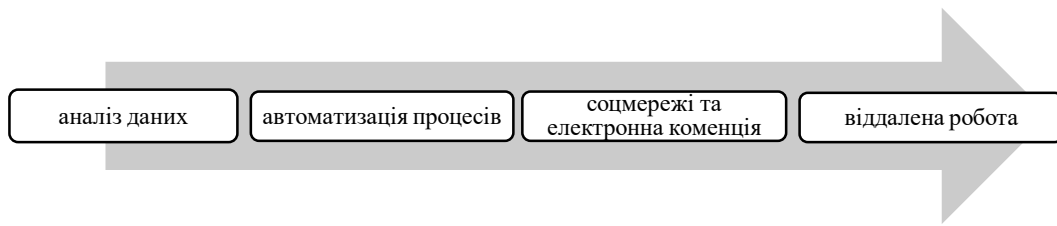

Рис. 2. Використання ІТ під час макроекономічної нестабільності [2]

Загалом використання цих підходів може не тільки підтримувати бізнес, а й навіть забезпечити економічне зростання економіки завдяки низці чинників:

- 1) використання електронної комерції та автоматизація процесів дозволяє зменшити витрат на рекламу;
- 2) бізнес-аналітика сприяє підвищенню ефективності виробництва;
- 3) соціальні мережі дають змогу якісно та швидко просувати послуги;
- 4) віддалена робота дозволяє працювати поза офісних приміщень.

Отже, щоб вистояти в жорстких умовах глобалізації, бізнесу необхідно залучити всі можливі інструменти ІТ – управління. Це дозволить швидко реагувати на мінливі умови господарювання та адаптуватися до жорстких умов ведення бізнесу в умовах війни.

Список використаних джерел

- 1) Омельченко Н. На іншому фронті: чому війна – це шанс для ІТ-модернізації українського бізнесу. І як убезпечити компанію від зазіхань російських хакерів. URL: <https://mind.ua/openmind/20245777-na-inshomu-fronti-chomu-vijna-ce-shans-dlya-it-modernizaciyi-ukrayinskogo-biz> (дата звернення: 12.03.2023).
- 2) Самбір А. Як українським ІТ-компаніям продавати послуги в умовах війни та світової рецесії. URL: <https://speka.media/yak-ukrayinskim-it-kompaniyam-prodavati-poslugi-v-umovax-viini-ta-svitovoyi-recesiyi-vr2509> (дата звернення: 12.03.2023).

Науковий керівник - **Пурій Г. В.**
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та цифрового бізнесу,
Державний університет економіки і технологій,
м. Кривий Ріг, Україна

*Боднар О. П.,
здобувач вищої освіти,
Львівський національний університет ім. І. Франка,
м. Львів*

ЗВ'ЯЗКИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК ВАЖІЛЬ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ВЛАДИ

У сучасному світі державні органи управління стикаються з безпрецедентним викликом у забезпеченні ефективної комунікації з суспільством. Зв'язки з громадськістю є ключовим інструментом для будь-якої влади, оскільки вони допомагають відображати її дії, цілі та стратегії у світлі громадської думки та сприяють формуванню позитивного іміджу влади.

В умовах демократії важливо, щоб влада знала потреби та очікування громадян, а суспільство зі свого боку мало можливість впливати на прийняття рішень. Варто звернути увагу на різні аспекти зв'язків державного управління з громадськістю, включаючи їхню роль, інструменти, виклики та можливості, що вони надають, з метою формування позитивного іміджу влади.

Зв'язки з громадськістю можуть бути складним завданням через різні інтереси та очікування громадськості та влади. Крім того, зростання впливу соціальних мереж та засобів масової інформації зробили зв'язки з громадянами ще складнішими, оскільки вони вимагають швидкого реагування та вміння ефективно працювати з кризовими ситуаціями. Одним з ключових аспектів зв'язків з суспільством є забезпечення ефективного діалогу між владою та громадою. При цьому, важливим елементом є забезпечення права на інформацію, що допоможе громадськості бути в курсі дій влади та впливати на процеси прийняття рішень [1].

Зв'язки органів державного управління з громадянами полягають у взаємодії державних органів з представниками громадськості з метою обміну інформацією, консультацій, партнерства та моніторингу та оцінки діяльності. Взаємодія між державними органами та громадськістю є важливим елементом демократичного управління, оскільки дозволяє забезпечувати відкритість та прозорість діяльності державних органів [2].

Державні органи використовують різноманітні інструменти та методи комунікації з громадськістю з метою підвищення рівня своєї ефективності та довіри громадян. Одним із найпоширеніших інструментів є офіційні вебсайти державних органів, які дозволяють забезпечувати відкритість та прозорість діяльності, публікувати інформацію про роботу та програми, що реалізуються.

Іншими методами комунікації є організація пресконференцій, розсилка пресрелізів, проведення інтерв'ю з журналістами та інші. Також державні органи можуть проводити громадські слухання, діалогові зустрічі, опитування та інші форми взаємодії з громадськістю. Важливо зазначити, що комунікація повинна бути двосторонньою, тобто державні органи повинні не тільки

розповідати про свою діяльність, але й відкрито слухати та реагувати на питання та пропозиції громадськості [3].

Один з прикладів успішних зв'язків органів державного управління з громадськістю - це програма "ProZorro", що започаткована в Україні. Ця програма є електронною системою державних закупівель, яка була створена з метою підвищення ефективності та прозорості процесу державних закупівель. Завдяки цій програмі було зменшено рівень корупції в закупівельних процедурах, що дозволило підвищити довіру населення до влади [4].

Проте, взаємодія між владою та громадськістю в Україні зустрічає ряд проблем та викликів, таких як низький рівень довіри до влади. Однією з найбільших проблем взаємодії органів державного управління з громадськістю в Україні є недостатнє використання комунікаційних інструментів та методів, які дозволяють ефективно спілкуватися з громадянами та залучати їх до участі в управлінні країною. Іноді влада занадто зосереджується на піарі та власному іміджі, не звертаючи достатню увагу на потреби громадськості та її думку.

Іншою проблемою є відсутність взаємодії з громадськими організаціями та активістами, які можуть відображати думки та інтереси широкої громадськості та допомагати уряду зрозуміти, які кроки потрібно зробити для покращення життя людей. Не вистачає діалогу, а також відкритості та прозорості в управлінні.

В результаті, низький рівень довіри до влади, недовіра до прийнятих рішень та негативний імідж влади в Україні. Влада повинна працювати над поліпшенням комунікації з суспільством та взаємодією з ним, щоб залучати громадськість до роботи з державними органами та сприяти розвитку країни.

Ці проблеми потрібно вирішувати для поліпшення взаємодії влади та громадськості, щоб сприяти розвитку країни та формуванню позитивного іміджу влади. Успішні приклади взаємодії влади з громадськістю, такі як програма "ProZorro" у сфері державних закупівель, або реформа освіти, свідчать про те, що взаємодія та відкритість влади є ключовими факторами у розв'язанні проблем та покращенні життя громадян [4].

Зв'язки органів державного управління з громадськістю є надзвичайно важливим інструментом для формування позитивного іміджу влади в суспільстві. Комунікація з народом дозволяє владі залучати людей до роботи з державними органами та забезпечувати ефективну реалізацію соціальних та економічних програм [5].

Отже, взаємодія органів державного управління з громадськістю є важливим елементом ефективного управління країною, а також формування позитивного іміджу влади в очах суспільства. Також важливо зазначити, що успішна взаємодія влади з народом залежить від прозорості та відкритості у роботі державних органів, а також від відповідальності та дотримання обіцянок, які давалися людям. Недостатній рівень прозорості та недостовірна інформація можуть спричинити негативний імідж влади та недовіру до неї.

Список використаних джерел:

1. Кравчук В. М. Громадські організації і держава : взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти) : [монографія]. Тернопіль : Терно-граф, 2011. 260 с.
2. Коврига О. С. Взаємодія органів державної влади з громадськістю в системі державного управління України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. № 2. 4 Том 31 (70). С. 109-114.
3. Бутко М. П., М. Ю. Дітковська. Формування інформаційного забезпечення в системі державного управління : монографія. Ніжин : Фспект-Поліграф, 2010. 244 с.
4. Вареник В., Євчин Л. Особливості застосування системи державних закупівель ProZorro (Прозоро). URL: <http://eurodev.duan.edu.ua/images/stories/Files/2016-2/2.pdf> (дата звернення: 01.03.2023).
5. Головій В. М. Взаємодія органів влади, ЗМІ та організацій громадянського суспільства в реалізації державної соціальної політики. *Державне будівництво*. 2008. № 2. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua> (дата звернення: 01.03.2023).
6. Королько В. Стратегія і тактика комунікацій із громадськістю. Київ, 2003. 216 с.

Науковий керівник - **Маліновська О. Я.**,
канд. екон. наук, доцент кафедри публічного адміністрування та управління
бізнесом,
Львівський національний університет ім. І. Франка,
м. Львів

Бондаренко Р. М.,
аспірант,

Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

Діджиталізація є однією з найбільш актуальних тем, це невіддільна складова сучасного життя, яка впливає на всі аспекти нашого буття. Україна не є виключенням та здійснює активні кроки щодо впровадження цифрових технологій в різних галузях життя.

З метою розгляду розвитку діджиталізації у нашій країні доцільно було б зупинитися передусім на різниці понять «діджиталізація», «цифровізація», «техноглобалізм» та «цифрова економіка»:

1. **Цифровізація** – це процес перетворення аналогової інформації в цифрову форму. **Діджиталізація** – це процес використання цифрових технологій для покращення різних аспектів життя: від бізнесу до освіти, від охорони здоров'я до державного управління [1].
2. **Техноглобалізм** – це процес міжнародної інтеграції з використанням технологій, що дає можливість підприємствам, людям та країнам спілкуватися та обмінюватися інформацією, не залежно від їх фізичного місцеположення. **Діджиталізація** ж – це процес перетворення фізичних процесів на цифрові, що дає можливість управляти процесами з використанням цифрових інструментів [2].
3. **Цифрова економіка** – це економіка, де цифрові технології відіграють ключову роль у виробництві, продажу та розповсюдженні товарів та послуг. **Цифрова економіка** забезпечує ефективність та швидкість дій, зменшення витрат та підвищення якості продукції та послуг [3].

Останнім часом діджиталізація стала однією з найбільш актуальних тем в Україні. Урядові ініціативи націлені на те, щоб прискорити цей процес і забезпечити доступ до цифрових технологій для всіх громадян та бізнесу в країні. В Україні активно розвивається сфера електронної торгівлі, державні послуги все більше надаються в електронному вигляді, а в банківському секторі широко використовується онлайн-банкінг та мобільні додатки. Також активно розвиваються стартапи, що спрямовані на розробку та впровадження цифрових рішень в різних сферах життя, таких як освіта, охорона здоров'я, транспорт та інфраструктура.

Попри те, що діджиталізація має багато переваг, вона також пов'язана з численними викликами. Наприклад, збільшення кількості електронних операцій пов'язане з високим рівнем кіберзлочинності, оскільки цифрові технології можуть бути вразливими до кібератак. Також діджиталізація може призвести до зниження кількості робочих місць, тому що автоматизація процесів може замінити ручну працю.

Однак, попри ці виклики, діджиталізація має безліч переваг: вона дозволяє полегшити та прискорити багато процесів, покращити доступ до інформації, підвищити ефективність роботи, покращити якість послуг та багато іншого [4].

Крім того, діджиталізація має важливе значення для України в контексті європейської інтеграції. Однією з вимог європейської інтеграції є впровадження цифрових технологій в усі сфери життя. Саме тому для успішного розвитку та інтеграції України в європейський простір необхідно продовжувати розвивати та вдосконалювати цифрові технології в усіх сферах.

Діджиталізація також має важливе значення для України у період воєнного стану. Завдяки цифровим технологіям можна підвищити безпеку, здійснювати контроль та моніторинг на підконтрольних територіях, підвищити ефективність комунікації між військовими та розробити нові інноваційні рішення для забезпечення безпеки та оборони країни.

Отже, діджиталізація має важливе значення для України та вона стає все більш актуальною в нашому житті. Попри перешкоди та виклики, що супроводжують цей процес, він дозволяє розвивати економіку, підвищувати ефективність роботи в усіх сферах, покращувати якість послуг та забезпечувати безпеку країни. Важливо продовжувати розвивати та вдосконалювати цифрові технології в усіх сферах життя.

Для досягнення цієї мети необхідно створити сприятливі умови для розвитку інновацій та стартапів в галузі ІТ, сприяти інвестиціям у розвиток цифрових технологій та створення нових робочих місць у цій галузі. Також необхідно розвивати відповідну інфраструктуру, забезпечити доступ до швидкісного Інтернету в усіх регіонах країни та забезпечити високу якість навчання та підготовки фахівців в галузі ІТ.

У цьому процесі важливо також враховувати соціальні аспекти, оскільки діджиталізація може призвести до збільшення відстані між різними соціальними групами та зниження доступності для тих, хто має менше можливостей. Саме тому необхідно створювати спеціальні програми та ініціативи для підтримки тих, хто потребує додаткової допомоги в цьому процесі.

Список використаних джерел:

1. Digital Transformation vs. Digitization vs. Digitalization vs. Digital Transformation, Forbes URL: <http://surl.li/futle> (дата звернення: 01.03.2023).
2. What is Technological Globalization? Investopedia <https://www.investopedia.com/terms/g/globalization.asp> (дата звернення: 01.03.2023).
3. Digital economy, European Commission <https://ec.europa.eu/eurostat/web/digital-economy-and-society> (дата звернення: 01.03.2023).
4. Трушлякова А. Б. Розвиток діджиталізації в Україні: фактори впливу, переваги та виклики сьогодення. *Економічні горизонти*. 2018. №4(7). С.186–191.

Науковий керівник – *Ахновська І. О.*, канд. екон. наук, доцент
Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця

Бордун М. Р.,
здобувач вищої освіти
Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького,
м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Поняття «інвестиції» часто односторонньо розглядається тільки як фінансові вкладення капіталу у відтворення основних засобів (будівель, обладнання, транспортних засобів тощо). Але в це поняття, на наш погляд, необхідно також включати вкладення і в оборотні активи підприємства, і в різноманітні фінансові інструменти (акції, облигації і т. д.), в окремі види нематеріальних активів (придбання патентів, ліцензій, «ноу-хау» тощо).

В економічній літературі категорія «інвестиції» з усіх боків розглянута разом із властивими даному поняттю модифікаціями та доповненнями, розробленими за тривалий період. Не акцентуючи увагу на кардинальних відмінностях наведених трактувань, ми вважаємо за доцільне виділити в них кілька загальних характерних рис, а саме: інвестиції є обов'язковою умовою для здійснення економічного розвитку підприємств; інвестиції мають потенційну здатність приносити дохід; інвестиційні вкладення здійснюють особи (інвестори), які мають власні цілі, які не у всіх випадках можуть збігатися із загальноекономічною вигодою; термін вкладення інвестиційних коштів завжди має певний характер (завжди індивідуальний); існує цілеспрямованість вкладення коштів в об'єкти та інструменти інвестування; у процесі вкладення капіталу використовуються різні інвестиційні ресурси, які мають такі характеристики як попит, пропозиція та ціна; існує тимчасовий лаг (у більшості випадків довгостроковий) між періодами витрачання ресурсів та отримання результату; інвестиції пов'язані з ризиками.

Рівень та ефективність інвестування аграрних підприємств повністю залежать від численних зовнішніх і внутрішніх факторів, але також визначаються ефективністю інвестиційної діяльності кожного конкретного суб'єкта господарювання, що функціонує в галузі.

Інвестиційної діяльності аграрних підприємств притаманні такі особливості:

1. Інвестиційна діяльність будь-якого суб'єкта господарювання є ключовою формою забезпечення відтворення основної діяльності підприємства та стосовно поставлених цілей та завдань розвитку має підлеглий характер.

2. Інвестиційна діяльність за своїми формами та методами істотно менше спирається на галузеві особливості підприємства у порівнянні з його виробничо-комерційною діяльністю.

3. Для масштабів реалізації інвестиційної діяльності характерна суттєва нерівномірність протягом окремих періодів.

4. Інвестиційний дохід суб'єкта господарювання разом з іншими формами ефекту інвестицій у ході реалізації його інвестиційної діяльності утворюються, як правило, із суттєвим «лагом запізнення».

5. Формування самостійного виду грошових потоків за підсумками здійснення інвестиційної діяльності аграрних підприємств, який суттєво коливається у деякі періоди за своєю спрямованістю.

6. Наявність специфічних видів ризику, які притаманні інвестиційній діяльності аграрних підприємств, що об'єднуються категорією «інвестиційний ризик». Масштаб інвестиційного ризику, як правило, суттєво перевищує рівень операційного ризику.

7. Ключовим вимірником масштабу інвестиційної діяльності, який відбиває темпи економічного розвитку суб'єкта господарювання, служить показник величини його чистих інвестицій. Цей показник характеризує суму валових інвестицій, зменшену на величину амортизаційних відрахувань у процесі інвестування.

Таким чином, інвестиційна діяльність аграрних підприємств являє собою самостійний вид господарської діяльності, від рівня ефективності якої безпосередньо залежать зростання та розвиток основної діяльності підприємства в цілому, тобто здійснення процесу відтворення.

Розширене відтворення інвестиційної діяльності можливе тільки при високому рівні інвестиційної активності аграрних підприємств, підвищення якої в більшості випадків неможливе за рахунок власних коштів, що визначається низькою нормою прибутку в АПК. Саме цим обумовлена об'єктивна необхідність дослідження можливого складу джерел фінансування інвестицій та їх особливостей в аграрних підприємствах як найбільш ефективних суб'єктів АПК.

Список використаних джерел:

1. Безпята І. В. Інвестиційне забезпечення аграрного сектора економіки : монографія. Миколаїв : МНАУ, 2016. 337 с
2. Гудзь О. Є., Стецюк П.А. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник . Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. 223 с.
3. Минів Р.М. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. Львів, 2019. Т.21. №93 «Економічні науки». С.63-69.

Науковий керівник - **Минів Р. М.**, канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

*Гаврилова Х. Ю.,
здобувач вищої освіти,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця*

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На міжнародному туристичному ринку відбуваються процеси, які привносять в нього значні зміни. Туризм зараз – це потужна та значна світова економічна галузь, яка стала основою економіки деяких слаборозвинених країн та й тих, що стабільно розвиваються. Стрімкий, успішний розвиток туристичної індустрії позитивно впливає на такі ключові сектори економіки, як транспорт, зв'язок, торгівля, будівництво, виробництво промислових і продовольчих товарів тощо.

Успішність розв'язання проблем туристичних ризиків залежить від ефективної системи управління ними. Ця система має свою специфіку та спрямована на розробку певних дій з мінімізації впливу ризиків, їх виявлення та контролю. Вона складається з певних етапів (рис. 1), які спрощують організацію дослідження ризиків [1].

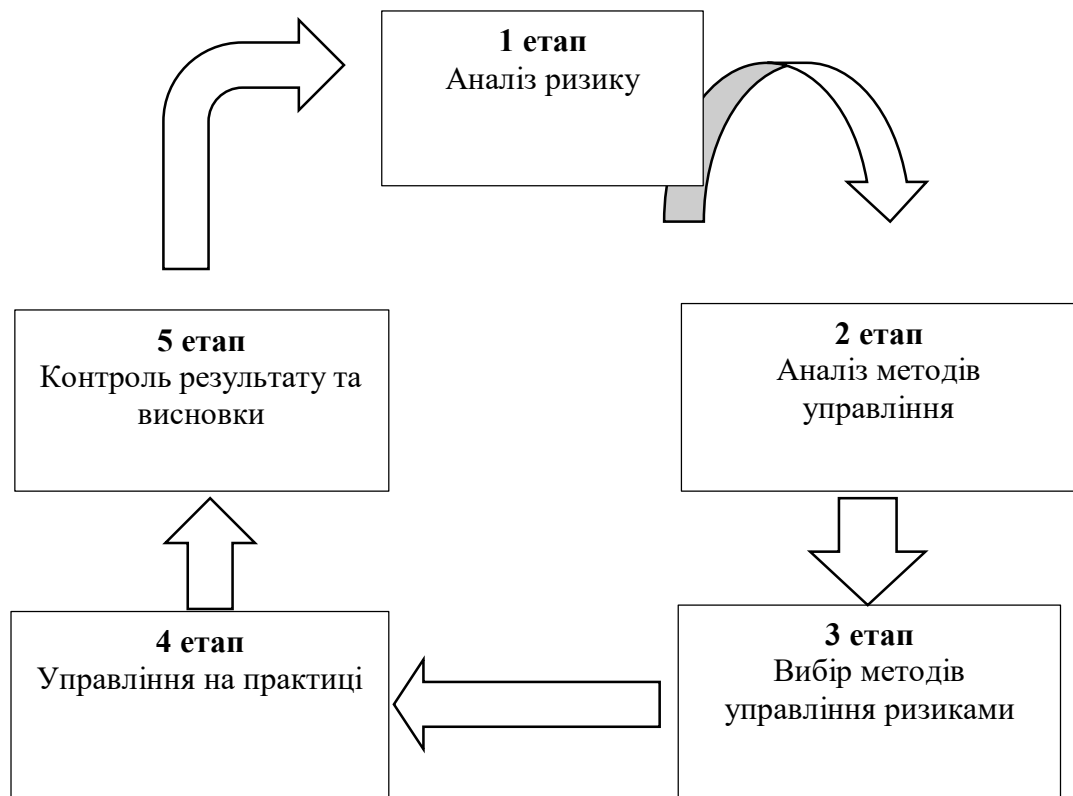

Рис. 1. Послідовність етапів аналізу ризиків

Перший етап являє собою аналіз ризику, де проводиться ідентифікація ризиків та визначення їх належності по класифікації, а також впливу факторів на господарську діяльність.

Другий етап передбачає аналіз негативного впливу ризику на підприємство, також розглядаються альтернативні методи управління ризиками.

На третьому етапі відбувається формування політики туристичної організації щодо боротьби з ризиком та його впливом.

На четвертому етапі обирається конкретний метод через прийняття управлінських рішень та реалізація їх на практиці.

Останній, п'ятий етап, є контрольним. На ньому передбачається аналіз та висновки згідно з наявною ситуацією, вдосконалення системи управління. Управління ризиками повинно бути постійним.

Усі ризики мають розглядатися як єдине ціле, враховуючи всі залежності, взаємозв'язки та наслідки. Разом з тим, є такі важливі аспекти, як цілісність, безперервність та комплексність.

Система управління ризиками індустрії туризму має складну структуру. Враховуючи специфіку галузі, передбачається використання різних поєднань процедур управління, що показує модульність системи. Адекватний розподіл повноважень і відповідальності, обґрунтованість ієрархічної структури прийняття рішень відображає багаторівневність системи управління. Здатність боротися з ризиками різної природи та різними їх наслідками відображають багатофункціональність та універсальність системи. Ці аспекти системи управління ризиками дозволяють проводити одночасний аналіз великої кількості індивідуальних ризиків і ступеня їх впливу на розвиток ризикової ситуації [2, с. 190].

Таким чином, наведені властивості розкривають специфічні здібності системи управління ризиками щодо виконання поставлених цілей та завдань управління, а також у комплексі враховують специфіку об'єкта управління.

Список використаних джерел:

1. Богдан Н. М., Сухорукова О.П. Дослідження ризиків у туризмі. *Бізнес-інформ*. № 10. 2016. С. 206-211.
2. Рудніченко Є. М. Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2013. № 25 (1). С. 188–195.

Науковий керівник - Прилуцький А. М.
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

Гаєвський В. В.,
здобувач вищої освіти,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

МЕТОДИ І ДОСВІД ПРОСУВАННЯ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ

Просування туристичного продукту – це система заходів, вкладених у створення попиту й стимулювання збуту туристських послуг, тобто збільшення продажів.

Існують прямі та непрямі канали продажів. Канал прямого продажу – це продаж турів або окремих послуг їх виробником безпосередньо споживачам. Внаслідок застосування цього виду продажів обидві сторони отримують суттєву вигоду:

- відносна простота продажу (без посередників);
- вищий прибуток виробника на душу населення (відсутність агентської винагороди) [1].

Успіх маркетингу релігійного туризму залежить не лише від правильно підбраного продукту належної якості, орієнтованого на ринок, цінової політики, надійної та ефективної мережі дистриб'юторів, а й від необхідності подбати про системний та ефективний зв'язок з потенційним споживачем та торговим посередником. Саме це знижує зв'язок між споживачем та виробником туристичного продукту. Необхідно створити у споживача таке уявлення про продукт або послугу, яке вплинуло б на споживчу поведінку в майбутньому [2].

Існують чотири способи просування туристичного продукту (рис. 1.):

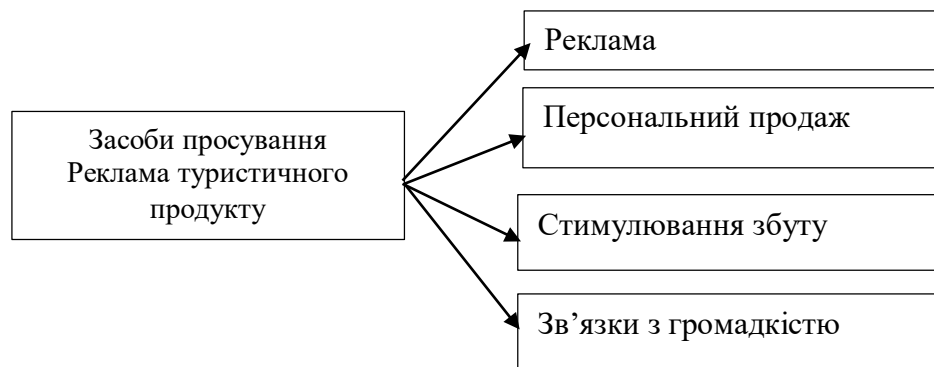

Рис. 1. Засоби просування туристичного продукту

Розвиток будь-якої сфери неможливий без використання інформаційно-комунікаційних методів, засобів комунікації як інструментів просування та реклами. Тому використання комунікативного підходу в організації маркетингових заходів є важливою умовою їх успішної реалізації.

Для успіху будь-якого комерційного заходу з реалізації туристичних послуг існує необхідний мінімум заходів для стимулювання, що мають бути використані комплексно з рекламною роботою та іншою комерційною діяльністю.

До нерекламних методів просування туристичного продукту відносяться:

- особисті продажі, що виконуються за допомогою агенту;
- пряма розсилка інформації і робота з різними базами даних (формування постійно підтримуваних баз даних постійних клієнтів, на основі яких здійснюється доведення до клієнта інформації о конкретних турах та інше);
- прямий маркетинг (телефонний маркетинг, постова);
- стимулювання збуту – при цьому клієнтам пропонують, наприклад, купони на знижки, проводяться різні конкурси і розіграші призів для покупців турів, застосовуються бонусні програми, а також розповсюджуються подарункові предмети з елементами фірмового стилю;
- пропаганда чи організація PR-заходів – непряма пропозиція (організація культурних заходів, де розповсюджується інформація про тури фірми, куди запрошуються представники засобів масової інформації) [3].

У багатьох країнах світу з метою пропаганди та просування релігійного туризму на ринки релігійними організаціями та асоціаціями регулярно проводяться спеціалізовані виставки, біржі, конгреси та конференції. Поширюється практика включення конференцій і конгресів в програму проведення виставок, а також тенденція росту кількості заходів подібного роду, розвитку нових форм-фестивалів, театралізованих вистав, створення спеціалізованих об'єктів показу.

Список використаних джерел:

1. Нагірняк А.Я. Паломництво та релігійний туризм: характерні риси та особливості. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1880/1810> (дата звернення: 01.03.2023).
2. Панченко С.А. Релігійний туризм в Україні: стан, потенціал, перспективи: монографія. Київ : Автограф, 2019. 163 с.
3. Чередниченко А.О. Розвиток релігійного туризму як шлях до відновлення туристичної галузі в умовах соціально-економічної кризи. *УкрДУЗТ, Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. Вип. 58. С. 226–232.

Науковий керівник - *Прилуцький А. М.*
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

*Гонько Д. Р.,
здобувач вищої освіти,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Готельний бізнес є однією з галузей народного господарства, що розвивається найшвидшими темпами, та на яку припадає 6% світового внутрішнього валового продукту і близько 5% усіх валових надходжень. При цьому розвиток готельного бізнесу активно стимулює розвиток інших галузей народного господарства та напрямів діяльності, а саме: міжнародного бізнесу, транспортної індустрії, торгівлі, інформаційних технологій, будівництва, сільського господарства, сфери послуг у сфері краси та здоров'я, виробництва товарів народного споживання, розвитку технологій у сфері екології та безпеки, інноваційної сфери тощо. Це й зумовлює актуальність дослідження стану готельного бізнесу в сучасних умовах [1].

Індустрія гостинності – це одна з найпривабливіших сфер для бізнесу. Світове готельне господарство сьогодні налічує близько 400 тис. комфортабельних готелів місткістю понад 30 млн місць. При цьому загальна кількість номерного фонду протягом останніх 20 років постійно збільшується і зростає в середньому на 3–4% на рік, що засвідчує стабільну динаміку зростання кількості засобів розміщення.

Залежно від «зірковості» та класифікації засобів розміщення на кожні 10 туристів, що проживають у готелі, припадає близько трьох робочих місць, які безпосередньо пов'язані з обслуговуванням туристів, та близько двох – опосередковано, тобто співробітники туристичних компаній, транспортних компаній і т. д.

Готельний бізнес є привабливим із багатьох причин, серед яких:

- можливість ефективно працювати в кризових економічних умовах;
- відносно невеликі первинні інвестиції;
- можливість максимізувати прибуток під час економічного зростання;
- зростання попиту на туристичні та готельні послуги;
- високий рівень рентабельності та гнучкості готельних підприємств;
- відносно незначний строк окупності витрат;
- проведення різноманітних заходів світового рівня (змагання спортивного, музичного, наукового та економічного характеру, наприклад міжнародні економічні форуми, міжнародний музикальний конкурс «Євробачення», чемпіонат миру з футболу тощо) [1].

У сучасних умовах ринок готельних послуг представлений такими різноманітними засобами та формами, способами задоволення запитів клієнтів, як: готелі, світові мережі, мотелі, відомчі готелі, пансіонати, санаторії, клубні номери, бутік-готелі, пляжні готелі, гостьові дома, мініготелі,

хостели, туристичні бази, флотелі, бунгало, кемпінги, туристичні бази, приватні будинки та котеджі й багато чого іншого.

Представники іноземного капіталу в цілому оцінюють український ринок готельного бізнесу як складний, але перспективний для інвесторів і більше уваги приділяють можливості реалізації проєктів у регіонах країни. У регіонах земельні ділянки можна купити значно дешевше, ніж вони коштуватимуть із часом, простіше вирішуються питання приватизації землі та багато інших. При цьому найбільш цікавими в плані реалізації проєктів є великі міста: Харків, Київ, Одеса і Дніпро. Особливо це стане актуальним в після воєнний період, після перемоги значна кількість туристів проявить бажання ознайомитись з українським територіями [2].

На тлі відновлення готельного ринку буде посилюватися і конкуренція. Проте в готельній сфері України є ще практично незайняті ніші, де можна реалізовувати успішні проєкти, наприклад формат, який об'єднує готельний сервіс і конференц-послуги.

Список використаних джерел:

1. Ставська Ю.В. Готельний бізнес в сучасних умовах: актуальні проблеми та тенденції розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 35. С. 284-289.
2. Рудніченко Є. М. Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2013. № 25 (1). С. 188–195.

Науковий керівник - **Ставська Ю. В.**,
канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

*Данилова Д. В.,
здобувач вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ ЗАЙНЯТОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НА РИНКУ ПРАЦІ

Використання трудових ресурсів характеризується показником зайнятості. Зайнятість населення являє собою діяльність частини населення щодо створення суспільного продукту (національного доходу). Саме в цьому полягає її економічна сутність. Зайнятими вважають осіб, які:

– працювали впродовж досліджуваного тижня хоча б одну годину за наймом за винагороду в грошовому чи натуральному вираженні, індивідуально (самостійно), у окремих громадян або на власному (сімейному) підприємстві; працювали безкоштовно на підприємстві, у власній справі, що належить будь-кому з членів домогосподарства, або в особистому селянському господарстві з метою реалізації продукції, виробленої внаслідок цієї діяльності;

– були тимчасово відсутні на роботі, тобто формально мали робоче місце, власне підприємство (справу), але не працювали впродовж обстежуваного періоду з певних причин.

Опрацьовуючи дане питання, необхідно розглянути більш чіткий аналіз особливостей динаміки зайнятого населення України (табл. 1).

Таблиця 1 Динаміка зайнятого населення України

Роки	Всього зайнято у віці 15-70 р.			Наймані працівники підприємств, установ та організацій		
	тис. осіб		%	тис. осіб		Питома вага у заг. числі зайнятого нас., %
2013	19314,2	-	100,0	11700,5	-	60,6
2014	18073,3	-1240,9	100,0	10565,2	-1135,3	58,5
2015	16443,2	-1630,1	100,0	9501,1	-1064,1	57,8
2016	16276,9	-166,3	100,0	9330,2	-170,9	57,3
2017	16156,4	-120,5	100,0	9112,6	-217,6	56,4
2018	16 360,9	204,5	100,0	9033,3	-79,3	55,2
2019	16578,3	217,4	100,0	13876,3	4843,0	83,7
2020	15915,3	-663,0	100,0	13305,2	-571,1	83,6
2021	15610,0	-305,3	100,0	13065,6	-239,6	83,7

Динаміка зайнятості населення є складовою моделей регіонального людського розвитку. Для забезпечення ефективної зайнятості в економіці

регіону необхідно активізувати регіональну політику зайнятості населення, яка повинна сприяти участі економічно активного населення у створенні ефективних підприємницьких структур; розвивати соціальне партнерство, спрямоване на гармонізацію інтересів роботодавця і найманого працівника.

Таким чином встановлено, що проведений аналіз даних табл. 1 показав:

1. Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років має тенденцію до скорочення, яка яскраво виражена у 2014 р. (-1240,9), 2015 р. (-1630,1) та 2020 р. (-663)рр.;

2. Беручи до уваги показники 2018-2019 рр. всього зайнятого населення, можна стверджувати, що тенденція має більш позитивний характер, порівнюючи з іншими (204,5; 217,4);

3. Порівнюючи нахил скорочення найманих працівників до всього зайнятих осіб, встановлено, що категорія найманих працівників має меншу схильність до скорочення в 2014-2015 рр. (1135,3 порівняно з 1240,9 та -1064,1 з -1630,1);

4. Аналізуючи питому вагу чисельності зайнятого населення, констатуємо, що рівень зайнятості населення скоротився з 58,5% до 55,2% (2014-2018 рр.);

5. Також варто зазначити, що відсоток питомої ваги мав сталий напрям саме в 2019 та 2021 рр. (83,7%), але порівнюючи з 2018 р. значно зріс відповідно до 2019 р.

Резюмуючи вищесказане, можна дійти до висновку, що ситуація на ринку праці щодо зайнятого населення України є складною. Зростання рівня безробіття відбулося серед громадян усіх вікових груп, а рівень зайнятості дедалі скорочувався. Таким чином, масове безробіття представляє реальну загрозу громадянському суспільству, яке не зможе вижити, якщо безробіття буде триматися на високому рівні. Виходячи з цього, необхідне своєчасне поглиблене наукове дослідження соціальних аспектів зайнятості населення та молоді, а особливо фахівців у різних сферах, адже для виходу з кризи у нашій державі без фахівців неможливо здійснити ті заходи, які б забезпечили реалізацію інтересів суспільства.

Проведений аналіз показав, що існує тенденція до зростання рівня зайнятості одночасно зі зменшенням чисельності зайнятих. Зараз ринок праці перебуває під впливом економічних, політичних та інших чинників. Такий вплив наявних факторів може призвести до погіршення ситуації, тому необхідно проводити заходи для залучення працездатного населення до зайнятості, особливо в стратегічно важливих секторах економіки.

Беручи до уваги статистику на сьогодні важливо зазначити, що кількість безробітних в Україні наразі зменшилась приблизно на 38%. І станом на 1 січня 2023 року 187 тисяч громадян мають статус зареєстрованого безробітного.

Економічна криза, а також надмірна відкритість економіки України суттєво вплинули на структуру та динаміку зайнятості. За останнє десятиліття

в структурі зайнятості населення і використанні робочої сили України відбулися зміни принципового характеру, які породили негативні тенденції у розвитку ринку праці. Як свідчать наведені в таблиці дані, головна негативна тенденція в структурі зайнятості – це постійне зниження чисельності працюючих в усіх сферах діяльності.

Успішно подолати кризові явища можливо через вдосконалення технології роботи державної служби зайнятості (реалізацію заходів зі створення додаткових робочих місць, удосконалення податкового законодавства) і, як наслідок – зменшення загального рівня безробіття, і відповідно підвищення фактичного рівня зайнятості та доходів населення.

Держава повинна забезпечувати всі необхідні заходи, на основі яких у подальшому можна було б розраховувати на досягнення повної продуктивної зайнятості.

Відомо, що наш ринок не насичений товарами й особливо вітчизняного виробництва. Тому масштаби зайнятості мають усі підстави для значного розширення за рахунок збільшення виробництва товарів. Можливе і доцільне здійснення окремих організаційно-економічних заходів короткотермінового характеру, спрямованих на певні галузі виробництва. Це посилення профорієнтаційної роботи, розширення обсягів перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів.

Таким чином, ми повинні дотримувати цих вимог для того, щоб не відбулося негативних наслідків у соціально-трудовах відносинах, зниження якості робочої сили та інших недоліків у соціально-економічному розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Економіка підприємств. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/19415/ (дата звернення: 01.03.2023).
2. Зайнятість населення. URL: <https://ukrreferat.com/chapters/rps/zajnyatist-naselennya-referat.html> (дата звернення: 01.03.2023).
3. Динаміка зайнятості населення як складова моделей регіонального людського розвитку. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32606936.pdf> (дата звернення: 01.03.2023).
4. Зайнятість населення в Україні. URL: <http://referat-ok.com.ua/work/zajnyatist-naselennja-v-ukraini/> (дата звернення: 01.03.2023).
5. Методологічні положення щодо класифікації та аналізу економічної активності населення. URL: https://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2011/12/metod.htm (дата звернення: 01.03.2023).

Науковий керівник - *Крилова І. Г.*,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

*Євстігнєєв М. В.,
здобувач вищої освіти,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На рівні регіонів однією з проблем є створення ефективної системи управління розвитком малих форм господарювання з урахуванням перспективних для регіону видів діяльності, зумовлених наявністю сировинної та енергетичної бази, станом промисловості й технології, територіальних переваг, наближеністю до ринків збуту, кліматичними умовами. У регіонах має бути створений гнучкий механізм використання загальнодержавних нормативних актів для ефективної реалізації регіональних інтересів у підприємницькій діяльності.

Удосконалення управління потенціалом підприємств малого бізнесу можна розглядати як сукупність компонентів, які включають ресурсне, інформаційне, правове управління.

Функціонування підприємств неможливе без управління ресурсами, під яким розуміють організацію наявності й раціональне використання трудових і матеріальних ресурсів (основних і оборотних коштів), а також важливих складових – знання, час, фінанси. Ресурси малого підприємства класифікуються також на власний або позичений капітал і нематеріальні активи.

Сукупність ресурсів забезпечує підприємство конкретною наявністю, номенклатурою і асортименту (різноманітних), а також якісним конкретним видом ресурсів. Управління ресурсами малого підприємства передбачає своєчасну наявність всіх видів необхідних ресурсів необхідної кількості й якості, а також покращення використання цих ресурсів. Інформаційне управління дає змогу покращити процес прийняття рішень і підвищити ефективність його функціонування. Правове управління підприємства ґрунтується на законодавчих і нормативних актах з питань, пов'язаних зі створенням, функціонуванням і розвитком підприємства. До цих актів належать чинні закони, постанови уряду, державних і регіональних органів управління, а також державні стандарти [1].

Отже, для ефективного управління потенціалом малих підприємств у регіонах та Україні необхідно створити механізм ефективної взаємодії між державою та підприємницьким сектором. Його відсутність засвідчується тим, що малі підприємства ще не відіграють вагомої ролі в економіці України. Це виявляється й у тому, що вони не стали одним із важливих засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення нових робочих місць і

скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами й послугами. Саме малі підприємства – тенденційно-інноваційні, гнучкі й витратоефективні – за підтримки держави й за стимулювальних умов, особливо на регіональному рівні, здатні вирішити названі проблеми.

Новий перерозподіл функцій управління за рівнями відповідальності був обумовлений змінами умов виробничої діяльності та необхідністю адекватного пристосування до них підприємств. Будь-яким підприємством, незалежно від виду діяльності чи форми власності, необхідно управляти. Коли мова йде про «управління підприємством», то мається на увазі цільова направленість дій його керівництва на досягнення якоїсь певної мети.

Застосування терміну «управління» правомірне щодо загальної характеристики цього виду людської діяльності, а «менеджмент» — щодо змісту, форм і методів конкретного управлінського впливу суб'єкта на об'єкт управління в умовах ринкових відносин. У сучасній теорії прийняття рішень, підприємство розглядається як відкрита, соціально-економічна, саморегульована система, яка прагне збільшити активність життєдіяльності при обмежених ресурсах [2].

Кожне управлінське рішення має свій конкретний результат, тому метою управлінської діяльності є пошук таких форм, методів, засобів та інструментів прийняття рішень, які могли б сприяти досягненню оптимального результату за конкретних умов і обставин.

Ефективна діяльність з управління соціально-економічними системами здійснюється за умови персональної загальної відповідальності за досягнення чітко сформульованої мети, що можливо лише у випадку поділу праці в апараті управління та надання менеджерам усіх рівнів відповідних повноважень та прав для прийняття позитивних і негативних санкцій.

Список використаної літератури:

1. Пудсакуліч В. Ю. Методи ідентифікації малих підприємств. *Сучасний соціокультурний простір* : зб. наук. праць VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (Ужгород, 2009). URL: <http://intkonf.org/pudsakulich-vyu-metodi-identifikatsiyi-malih-pidpriemstv/> (дата звернення: 01.03.2023).
2. Ставська Ю.В. Напрями інноваційного розвитку туризму в Україні. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. Вип. 2 (42). С. 83-95.

Науковий керівник - **Ставська Ю. В.**
канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

*Єфімова А. М.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах нестабільності оптимальні рішення можуть змінюватись з часом, тому необхідно використовувати методи, які дозволяють швидко реагувати на зміни обставин. Одним з методів є адаптивне управління. Цей підхід передбачає використання алгоритмів, які автоматично змінюють параметри управління залежно від зміни обставин. Наступний метод – це стохастичне програмування. Цей підхід передбачає використання випадкових змінних для моделювання невизначеності в системі. Інші методи включають множинне програмування і теорію ігор, які дозволяють моделювати ситуації, коли вирішення проблеми залежить від дій інших учасників. У кожному випадку вибір методу залежить від конкретної ситуації та характеру нестабільності, яку необхідно вирішити [2].

Використання різних способів і методів кількісної оцінки ступеня підприємницького ризику, попри значні труднощі, дозволить підприємцям, менеджерам максимально уникнути ризикованих рішень і фінансових втрат. У процесі своїх дій підприємець зобов'язаний вибрати стратегію, яка дозволяє йому зменшити ступінь ризику.

Теорія ігор – це теорія математичних моделей прийняття оптимальних рішень в умовах конфлікту або невизначеності. Під конфліктом розуміється явище, стосовно до якого можна говорити, хто і як в цьому явищі бере участь, які в нього можуть бути наслідки та хто і як в цих явищах зацікавлений. Формалізуючи конфліктні ситуації математично, їх можна представити як гру кількох гравців, кожен з яких ставить собі за мету максимізації своєї вигоди, свого виграшу за рахунок іншого.

Рішення подібних завдань вимагає визначеності у формулюванні їх умов: встановлення кількості гравців і правил гри, виявлення можливих стратегій та можливих виграшів (програш – це негативний виграш).

Кількість стратегій у кожного гравця може бути кінцевим і нескінченним, звідси й гри підрозділяються на кінцеві та нескінченні. При дослідженні кінцевої гри задаються матриці виграшів, а нескінченною - функції виграшів. Для вирішення завдань застосовуються алгебраїчні методи, засновані на системі лінійних рівнянь і нерівностей, ітераційні методи, а також зведення задачі до деякої системи диференціальних рівнянь.

Теорія ігор дає математичний апарат для вибору стратегії в конфліктних ситуаціях. Аналіз ситуацій за допомогою теорії ігор дозволяє розглянути всі можливі альтернативи як своїх дій, так і стратегії партнерів і конкурентів. З

допомогою теорії ігор можна вирішувати багато економічних завдань, пов'язаних з вибором найкращого рішення. Це впливає з того, що ризик має математично виражену ймовірність настання втрати. Ймовірність спирається на статистичні дані і може бути розрахована з досить високою точністю. Недоліком даного методу є великий обсяг обчислень. Однак сучасні стандартні програми знімають подібні недоліки [1].

В умовах повної невизначеності (повної відсутності інформації) для визначення найкращих рішень використовуються такі критерії:

– критерій гарантованого результату – це песимістичний за своєю суттю критерій, бо береться до уваги тільки найгірший з усіх можливих результатів кожної альтернативи. Цей підхід встановлює гарантований мінімум, хоча фактичний результат може і не бути настільки поганим;

– критерій оптимізму – відповідає оптимістичній наступальній стратегії. Цей підхід встановлює тільки найкращий варіант;

– критерій песимізму характеризується вибором гіршої альтернативи з найгіршою окупністю.

У певних обставинах кожен з цих методів має свої переваги та недоліки, які можуть допомогти у виробленні рішення. При порівняльному аналізі критеріїв ефективності недоцільно зупинятися на виборі єдиного критерію, оскільки у ряді випадків це може призвести до невиправданих рішень, провідним до значних втрат економічного, соціального та іншого змісту. Наприклад, поряд із застосуванням критерію гарантованого результату може бути використаний критерій Севіджа, критерій оптимальної поведінки може доповнюватися застосуванням песимістичного критерію. Таким чином, визначальним підходом при виборі оптимального рішення в умовах невизначеності повинен бути підхід, що базується на комплексному використанні розглянутих критеріїв [3].

Список використаних джерел:

1. Данова К. В., Малишева В. В., Попович Н. М. Теорія ігор у процесі прийняття управлінських рішень на робочих місцях працівників із інвалідністю. *Вісті Донецького гірничого інституту*. 2020. № 1. С. 165-171.
2. Войтко В. В., Бевз С. В., Бурбело С. М., Гавенко О. В. Комбінований метод пошуку оптимальних рішень з використанням засобів теорії графів. *Оптико-електронні інформаційно-енергетичні технології*. 2008. № 2. С. 67-70.
3. Коробка Р. В. Критерії та умови оптимальності розвитку інфраструктури фондового ринку України. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. Сер. : Економіка і менеджмент. 2012. № 3. С. 153-161.

Науковий керівник - **Тищенко С. І.**,
канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри
економічної кібернетики і математичного моделювання,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Жосан Г. В.
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та ІТ
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон

РОЛЬ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Україна зазнала російської агресії на початку 2022 року, яка призвела до окупації, а згодом і деокупації частини території Південного регіону України. Ця ситуація призвела до значних збитків для економіки та соціальної сфери даних територій. Однак, можливість відновлення та розвитку економіки у Південному регіоні може бути досягнута за умови мобілізації підприємницького духу та ініціативи молодіжного підприємництва.

Деокуповані території Південного регіону України мають значний потенціал для розвитку різних галузей економіки. Проте, у зв'язку зі складною ситуацією на цих територіях, бізнес-середовище є вкрай нестабільним та непередбачуваним.

У таких умовах молодіжне підприємництво може відіграти важливу роль у ревіталізації економіки та підтримці соціальної сфери на деокупованих територіях. Молоді підприємці можуть бути ініціаторами нових бізнес-проектів та ідей, які стимулюватимуть економічний розвиток територій та забезпечуватимуть нові робочі місця. Також молодь має більшу відкритість до інновацій та нових технологій, що дає можливість розвивати нові галузі та збільшувати конкурентоспроможність економіки [2,8].

Для того, щоб молодіжне підприємництво стало ефективним інструментом ревіталізації деокупованих територій, необхідно створити сприятливі умови для його розвитку. Одним з головних викликів є відсутність фінансової підтримки та доступу до кредитів, що ускладнює старт бізнесу та розвиток підприємств. Також на деокупованих територіях відсутня інфраструктура, що сприяє розвитку підприємництва, така як бізнес-інкубатори, аграрні та промислові парки, технопарки.

Для підтримки молодіжного підприємництва на деокупованих територіях необхідно вжити наступних заходів [1,3-7]:

1. Фінансова підтримка – надання кредитів та грантів для розвитку та старту молодіжних підприємств на деокупованих територіях. Для цього можуть бути створені спеціальні програми державної підтримки молодих підприємців та підприємств, які знаходяться на деокупованих територіях.

2. Навчання та розвиток – організація спеціальних навчальних курсів та тренінгів для молодих підприємців на деокупованих територіях з метою покращення їхніх підприємницьких навичок та знань. Також можуть бути

проведені спеціальні семінари та конференції з приводу розвитку підприємництва на деокупованих територіях.

3. Підтримка інфраструктури – створення спеціальних бізнес-інкубаторів та бізнес-центрів на деокупованих територіях з метою надання молодим підприємцям доступу до офісних приміщень, інформаційних технологій та інших необхідних ресурсів для розвитку свого бізнесу.

4. Сприяння розвитку мережі місцевих підприємств – підтримка розвитку мережі місцевих підприємств на деокупованих територіях з метою забезпечення попиту на місцеву продукцію та послуги. Це може допомогти зберегти та розвивати місцеву економіку та сприяти створенню нових робочих місць.

Молодіжне підприємництво може стати важливим інструментом у ревіталізації економіки та соціальної сфери на деокупованих територіях. Підтримка молодих підприємців є ключовою у забезпеченні сталого розвитку цих територій. Заходи, які було запропоновано в даному дослідженні, можуть бути використані державою та бізнес-спільнотою для сприяння розвитку молодіжного підприємництва на деокупованих територіях Південного регіону України. Молодіжне підприємництво відіграватиме важливу роль у відновленні та розвитку деокупованих територій післявоєнний період. Запровадження різноманітних заходів для підтримки молодих підприємців може допомогти створити нові робочі місця, покращити якість життя місцевих жителів та сприяти розвитку економіки регіону в цілому.

Список використаних джерел:

1. European Commission. (2020). Communication from the commission COM. A New Industrial Strategy for Europe / 102 final. Brussels, 2020. Mar. 10.
2. Garafonova O., Zhosan H., Marhasova V., Tkalenko N., Trukhachova K. Matrix method of competitive analysis of the results of economic activity of hospitality enterprises in the conditions of strategization and digital transformation. Management theory and studies for rural business and infrastructure development, 202143(2), 237–248. <https://ejournals.vdu.lt/index.php/mtsrbid/article/view/2355>
3. KPMG in Ukraine. (2022). Post-war Reconstruction of Economy: Case Studies. Retrieved from <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2023/01/post-war-reconstruction-of-economy-en.pdf>
4. National Recovery Council. (2022). Ukraine's National Recovery Plan. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/621f88db25fbf24758792dd8/62c166751fcf41105380a733_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_ENG.pdf
5. World Economic Forum. (2022). War in Ukraine impact on global trade. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2022/04/ukraine-war-global-trade-risk>.
6. The United Nations. (2021). World Population Prospects 2019. URL: <https://population.un.org/wpp/DataQuery>.
7. Trading Economics. (2022). URL: <https://tradingeconomics.com>.
8. Bedianashvili, G., Zhosan, H., & Lavrenko, S. (2022). Modern digitalization trends of Georgia and Ukraine. Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development, 22(3). <https://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific-papers/current>

Замороз І. М.,
*здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Соціально-економічний розвиток регіонів України є важливою складовою національної економіки. Однак різниця у рівні розвитку між регіонами залишається високою, що вимагає уваги та вдосконалення державної політики у сфері регіонального розвитку.

Найбільш розвинуті регіони України, такі як Київ, Львів, Одеса та Харків мають розвинуту інфраструктуру, доступ до ринків праці та підприємницької діяльності, високий рівень життя та розвинуті засоби масової комунікації. У зв'язку з цим, вони залучають більшість інвестицій та забезпечують більшу частку валового внутрішнього продукту України.

Регіони на сході та південному сході України, такі як Луганськ, Донецьк, та Запоріжжя, залишаються менш розвиненими. Ці регіони страждають від недостатньої інфраструктури, високого рівня безробіття та залежності від вугільної та важкої промисловості. Крім того, конфлікт на сході України також серйозно позначився на соціально-економічному розвитку цих регіонів.

Інші регіони України, такі як Чернівці, Житомир, та Івано-Франківськ, залишаються проміжними з точки зору розвитку. Вони мають певну інфраструктуру та доступ до ринків праці, проте не досягають рівня розвитку більш розвинених регіонів.

Південний регіон України є одним з найбільш розвинених у країні, маючи потужний промисловий та аграрний потенціал. Однією з основних особливостей соціально-економічного розвитку південного регіону України є його географічне розташування на межі з Європейським Союзом та країнами Сходу. Це створює додаткові можливості для залучення іноземних інвестицій та розвитку зовнішньої торгівлі.

Одним з ключових секторів економіки південного регіону України є металургійна промисловість, зокрема Дніпропетровська та Запорізька області, де розташовані великі металургійні підприємства. Також в регіоні розвинена хімічна та нафтопереробна промисловість, а також машинобудування.

Аграрний сектор також має важливе значення для соціально-економічного розвитку південного регіону. Зокрема, Одеська та Миколаївська області є одними з найбільших виробників зернових культур та олійних культур в Україні. До того ж у регіоні розвинені такі галузі, як рибальство та виноробство.

В Україні понад півтора десятиліття триває складний комплексний та суперечливий процес ринкової трансформації, головним завданням якого

згідно з конституційно визначеною стратегією є становлення соціально орієнтованої ринкової економіки із перманентним посиленням соціально-гуманістичної спрямованості всього суспільного розвитку.

Основою соціально-економічного розвитку регіональних економічних систем є їх потенціал за природними, економічними, демографічними та історичними умовами, відповідно до яких кожний з них спеціалізується на виробництві продукції, витрати на яку нижчі, ніж у середньому в країні. Таким чином, міжрегіональна спеціалізація виявляється в поділі праці між регіонами, за якого зростання концентрації однорідного виробництва перевершує потреби конкретного регіону, що відтворюється в інтенсифікації міжрегіонального обміну товарами, послугами, науково-технологічною інформацією тощо [1].

Головною особливістю функціонування регіонального рівня є власна, специфічна система економічних інтересів, пов'язана із наявністю безлічі суб'єктів господарської діяльності на території регіону: підприємств місцевого, регіонального, загальнодержавного підпорядкування, різних установ та приватних підприємств. При цьому пріоритет інтересів підприємств в одній області може компенсуватися пріоритетом інтересів регіональних органів влади в іншій області. До того ж важко переоцінити вплив підприємств на соціально-економічний розвиток регіонів України.

Реалізація стратегічного підходу потребує:

- формування пріоритетних напрямів розвитку економіки регіону;
- розробки механізмів прискорення економічного зростання в найважливіших напрямах розвитку економіки регіону;
- створення умов взаємодії підприємств, установ, що визначають можливості кожного регіону на базі використання науково-виробничого потенціалу регіону;
- підтримки підприємств, що забезпечують внутрішні потреби регіону;
- збереження наявних і створення нових робочих місць;
- мінімізації соціальних наслідків реструктуризації економіки регіону;
- підвищення інвестиційної привабливості регіону;
- розвитку інфраструктури регіону, ринку товарів і цінних паперів;
- взаємодії органів місцевого самоврядування, промислових підприємств і економічно активного населення; організації регіональних ринків.

Нерівномірно розташований за регіонами та має регіональні особливості розвитку інтелектуальний, людський та соціальний (синтезований) капітал суспільства [2].

Також виникає потреба в здійсненні адміністративної реформи шляхом реформування державної влади та місцевого самоврядування, що має підвищити ефективність управління регіональним розвитком України. Основними напрямами трансформації відносин між центральними та

регіональними органами влади у сфері управління соціально-економічним розвитком слід визнати:

– забезпечення доступу місцевої влади до фінансових ринків, кредитних ресурсів;

– встановлення нових критеріїв адміністративної відповідальності керівників органів місцевого самоврядування та розпорядників бюджетних коштів [2].

Ефективний розвиток кожної економічної системи вимагає постійного пошуку оптимальних варіантів поєднання державних і ринкових складових та інтересів. Тому вся доцільна діяльність людини так чи інакше пов'язана з проблемою ефективності. Реалізація завдань управління соціально-економічним розвитком регіону залежить від можливостей відтворювати й залучати на свою територію всі види економічних ресурсів. Тобто динамічний і збалансований розвиток регіону, підвищення конкурентоздатності регіональної політики, зменшення диспропорцій між регіонами, активізацію регіональних та місцевих ініціатив відбувається через цілеспрямовану державну регіональну політику.

Соціально-економічний розвиток регіонів – це критерій ефективності його функціонування. Коли параметри кількісних показників регіонального розвитку перевершують запланований або нормативний рівень, показники стану розвитку аналогічних регіональних систем, можна зробити висновок про ефективне функціонування регіональних систем. Він створює базу і є важливим джерелом підвищення якості життя.

Список використаних джерел:

1. Гавкалова Н. Л. Формування соціально-економічного механізму ефективності менеджменту персоналу : дис. ...доктора екон. наук : 9 08.00.04. Харків, 2009. 572 с.
4. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / [за ред. В.Є. Вороніна, Я.А. Жаліла]. К. : НІСД, 2010. 288 с.

Науковий керівник - **Шебаніна О. В.**,
доктор економічних наук, професор,
декан факультету менеджменту,
Миколаївського національного аграрного університету
м. Миколаїв, Україна

*Запорожченко К. Ю.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївського національного аграрного університету,
м. Миколаїв, Україна*

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс України – важливий сектор національної економіки, він є одним із основних бюджетоутворюючих та експортоорієнтованих секторів національної економіки. Посткризове відновлення економіки України вимагає розвитку аграрного виробництва на інтенсивній основі, що дасть змогу забезпечити продовольчу безпеку країни, а також реалізувати конкурентні переваги країни на світових ринках продовольства. Отже, підвищення рівня ефективності виробництва продукції рослинництва є найважливішим завданням, від вирішення якого залежить забезпечення належного рівня продовольчої безпеки, насичення ринку власною сільськогосподарською і продовольчою продукцією.

Виробництво продукції рослинництва є основним напрямом діяльності на всіх етапах розвитку сільського господарства. Так, основним загальнодержавним завданням є обґрунтування заходів щодо підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва та подальшої її стабілізації.

Актуальність проблеми ефективності сільськогосподарського виробництва (зокрема, галузі рослинництва) в сучасних умовах виходить на перше місце серед кола інших важливих проблем. Вирішення та реалізація проблеми – це формування реального добробуту населення країни, підвищення її продовольчої безпеки. В умовах реформування аграрної сфери, коли значно збільшилася кількість товаровиробників (насамперед – фермерських господарств), між ними активізується боротьба за покупця. Рушійною силою цієї боротьби є конкуренція, яка інтегрує як запити споживачів, так і здатність виробника забезпечити виробництво конкурентоспроможної продукції та надання конкурентоспроможних послуг [1].

Для сільськогосподарського підприємства ефективність виробництва – це забезпечення оптимального співвідношення меж обсягами виробництва і реалізації продукції та його ресурсним потенціалом, платоспроможністю й інвестиційною привабливістю підприємства, зменшення природних та економічних ризиків приватного господарювання. З іншого боку, під ефективністю варто розуміти здатність фермерських господарств виробляти продукцію, яка користується попитом на ринку, брати участь у боротьбі за покупця, а також шукати напрями збільшення своєї частки на ринку [2].

Ефективність сільськогосподарського підприємства залежить від великої кількості факторів, які умовно можна поділити на внутрішні (земля та її якість, трудові ресурси, засоби виробництва, матеріалозабезпеченість, спланованість та налагодженість системи економічної безпеки господарства) та зовнішні, такі як селекційно-генетичний та агробіокліматичний потенціал регіону, законодавча база, державна підтримка фермерських господарств, кредитна система, умови реалізації продукції та матеріально-технічне забезпечення, діяльність інших господарств-конкурентів [3].

Виробництво рослинницької продукції є постійним завданням усіх господарюючих суб'єктів аграрного сектору, що спрямоване на формування ринку продовольства. Ефективність розвитку галузі рослинництва формується під впливом багатьох чинників (зокрема, ґрунтово-кліматичних, технологічних, біологічних та інших), що ускладнює пошук додаткових можливостей для її підвищення.

Водночас питання підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва і надалі залишаються недостатньо вивченими, оскільки у більшості робіт учених об'єктом дослідження є економічна ефективність сільськогосподарського виробництва, а ефективність виробництва в окремих галузях (у тому числі у рослинництві) вивчається у загальному контексті, що зумовлює необхідність вивчення окресленої проблеми.

Отже, підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва є результатом підвищення рівня продуктивності виробничих ресурсів і характеризується залежністю, яку можна висловити так: чим краще використовуються наявні виробничі ресурси, тим нижчі витрати сукупної праці і тим вищий рівень ефективності виробництва.

Список використаних джерел:

1. Науковий вісник УНУ. УДК 338.439.4:633.1 URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/15_2_2017ua/14.pdf
2. Коваль П. В. Ефективність функціонування аграрних підприємств в умовах зміни темпів і пропорцій відтворення ресурсного потенціалу. *Економіка АПК*. 2010. № 8. С. 45-52.
3. Кириченко О. А. Управління фінансово-економічною безпекою: навч. посіб. Київ. Дорадо-Друк, 2010. 480 с.

Науковий керівник - *Бурковська А. І.*,
асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївського національного аграрного університету,
м. Миколаїв, Україна

*Іващенко А. С.,
здобувач вищої освіти,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні Україна остаточно визначилась зі своїм політичним курсом, спрямованим на європейську інтеграцію, проте потребують дослідження і наукового обґрунтування проблеми модернізації економіки на засадах сталого розвитку.

Головне завдання України в даний період розвитку суспільства полягає у створенні такої економічної платформи, яка має відповідати стратегії національної безпеки, сприяти зміцненню конкурентних позицій відповідно до цілей та завдань збалансованого розвитку, таких як забезпечення гідного рівня життя, забезпечення освітньої, наукової та культурної реалізації особистості та ін.

В Україні Радою по вивченню продуктивних сил НАН України та НААНУ розроблено відповідно Концепцію сталого розвитку України та Концепцію збалансованого (сталого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року.

З приходом ринкових відносин та конкуренції в Україну виникла необхідність розвитку аграрної політики держави з врахуванням світових стандартів та досвіду розвинених країн.

На сьогодні сталий розвиток пов'язується з гармонійними потребами досягнення наступних цілей: подолання бідності, задоволення потреб суспільства, здорова економіка, висока якість навколишнього середовища і збереження сталості розвитку протягом тривалого періоду.

Зазначимо, що в іноземних країнах стратегії збалансованого розвитку існують у кожному регіоні, мають свої певні характерні особливості. Так, у стратегії сталого розвитку Німеччини виокремлюються такі вектори, як рівність нинішніх та майбутніх поколінь, соціальна згуртованість, якість життя. У національній стратегії Ісландії особлива увага приділяється збалансованому виробництву, а також питанням екологічної освіти населення [1]. Національні стратегії сталого розвитку Чехії, Німеччини, Греції, Італії, Іспанії та Норвегії відображають соціальні та еколого-економічні показники їх сталого розвитку [2]. Стратегії сталого розвитку Латвії та Ірландії відрізняються наявністю в них картографічного забезпечення, що відображає усі напрями сталого розвитку [3].

Поступовий вектор розвитку України, орієнтований на входження до Європейського Союзу, вимагає невідворотних змін загальної стратегії на всіх рівнях господарювання, в тому числі екологічної стратегії розвитку природокористування. В процесі розробки ринкової стратегії стійкого

розвитку формується інформаційна база, яку потрібно враховувати при функціонуванні на агроринку.

При цьому загальна мета стратегії як засобу сталого розвитку регіону має бути впроваджена завдяки реалізації основних напрямків державної політики, спрямованих на вдосконалення природокористування, створення сприятливих умов для сталого розвитку через територіальне планування, розвиток високоефективного конкурентоспроможного землеволодіння і землекористування в контексті інноваційного вектору розвитку.

Зважаючи на об'єктивні передумови та особливості вироблення ринкової стратегії стійкого розвитку, пріоритетами політики регіонів мають стати такі стратегії як:

- стратегія ефективного використання наявного природноресурсного потенціалу регіонів;

- стратегія розвитку менеджменту як інноваційного процесу, що спрямований на розв'язання соціальних, еколого-економічних завдань в сфері природокористування та на підготовку якісного кадрового забезпечення в системі управління природними ресурсами, що забезпечує досягнення кінцевої мети;

- стратегія маркетингового забезпечення природокористування, що на основі аналізу сильних і слабких його сторін, загроз і можливостей, дозволяє здійснити вибір альтернатив, що дозволять повною мірою скористатися його сприятливими можливостями як пріоритетними напрямками стратегічного розвитку;

- стратегія економічного стимулювання сталого розвитку на основі збереження природноресурсного потенціалу, мінімізації можливих негативних наслідків, максимізації задоволення потреб землевласників та землекористувачів, пріоритету інноваційної діяльності на основі впровадження нових технологій;

- стратегія покращення кадрового забезпечення, що спрямована на поглиблення наукової діяльності та на розробку форсайт-технологій у сфері стійкого використання природних ресурсів;

- стратегія формування привабливого інвестиційного клімату в об'єднаних територіальних громадах для реалізації проєктів стійкого диверсифікованого розвитку сфери природокористування.

Запропоновані стратегії можуть стати аргументами для створення нових підходів щодо їх розвитку та вироблення загальної стратегії стійкого розвитку природокористування.

Список використаних джерел:

1. Sustainable development knowledge platform: URL: <https://sustainabledevelopment.un.org> (дата звернення: 07.03.2023).
2. European sustainable development network: URL: <http://www.sd-network.ua> (дата звернення: 07.03.2023).

3. Our Common Future. World Commission on Environment and Development. New York: Oxford University Press, 1987. XV. 383 p.

Науковий керівник - *Лазарева О. В.*,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри управління земельними ресурсами
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна

*Ізбаиш В. М.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний
аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

ЕТАПИ РОЗВИТКУ АКТУАРНИХ РОЗРАХУНКІВ В СВІТІ

АктUARні розрахунки визначають витрати, необхідні для страхування конкретного об'єкта. Це система статистичних та економіко-математичних методів розрахунку тарифних ставок, визначення фінансових взаємовідносин між страхувальником і страховиком, оцінки позиції страховика на ринку та аналізу його надійності і фінансових результатів [1]. Останніми роками розвиток цієї галузі став ще активнішим, завдяки зростанню обсягів страхових послуг та появі нових видів страхування. Витоки професії актуарія пов'язані з появою перших організацій, що займалися страхуванням життя. Саме тоді і виникла потреба розраховувати премії на науковій основі.

Слово «актуарій» походить від латинського «actuarius», що означало спочатку службовця відділу запису актів громадянського стану. Пізніше воно закріпилося за визначеною професійною групою працівників страхової системи [1]. В історії актуарної математики відзначається чотири основні етапи розвитку [2].

Теоретичні основи актуарної теорії були закладені в XVII столітті роботами вчених Д. Граунта, Яна де Вітта, Є. Галлея.

У 1662 році англійський вчений Джон Грант опублікував свою роботу «Природні та політичні спостереження, зроблені над бюлетенями смертності» - першу публікацію результатів обробки даних про людську смертність і таблиць смертності.

Приблизно в той самий час, що й Граунт, питання залежності вартості договорів страхування життя від смертності вивчав Ян де Вітт, політик, який очолював поважну посаду в Нідерландах у 1653 році, який написав статтю про премії на довічну ренту і виклав метод розрахунку премій за віком застрахованих і темпами зростання грошових коштів.

Теорія актуарних розрахунків отримала подальший розвиток у працях британського вченого Едмунда Галлея. Він був одним з найвидатніших вчених в європейській історії, який зробив значний внесок у розвиток демографії та страхування життя, визначивши основні функції таблиць смертності, розрахувавши ймовірність дожиття, ввівши поняття очікуваної тривалості життя і використовуючи таблиці смертності для розрахунку страхових премій по страхуванню життя. Форма таблиці смертності, запропонована Галлеєм, і принципи її побудови використовуються і сьогодні. Сучасні методи розрахунку премій зі страхування життя базуються на розробленій ним методології.

Витоки професії актуарія в сучасному розумінні пов'язані з появою перших компаній зі страхування життя, які на той час мали фактично розраховувати страхові премії на науковій основі. Перша страхова компанія, що належала актуаріям, з'явилися у Лондоні в 1762 році страхового товариства «Еквітебл». На відміну від страхових компаній, які переважали до того часу, «Еквітебл» запровадила диференційовані ставки премій при страхуванні на випадок смерті за допомогою вікових таблиць смертності. Приклад цієї організації наслідували інші страхові компанії, спочатку у Великій Британії, а потім і в інших країнах.

Актуарні розрахунки в страхуванні іншому, ніж страхування життя, були розвинені набагато пізніше, ніж математична теорія страхування життя, і мають істотно складніший математико-статистичний апарат. Розвиток математики і статистики досягло потрібного рівня тільки до початку ХХ ст. Вчені почали використовувати імовірнісні моделі для прогнозування збитків. Згодом стрімкий розвиток комп'ютерів зробив революцію в професії актуарія.

Наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років актуарна практика як у страхуванні життя, так і в ризикових видах страхування характеризувалася активним використанням фінансових інструментів, таких як форварди, ф'ючерси, опціони для зниження страхового ризику. Третій етап розвитку актуарних розрахунків характеризується використанням більш досконалих математичних і статистичних методів – стохастичних диференціальних методів, стохастичних диференціальних рівнянь, а також нових статистичних методів і сучасного комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення.

На четвертому етапі математичні обчислення стають складною і багатогранною науковою дисципліною, що поєднує в собі найсучасніші методи і результати сучасності, а коло її завдань постійно розширюється. Однією з найновіших і найактуальніших задач математичних обчислень є побудова ERM-систем (second generation actuary). Вчені називають їх четвертим поколінням актуаріїв. Це покоління сертифікованих актуаріїв, які мають кваліфікацію CERA (Chartered Enterprise Risk Actuary).

Звісно у розвитку актуарних розрахунків важливу роль відіграє використання новітніх технологій та програмного забезпечення. Зокрема, застосування штучного інтелекту та аналізу даних дозволяє ефективніше обробляти великі обсяги інформації та забезпечувати більш точні розрахунки.

Під час актуарних розрахунків визначають витрати, необхідні на страхування певного об'єкта, й собівартість і вартість послуги, наданої страховиком страхувальникові. За допомогою актуарних розрахунків визначають частку участі кожного страхувальника в створенні страхового фонду, тобто розміри тарифних ставок [3].

Міжнародний конгрес актуаріїв (ICA) – одна з найважливіших подій у галузі страхової науки. Одна з найважливіших подій у галузі страхової науки, вона відбувається кожні три-чотири роки. Її функції включають обмін найсучаснішим досвідом у галузі актуарної теорії, уніфікацію методів

актуарних розрахунків та актуарної символіки. (Остання версія була прийнята на 14-му Конгресі, що відбувся в Мадриді в 1954 році).

Інтегруючи результати фундаментальної науки, сучасних комп'ютерних технологій та вивчивши структуру міжнародних і національних актуарних організацій, а також ознайомившись з обов'язками, цілями та правами актуаріїв у Великобританії, США, Канаді, Франції та Німеччині, відповідно до вимог Міжнародної актуарної асоціації, автори пропонують розглянути актуарні методи в математиці: у страхуванні життя; автострашуванні; розрахунках пенсійних систем; бухобліку; звітності; демографії; перестрашування; теорії ризику і т.д. [4] Такий підхід робить актуарну науку найбільш актуальною галуззю науки, знань та освіти в умовах інформаційної економіки.

Зрозуміло, що сьогодні перед актуарною професією в Україні стоїть чимало викликів. Серед них першочерговими є: забезпечення діяльності на законодавчому рівні, підготовка кваліфікованих сертифікованих фахівців, державна підтримка розвитку, міжнародне визнання, підвищення культури ринкових відносин.

Надзвичайно важливо, щоб фахівці у цій галузі, вивчивши досвід світового товариства, як предмет подальших досліджень, визначили найкоротший шлях до становлення актуарної науки і застосування актуарних розрахунків в Україні.

Список використаних джерел:

1. Козьменко О. В., Кузьменко О. В. Актуарні розрахунки : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2014. 224 с.
2. Копич М., Сороківський В.М., Черкасова С.В., Сороківська М.В. Актуарні розрахунки : підручник. Львів : Новий Світ, 2020. 214 с.
3. Сосновська О.О. Страхування : навчальний посібник. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
4. Плиса В. Й. Страхування : підручник. Київ : Каравела, 2019. 512 с.

*Науковий керівник - Хилько І. І.,
старший викладач кафедри
економічної кібернетики і
математичного моделювання,
Миколаївський національний
аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

*Кабанова К. І.,
здобувач вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Трудові ресурси відіграють важливу роль у роботі будь-якого підприємства, адже саме від працівників залежать ефективність та якість виробленої продукції. Вони є найважливішим елементом трудового потенціалу країни. Ці ресурси представлені людьми, які володіють свідомістю, волею, мають економічні та соціальні потреби, через що необхідно враховувати й узгоджувати економічні та соціальні інтереси суспільних прошарків людей. Однак трудові ресурси – це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає певній сфері діяльності. Слід відрізнити трудові ресурси реальні (ті люди, які вже працюють) та потенційні (ті, що колись можуть бути залучені до конкретної праці).

До трудових ресурсів відносять населення країни у працездатному віці до 16 включно, осіб працездатного віку (жінки – від 16 до 59 років, чоловіки – від 16 до 64 років включно) і осіб старших працездатного віку, по досягненні якого устанавлюється пенсія за віком (жінки – з 60 років, чоловіки – з 65 років), винятком є інваліди першої та другої груп, а також непрацюючі особи працездатного віку, які є пенсіонерами на пільгових умовах. Особи, які молодші за працездатний вік і вже зайняті в суспільному виробництві, та пенсіонери, котрі працюють, належать до трудових ресурсів.

Для характеристики всієї сукупності працівників підприємства застосовуються терміни – персонал, кадри, трудовий колектив. Персонал підприємства – це сукупність постійних працівників, що отримали необхідну професійну підготовку та мають досвід практичної діяльності. Окрім постійних працівників, у діяльності підприємства можуть брати участь інші працездатні особи на підставі тимчасового трудового договору. Специфіка трудових ресурсів у порівнянні з іншими факторами економічного розвитку полягає в тому, що:

1. Люди не тільки створюють, але і споживають матеріальні і духовні цінності.
2. Багатогранність людського життя не вичерпується лише трудовою діяльністю, а, отже, щоб ефективно використовувати людську працю, необхідно завжди враховувати потреби людини як особистості.
3. Науково-технічний прогрес і гуманізація громадського життя стрімко збільшують економічну роль знань, моральності, інтелектуального

потенціалу й інших особистих якостей працівників, що формуються роками і поколіннями, розкриваються людиною лише в сприятливих умовах [1].

Трудові ресурси розподіляються за ознаками (рис. 1):

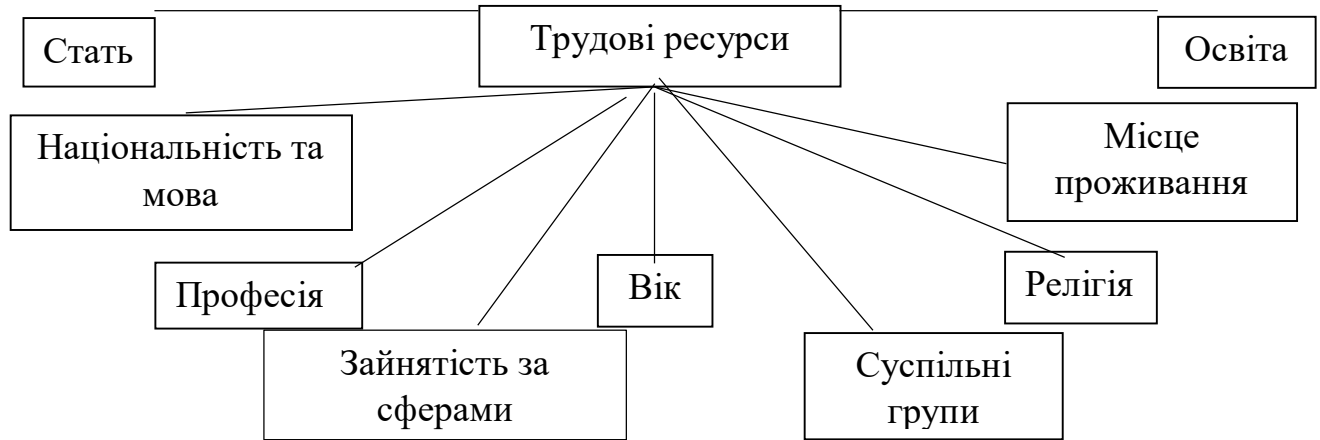

Рис. 1. Розподіл трудових ресурсів

Кількісні зміни чисельності трудових ресурсів характеризуються такими показниками, як абсолютний приріст, темпи росту і темпи приросту.

Темп росту обчислюється як відношення абсолютної чисельності трудових ресурсів наприкінці даного періоду до їхньої величини на початку періоду. Якщо розглядаються темпи за ряд років, то середньорічний темп визначається як середня геометрична за формулою:

$$T_{p.сер.} = \sqrt[n]{\frac{Ч_2}{Ч_1}} \quad (1)$$

де $T_{p.сер.}$ – середньорічний темп росту;

n – кількість років;

$Ч_1$ і $Ч_2$ – чисельність відповідно на початку і наприкінці періоду.

Темп приросту розраховується за формулою:

$$T_{пр.сер.} = \sqrt{\frac{Ч_2}{Ч_1} - 1} \quad (2)$$

де $T_{пр.сер.}$ – середньорічний темп приросту.

Кількісна оцінка тенденцій стану і використання трудових ресурсів дозволяє враховувати та визначати напрямки підвищення їх ефективності [2].

Найважливішим елементом продуктивних сил і головним джерелом розвитку економіки країни загалом та кожного підприємства зокрема є люди, їх майстерність, освіта, фахова підготовка. Людські ресурси мають свою специфіку на відміну від інших внутрішніх ресурсів підприємства, оскільки, з одного боку, люди є творцями матеріальних та духовних благ, а з іншого – їх споживачами [3].

Список використаних джерел:

1. Бібліотека buklib.net. Тема «2.1. Трудові ресурси як фактор економічного розвитку держави» URL: <https://buklib.net/books/33404/> (дата звернення 22.02.2023).
2. Лойко В.В. Навч посіб Ек підпр. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22363/1/Лойко%20В.В._Навч%20посіб%20Ек%20підпр%20Повний%20текст.pdf (дата звернення 22.02.2023).
3. Трудові ресурси: сутність та показники виміру. URL: https://pidru4niki.com/15970122/ekonomika/trudovi_resursi_sutnist_pokazniki_vimiru (дата звернення 22.02.2023).

Науковий керівник - **Олійник Т. Г.**,
канд. екон. наук,
доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Кармазін В. А.,
здобувач вищої освіти,
Навчально-науковий інститут прикладного системного аналізу
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УПРАВЛІННІ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

Характерними ознаками низької платоспроможності підприємств є невчасність повернення заборгованості, повернення грошей в неповному обсязі, що спричиняє виникнення сумнівної та безнадійної заборгованості. Саме тому зростає роль ефективного управління дебіторською заборгованістю, своєчасного її повернення та запобігання створення безнадійних боргів на підприємствах. При цьому політика управління дебіторською заборгованістю має бути складовою не лише фінансової, а й усієї маркетингової стратегії підприємства [1].

Вважаємо, що наразі переважна більшість вітчизняних підприємств є неспроможною ефективно управляти дебіторською заборгованістю, яка завдає економічної шкоди підприємству-кредитору – гроші втрачають свою купівельну спроможність внаслідок інфляції, пандемії COVID-19 та воєнного стану, що триває, зростають збитки від втрачених можливостей, підприємство виплачує банку відсоток за кредит, пов'язаний із дефіцитом власних оборотних коштів. Як правило, вітчизняні підприємства обмаль використовують загальноприйняті у світовій практиці методи управління дебіторською заборгованістю.

Управління дебіторською заборгованістю зводиться лише до її обліку, що призводить до втрати фінансових ресурсів підприємства і зменшує ефективність управління ними.

У сфері управління заборгованістю одним з основних етапів можна розглядати процес її реструктуризації.

Реструктуризація заборгованості підприємства є складовою процесу реструктуризації активів і може розглядатися як сукупність заходів, спрямованих на підвищення рівня її ліквідності та прибутковості [2]. Достатній рівень ліквідності заборгованості характеризується можливістю своєчасної (відповідно до термінів кредитної угоди) або дострокової трансформації у грошову форму без значних фінансових втрат [3]. Підвищення рівня прибутковості заборгованості пов'язане із забезпеченням зростання доходів (збільшення обсягів реалізації, підвищення ціни реалізації, стягнення штрафних санкцій за несвоєчасні розрахунки) та зменшенням відносних витрат з її обслуговування.

Потреба у зміні структури та обсягу заборгованості виникає внаслідок виникнення негативних змін у поточній платоспроможності підприємства-

постачальника. Прийняття рішення щодо ліквідації відхилень залишається за фінансовим директором або власником і може бути пов'язане не одразу із дебіторською заборгованістю, а навпаки – з реструктуризацією поточних зобов'язань підприємства [1]. Очевидним є зазначити, що при неможливості використання внутрішніх резервів підвищення рівня платоспроможності, пов'язаних із поточними зобов'язаннями, виникає потреба у реструктуризації дебіторської заборгованості. Обов'язкова цілеспрямованість такого процесу пояснюється необхідністю обґрунтування ефективності форм та порядку проведення. Проведення роботи з реструктуризації заборгованості підприємства потребує чітко визначеної послідовності дій. В цих умовах, доречним буде відзначити про необхідність розробки заходів для підвищення ліквідності заборгованості. Для цього, доцільним є застосування форм рефінансування заборгованості.

Рефінансування дебіторської заборгованості – це переведення її в інші, ліквідні форми оборотних активів: гроші, короткострокові фінансові вкладення тощо. Основними методами рефінансування дебіторської заборгованості є: облік векселів, які видані покупцям продукції; форфейтинг; факторинг [3, с. 83].

Слід зазначити, що факторинг найбільш ефективний для малих і середніх підприємств, які традиційно відчувають фінансові проблеми через несвоєчасне погашення боргів дебіторами та обмеженості доступних для них джерел кредитування. Форфейтинг найбільш ефективний для великих підприємств, які мають на меті акумуляції грошових коштів для реалізації довгострокових і дорогих проєктів зовнішньоекономічній діяльності.

Отже, питання управління дебіторською заборгованістю актуальне для будь-якого підприємства. При правильному управлінні заборгованістю підприємство може значно покращити своє фінансове становище. Комплексне розв'язання проблеми оптимізації структури заборгованості, а також прискорення терміну її погашення, можливе за допомогою диверсифікації покупців продукції, суворого планування заборгованості, постійного її моніторингу та застосування сучасних форм її рефінансування.

Список використаних джерел:

1. Басюк Т. П. Реструктуризація дебіторської заборгованості. *Фінанси України*. 2016. № 12. С. 115-123.
2. Карбовник А. М. Деякі аспекти управління дебіторською заборгованістю. *Фінанси України*. 2012. № 9. С. 92-97.
3. Гнеушева І. Вплив застосування методів рефінансування дебіторської заборгованості на фінансову стійкість підприємства. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8. С. 82-85

Науковий керівник - д-р екон. наук., проф. **Царенко О. В.**,
кафедра математичних методів системного аналізу,
Навчально-науковий інститут прикладного системного аналізу
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

Кармазіна Н. В.,
*д-р екон. наук., доцент, доцент кафедри фінанси та облік,
Навчально-науковий інститут управління,
економіки та природокористування
Таврійській національній університет
імені В.І. Вернадського,
м. Київ, Україна*

АУДИТОРСЬКА ДОКУМЕНТАЦІЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Аудитор повинен документально оформити відомості, які є важливими з точки зору формування доказів, які підтверджують аудиторський звіт, а також докази того, що аудит проводився відповідно до Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (далі – МСА). В цих умовах, документальне оформлення аудиторської перевірки та наявність робочих документів аудитора є однією із найважливіших умов проведення аудиту, який відповідає вимогам Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (далі – Закон) та МСА [1].

Слід зазначити, що аудиторські документи сприяють якісному проведенню аудиту, оскільки вони слугують для допомоги при плануванні аудиту та здійсненні аудиторських процедур, для здійснення нагляду та контролю за роботою асистентів аудитора, а також для збору та документального оформлення аудиторських доказів, отриманих в процесі перевірки, виконаної з метою висловлення і обґрунтування аудиторської думки.

Документація аудитора – це робочі документи, які складаються аудиторами та для аудитора, або які отримані та зберігаються аудитором у зв'язку з проведенням аудиту. Документування аудиту регулюється МСА 230 «Аудиторська документація» та іншими МСА [2]. МСА 230 «Аудиторська документація» розглядає конкретну відповідальність аудитора за складання аудиторської документації для аудиту фінансової звітності. Проте національний законодавчий або нормативний акт може встановлювати додаткові вимоги до документації аудитора. Аудиторська документація надає докази того, що аудитор дотримується вимог МСА. Проте аудитор не має ані потреби, ані можливості документувати кожне розглянуте питання чи висловлене професійне судження під час аудиту.

Відповідно, ведення робочої документації аудитора є його обов'язком, а також необхідним засобом забезпечення доказовості аудиторської думки, особливо якщо це стосується виконання завдання з обов'язкового аудиту фінансової звітності. Аудитор самостійно визначає обсяг аудиторської документації щодо конкретної аудиторської перевірки і це є предметом його професійного судження.

Професійне судження аудитора – це застосування професійних компетенцій та характеристик під час планування, отримання та оцінки достатніх і прийнятних аудиторських доказів, а також під час обґрунтування незалежної аудиторської думки, що є кінцевою метою аудиту [2].

Важливим чинником у визначенні форми, змісту та обсягу аудиторської документації щодо значущих питань є ступінь професійного судження, висловленого під час виконання роботи та оцінки результатів [3]. Документація про висловлені професійні судження, якщо вони значущі, слугує для пояснення висновків аудитора та для підвищення якості судження. Такі питання є предметом особливого інтересу для осіб, які несуть відповідальність за огляд аудиторської документації, включаючи тих, хто проводить подальші аудити під час огляду питань, що мають постійну значущість (наприклад, під час виконання ретроспективного огляду облікових оцінок).

Аудитор може вважати корисним підготовку та зберігання як складової аудиторської документації короткі підсумки (що іноді називають меморандумом про завершення аудиту), які описують значущі питання, ідентифіковані під час аудиту, та як вони вирішувались, або яке містить перехресні посилання на іншу доречну підтвердну аудиторську документацію, що надає таку інформацію.

Поряд з цим, аудиторська фірма повинна забезпечити своєчасне складання аудиторської документації, оскільки оперативність формування робочих документів впливає на точність та об'єктивність отриманої в процесі перевірки інформації. Це означає, що синергія концентрації більшості аудиторських документів дає змогу зрозуміти, що документація повинна бути підготовлена в процесі проведення аудиту, а не після закінчення перевірки, що є дуже важливим, адже це допомагає підвищити якість аудиту та забезпечує послідовне виконання завдань з якості, надаючи суб'єктам аудиторської діяльності достатню впевненість у досягненні цілей системи управління якістю.

Незалежно від того на яких носіях зберігається в аудиторській фірмі аудиторська документація (паперові, електронні тощо) цілісність та доступність даних в цій документації можуть бути порушені, якщо не будуть впроваджені в рамках нової системи управління якістю відповідні заходи контролю, щоб запобігти несанкціонованій зміні даних або їх видаленню без відома аудитора або взагалі знищенню документації.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/08-19>
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017. – Міжнародна Федерація Бухгалтерів, Аудиторська Палата України. URL: http://www.apu.com.ua/files/temp/Audit_2018_1.pdf (дата звернення: 09.01.2022)
3. Проскуріна Н.М., Коваленко В.П. Якість аудиторських послуг в Україні: реалії та перспективи. *Економічний часопис XXI*. 2010. № 9-10. С. 53–57.

*Каур Т. О.,
здобувач вищої освіти спеціальності
281 Публічне управління та адміністрування,
Миколаївський національний
аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

Оборотні засоби – це фонд коштів підприємства, який призначений для створення його обігових коштів і фондів обігу для забезпечення планового, безперервного і розширеного виробництва й обігу, а також розміщення у сфері виробництва з одного боку, а з іншого боку – у фізичних і нематеріальних оборотних активах.

Американські фінансисти Д. К. Шим і Д. Г. Сігель вважають, що «оборотний капітал дорівнює оборотним активам мінус короткострокові зобов'язання» [1]. Це означає, що вони вважають обіговим капіталом лише свої власні оборотні засоби.

Оборотні фонди підприємства поділяються на дві великі групи:

1. Оборотні виробничі фонди – це сировина і матеріали, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, ПДВ.
2. Оборотні фонди обігу – це готова продукція і товари для перепродажу, дебіторська заборгованість, фінансові вкладення, грошові кошти тощо.

Інший підхід до обігових фондів передбачає наступні групи:

1. Під матеріальними оборотними фондами розуміються запаси з ПДВ;
2. Нематеріальні оборотні фонди – це дебіторська заборгованість, фінансові інвестиції, грошові кошти тощо.

Віднесення оборотних активів до матеріальних і нематеріальних активів пов'язане з безперервним переміщенням коштів між ними. Це дає змогу вирішити ряд проблем, серед яких:

- 1) фінансування матеріальних оборотних активів власними коштами, а за сприятливих умов і за рахунок фінансової вигоди;
- 2) визначення фактичного розміру дебіторської заборгованості, часу і розміру їх надходження, суми кредиторської заборгованості перед ними;
- 3) визначення обсягу коштів, необхідних для здійснення загальних планових заходів, у тому числі резервів на випадок позапланових робіт;
- 4) планування розміру та виду короткострокових фінансових вкладень;
- 5) визначення параметрів переповнення коштів (розмір і періодичність) у матеріальних і нематеріальних оборотних фондах.

Оборотні засоби у процесі кругообігу проходять три стадії: грошову, виробничу та товарну. Грошова стадія існує на початку та в кінці кругообігу як єдина стадія. Вона поповнюється за рахунок виручки від продажів і витрачається за рахунок витрат підприємства на виробництво, реалізацію та інші цілі [2]. У виробничу стадію, тобто у сферу виробництва, оборотні засоби надходять у той момент, коли підприємство створює за наявні гроші запаси сировини, матеріалів, покупних напівфабрикатів, утворюється незавершене виробництво. Випущена готова продукція може тимчасово перебувати на складі підприємства, а частина її відвантажується або відпускається покупцям. В результаті оборотні засоби виступають у вигляді товарів (готової продукції) і переходять у грошову форму після реалізації цієї продукції. Під час відстрочення, розстрочення або неоплати з різних причин утворюється дебіторська заборгованість, яка фактично є частиною грошової стадії. Потім починається наступний зворот.

Існує дуже важлива закономірність організації обігових засобів. Це необхідність забезпечення безперервності процесу виробництва та обігу та відповідно кругообігу засобів. Для цього оборотні засоби повинні постійно функціонувати у всіх трьох стадіях їхнього кругообігу.

В активі бухгалтерського балансу підприємства все його майно ділиться на дві частини: основні та оборотні засоби. Особливостями оборотних засобів на відміну від основних є:

- 1) втрата виробництва своєї натуральної форми та споживчої вартості;
- 2) перенесення своєї повної вартості на готовий продукт, роботи чи послуги протягом одного циклу;
- 3) повне надходження в обіг та відшкодування їх вартості у готовому продукті, роботах чи послугах [3].

Отже, оборотні засоби як вартісна категорія – це вартість, авансована у кругообіг виробничих оборотних фондів та фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу.

Список використаних джерел

1. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
2. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: Львів ДУВС, 2018. 440 с
3. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.

Науковий керівник - *Христенко О. А.*,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

*Коржова Є. Є.,
здобувачка вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ УКРАЇНИ

У період занурення регіональних диспропорцій рівня та якості життя населення, значної нерівності у доступі до ресурсів та зростання соціального вторгнення до українських регіонів зростає потреба у знаходженні дієвих механізмів задля розв'язання соціальних проблем, адекватних масштабам та змісту суспільних перетворень. Слід звернути увагу на те, що підґрунтям кожної державно-управлінської діяльності та завданням розвитку будь-якої сфери є якісне та відповідно ефективне нормативно-правове забезпечення.

Правовим джерелом національного законодавства України можна вважати документи, котрі видані міжнародною спільнотою Організацією об'єднаних націй. Окрім того, загальною основою політики соціального розвитку резолюції Генеральної Асамблеї ООН проголошено Декларацію соціального прогресу та розвитку. Згідно зі зазначеним положенням, соціальний прогрес та розвиток мають бути зосереджені на постійному підвищенні як матеріального, так і духовного рівня життя всіх членів суспільства при повазі та виконанні прав людини й основних її свобод.

Аналізуючи вітчизняне законодавство, стає зрозуміло, що на сьогодні не існує системи нормативно-правових актів, котрі послідовно та у повному обсязі регламентували роботу держави у цьому напрямку. Згідно з цим, слід зазначити що в Україні протягом десяти років не існує окремого правового акту із соціальної політики. Головні її напрями, ухвалені Указами Президента України, здійснювалися упродовж 1997-2000 років, та 2001-2004 років. Протягом всього часу не було затверджено жодного з запропонованих нормативно-правових актів, зокрема, проект Основних напрямів соціальної політики на період до 2015 року, та проект Концепції соціального розвитку України до 2023 року [1].

Протягом 32 років незалежності України було прийнято значку кількість як законодавчих, так і нормативно-правових актів загальнодержавного рівня, які спрямовані на забезпечення та здійснення закріплених Конституцією України головних соціальних прав та свобод людини та громадян, окрім того розв'язання важливих соціальних проблем українського народу. Також, дослідження змісту зазначених документів дає змогу визначити основні напрями забезпечення соціального розвитку, сере яких, виокремлюють:

- розвиток соціально-трудова відносин (Кодекс законі про працю);
- розвиток системи соціального партнерства (ЗУ «Про організації виробництва», ЗУ «Про колективні договори і угоди»);

- розвиток сфери зайнятості та ринку праці (ЗУ «Про зайнятість населення»);
- розвиток сфери оплати праці та доходів населення (ЗУ «Про оплату праці», ЗУ «Про прожитковий мінімум»);
- розвиток системи соціального обслуговування (ЗУ «Про соціальні послуги»).

Оскільки майже кожен соціальний закон, дія якого поширюється на свою територію держави, безумовно здійснює регулювання тих чи інших проблем на рівні регіонів, тому до певної міри соціальна політика надає змогу розв'язати соціальні проблеми, котрі утворюються на рівні регіонів, також забезпечує зростання рівня та якості життя населення держави в цілому та деяких її регіонів, тому й скороченню регіональної нерівності у рівні соціального розвитку. Окрім того, регіональні аспекти соціальної політики безумовно незакладені, тобто не існує чіткого розмежування соціальних функцій, обов'язків та відповідальності за розв'язання соціальних проблем, які виникають між державою та регіонами, це свідчить про існування проблеми рівноваги між проведенням загальнодержавної соціальної політики та важливістю брати до уваги специфіку районів [2].

Отже, проведений аналіз правової бази, який визначає соціальний розвиток країни, дав можливість визначити основні позиції установлених показників, та виокремити основні недоліки політики забезпечення соціального вирівнювання регіонального розвитку в країні. До основних належать: високий рівень невизначеності стратегічних пріоритетів політики держави, що стосуються соціального розвитку, задля визначення пріоритетів соціальної політики та методів її здійснення не існує єдиного системного підходу, інтеграційний та розвиваюльний потенціал соціальної політики не є затребуваним повною мірою, не високий рівень оголошення соціальної складової у системі державної регіональної політики.

Список використаних джерел:

1. Основні напрями соціальної політики на період до 2015 р. URL: <http://frk.kiev.ua/index.php?p=%20downloads&action=showdetails&area=1&categ=7&id=246&name=205> (дата звернення: 01.03.2023).
2. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 01.03.2023).

Науковий керівник - *Бурковська А. І.*,
асистентка кафедри менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

Кривко О. В.,
аспірант спеціальності 051 Економіка,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ У ФОРМУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ІМІДЖУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ДОСВІД КРАЩИХ ПРАКТИК

Інвестиційна політика є складовою частиною економічної політики й може здійснюватися на різних рівнях управління – федеральному, регіональному або муніципальному, переслідуючи різні цілі й завдання. Специфіка інвестиційної політики місцевих органів влади пов'язана з тим, що роль і місце органів місцевого самоврядування в системі управління інвестиціями визначається, з одного боку, рівністю органів місцевого самоврядування з іншими учасниками інвестиційної діяльності у відносинах, регульованих цивільним законодавством. З іншого боку, тим, що органи місцевого самоврядування як носії публічно-владних відносин встановлюють і контролюють дотримання загальнообов'язкових правил інвестиційної діяльності в територіальній громаді. Наділення регіонів більшою самостійністю і збільшення їх повноважень вимагають від органів місцевого самоврядування більшої відповідальності у сфері реалізації інвестиційних програм. Таким чином, головним завданням стає створення і підтримання сприятливого інвестиційного клімату [1].

Один з головних факторів успіху в розвитку інвестиційного іміджу території – це забезпечення належного рівня життя для мешканців. Місцева влада може впливати на цей фактор шляхом розвитку інфраструктури, забезпечення доступності до освіти та медичних послуг, підвищення рівня безпеки на території та забезпечення належної екологічної ситуації. Важливо, щоб місцева влада відповідала на потреби своїх мешканців, слухала їхні думки та враховувала їхні пропозиції.

Крім того, місцева влада може використовувати свої можливості для створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та промисловості на території. Це може включати забезпечення лояльної законодавчої бази для бізнесу, надання фінансової та іншої підтримки для розвитку нових підприємств та інфраструктури, а також проведення просування такого напрямку в рамках міжнародних та національних інвестиційних форумів та конференцій.

Крім того, місцева влада може відігравати важливу роль у розвитку туризму на території та просуванні регіону як привабливого місця для відпочинку та подорожей. Це може включати розвиток туристичної інфраструктури, проведення туристичних заходів та фестивалів, створення і просування туристичних маршрутів, а також забезпечення відповідного рівня сервісу для туристів.

Нарешті, місцева влада може використовувати інструменти маркетингу та PR для просування своєї території як привабливого місця для інвестицій та розвитку бізнесу. Це може включати розробку брендів, просування території в соціальних мережах та інтернет-ресурсах, проведення інформаційних кампаній та просування позитивних історій про успішні проєкти на території. Основою формування бренду території є її імідж. Згідно з визначенням, наведеним Всесвітньою організацією туризму, імідж території “це сукупність емоційних і раціональних уявлень, які випливають із зіставлення всіх ознак країни (території), власного досвіду та чуток, які впливають на створення певного образу” [2].

У різних європейських країнах інвестиційна діяльність, починаючи зі створення привабливості регіонів, здійснюється по-різному. Французьким регіонам допомагає Комітет з проблем регіональної діяльності й розвитку територій, що діє на державному рівні, а, наприклад, в Польській Республіці інвестиціями опікується державна рада територіального розвитку.

Отже, роль місцевої влади у формуванні інвестиційного іміджу територій є надзвичайно важливою. Місцева влада може використовувати різноманітні інструменти та стратегії для залучення інвестицій та підвищення привабливості території для інвесторів та бізнесу. Найкращі практики у цій галузі включають розвиток інфраструктури, підтримку стартапів та інноваційних підприємств, просування території як привабливого місця для життя та бізнесу, а також активну участь у міжнародних та національних інвестиційних заходах та конференціях.

Досвід кращих практик демонструє, що ефективна робота місцевої влади в цій галузі може призвести до значного економічного розвитку території, залучення нових інвестицій та підвищення якості життя мешканців. Отже, важливо, щоб місцева влада була свідома своєї ролі у формуванні інвестиційного іміджу території та використовувала всі можливості для залучення нових інвестицій та розвитку економіки на території.

Список використаних джерел:

1. Сірик З. О. Місцеве самоврядування та інвестиційні процеси: європейські процеси та вітчизняні реалії. *Ефективність державного управління*, (49). 2016. <https://doi.org/10.33990/2070-4011.49.2016.175741>.
2. Рибаченко Т. Ю. Фаборовський О. Є. Імідж як фактор інвестиційної привабливості. *Економічний простір*. No 74. 2013. С 142-150.

Науковий керівник - **Ключник А. В.**
доктор економічних наук, професор
кафедри публічного управління
та адміністрування і міжнародної економіки
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

*Крутіков П. Д.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний
аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАДАЧ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Економічна нестабільність – це невизначеність у фінансових, економічних та інших сферах, що може призвести до складності у прийнятті рішень. Математичні методи застосовують до різних галузей людської діяльності з моменту їхнього започаткування передусім з метою різноманітних господарських обчислень. В економіці використання математичних методів має багате минуле, хоча науковий напрям, пов'язаний із застосуванням математичних методів і обчислювальної техніки в економіці, швидкими темпами почав розвиватися лише наприкінці 50-х років. Досвід застосування математичних методів дає відповіді на важливі методологічні запитання економічної науки, допомагає оцінити їх ефективність і перспективи використання. Безліч результатів застосування математичних методів з далекого минулого актуальні й сьогодні.

Математичні методи є невіддільною частиною економічної науки, оскільки дозволяють розв'язувати складні економічні задачі з високою точністю та швидкістю [1]. Однак, умови нестабільності можуть змінювати параметри задачі, що може призвести до неточностей та неправильних рішень. Розглянемо деякі основні математичні методи, які використовуються для розв'язування економічних задач в умовах нестабільності.

Теорія ігор. Вона дозволяє описувати взаємодію між різними суб'єктами, що приймають рішення в умовах невизначеності та нестабільності. Теорія ігор використовується для аналізу різних економічних процесів, таких як конкуренція між підприємствами, торгівля акціями, аукціони та інші [2].

Моделювання. Економіко-математична модель - це виражена у формально-математичних термінах економічна абстракція, логічна структура якої визначається як об'єктивними властивостями предметами опису, так і суб'єктивним цільовим чинником дослідження, для якого цей опис робиться.

Математичні моделі можуть бути корисним інструментом при аналізі економічних процесів і розробці рішень в умовах невизначеності. Моделювання може допомогти відобразити взаємодію різних факторів та прогнозувати їхні наслідки [3].

Математична статистика. Статистичний аналіз може допомогти вивчати відносини між різними змінними та оцінювати ризики. За допомогою статистичних методів можна розрахувати ймовірності та виконати аналіз часових рядів [4].

Динамічне програмування. Один з методів, що допомагає уникнути певних проблем. Динамічне програмування – це метод оптимізації, адаптований до операцій, де процес прийняття рішень можна розбити на дискретні етапи (кроки). В основі методу лежить принцип оптимальності, сформульований Р. Беллманом. Цей метод дозволяє побудувати послідовність оптимальних рішень на кожному кроці часу, з урахуванням випадкових змін параметрів задачі.

Лінійне програмування. Методи і моделі широко застосовуються при оптимізації процесів у всіх галузях народного господарства: при розробці виробничої програми підприємства, розподілі її по виконавцях, при розміщенні замовлень між виконавцями і по тимчасових інтервалах, при визначенні найкращого асортименту продукції, що випускається, в задачах перспективного, поточного та оперативного планування і управління; при плануванні вантажопотоків, визначенні плану товарообігу і його розподіл; в задачах розвитку і розміщення продуктивних сил, баз і складів матеріальних ресурсів [5].

Один з основних математичних методів для розв'язування економічних задач в умовах нестабільності - це стохастичне програмування. У стохастичному програмуванні частіше, ніж в інших розділах математичного програмування, значні труднощі виникають не лише через розробку методів розв'язування задач, а також у разі їх постановки. Адже у постановці кожної задачі мають відобразитися особливості прийняття рішень за умов невизначеності. Постановка задачі стохастичного програмування істотно залежить від її цільових засад та інформаційної структури. Воно дозволяє враховувати невизначеність в економічних процесах та враховувати ризик [6].

Інший важливий метод - це теорія прийняття рішень, яка дозволяє визначити оптимальне рішення в умовах невизначеності та ризику. Ця теорія використовується для прийняття рішень у ситуаціях, де немає повної інформації про наслідки різних варіантів дій, або коли результати можуть бути неочікуваними. У таких умовах неможливо знайти ідеальне рішення, тому теорія прийняття рішень в умовах невизначеності дозволяє знайти найкращий варіант серед можливих варіантів дій. Одним з основних інструментів теорії прийняття рішень в умовах невизначеності є метод аналізу варіантів та наслідків (МАН). Цей метод дозволяє порівнювати різні варіанти дій та їх наслідки з точки зору їх вірогідності та впливу на результат. Іншим інструментом може бути прийняття рішень на основі ризику, коли враховується можливість втрати та ймовірність її настання.

Отже, можна зробити висновок, що умови нестабільності є невід'ємною частиною економічного життя, тому розв'язання економічних задач є важливим завданням для практичних застосувань математичних методів.

Широке використання цих методів є важливим напрямком вдосконалення економічного аналізу, підвищує ефективність аналізу діяльності підприємств та їх підрозділів. Це досягається шляхом скорочення

термінів проведення аналізу, повнішого охоплення впливу факторів на результати комерційної діяльності, заміни наближених чи спрощених розрахунків точними обчисленнями, постановки і розв'язку нових багатовимірних задач аналізу.

Список використаних джерел:

1. Лавров Є. А., Перхун Л. П., Шендрик В. В. Математичні методи дослідження операцій : підручник. Суми : Сумський державний університет, 2017. 212 с.
2. Барановська Л. В. Теорія ігор: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 245 с.
3. Жученко А. І., Ладієва Л. Р., Піргач М. С., Жураковський Я. Ю. Математичне моделювання процесів і систем: навчальний посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 351 с.
4. Огірко О. І., Галайко Н. В. Теорія ймовірностей та математична статистика: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 292 с
5. Ладогубець Т. С., Фіногенов О. Д. Лінійне програмування: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 61 с.
6. Гончаров В.В., Гончарова С.Я., Кривоблоцька Л.М. Математичне програмування. Кредитно-модульна система: навчальний Посібник. Кіровоград: КНТУ, 2012 р. 151 с.

Науковий керівник - ***Тищенко С.І.***,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри
економічної кібернетики і
математичного моделювання,
Миколаївський національний
аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

*Лукаш Ю. В.,
здобувачка вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет,
м.Київ*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАЦІ КОЛЕКТИВУ

Соціально-психологічний клімат у трудовому колективі відіграє важливу роль і є однією з найважливіших обставин підвищення продуктивності праці та ефективної діяльності підприємства. Це поняття характеризує стан міжособистісних стосунків у трудовому колективі. Позитивний соціально-психологічний клімат сприяє зростанню продуктивності праці в колективі, задоволеності роботою членів колективу та його згуртованості [4].

Варто зазначити, що вчені виділяють такі найважливіші ознаки сприятливого морально-психологічного клімату в колективі:

- довіра та висока вимогливість учасників групи один до одного;
- дружня та ділова критика;
- вільне висловлення власної думки під час обговорення питань, що стосуються всього колективу;
- відсутність тиску керівників на підлеглих і визнання їх права приймати значущі групові рішення;
- достатня поінформованість членів команди про свої завдання та стан справ під час їх виконання;
- задоволеність приналежністю до колективу;
- високий ступінь емоційної включеності та взаємодопомоги в ситуаціях, що викликають стан фрустрації у будь-кого з учасників команди;
- прийняття відповідальності за стан справ у групі кожним її членом [1].

На основі досліджень різних підприємств виділено наступні соціально-психологічні чинники макро- та мікросередовища, які мають безпосередній вплив на ефективність діяльності підприємства та продуктивність праці. Фактори макросередовища – це середовище, в якому будуються і розвиваються людські відносини. До цих факторів належать: соціально-політична та економічна ситуація на підприємстві, рівень життя населення, соціально-демографічні фактори. Фактори мікросередовища – це матеріальне та духовне оточення індивіда в трудовому колективі, до якого відносять мотивацію співробітників, психологічну сумісність, неформальні етичні відносини, групову згуртованість, форми конфліктів, повагу, толерантність, стиль управління.

У колективі зі сприятливим соціально-психологічним кліматом працівники діють злагоджено та ефективно, легко виконують виробничі та соціальні плани, а при виробничих обставинах з негативним соціально-психологічним кліматом відзначаються низький рівень продуктивності праці,

порушення трудових норм. дисциплінованість і, зокрема, незадоволеність роботою [2].

Соціально-психологічний клімат виступає як один із важливих факторів і резервів підвищення ефективності праці, оскільки соціально-психологічні резерви в умовах сприятливого соціально-психологічного клімату виникають на всіх рівнях структурної організації колективу.

Для формування соціально-психологічного клімату необхідно застосовувати комплекс соціально-психологічних методів управління, які базуються на постійному пізнанні закономірностей психологічної сторони діяльності людей, використанні та оптимізації психологічних проявів в інтересах людей, як підприємство, так і кожна окрема особа. При цьому цілі їх використання будуть відрізнятися в залежності від розміру соціальної групи - для великих груп вони спрямовані на поліпшення процесу взаємодії в робочому середовищі, а впливають на конкретного індивіда – змінюють його внутрішній світогляд. Тому керівник може оцінити місце і значення працівника в колективі, спрямувати його внутрішній потенціал на вирішення конкретних виробничих завдань і створити сприятливий соціально-психологічний клімат у колективі [3, с. 163].

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що управлінському персоналу підприємств слід зосередити увагу на соціально-психологічному кліматі, оскільки він суттєво впливає на повноту віддачі працівника та продуктивність його праці. Пріоритетними показниками соціально-психологічного клімату є згуртованість, організованість, атмосфера колективної турботи та взаємоповаги. Для покращення соціально-психологічного клімату трудового колективу, в якому працівники тривалий час працюють разом, необхідно виділити такий аспект, як формування взаємної підтримки та довіри, що сприяло б формуванню позитивної атмосфери для забезпечення ефективного рівня спілкування в робочому колективі.

Список використаних джерел:

1. Березова Н. Як покращити соціологічний клімат в колективі. URL: <https://prohr.rabota.ua> (дата звернення: 01.03.2023).
2. Боковива Ю.В. Грабовський В.А. Морально-психологічний клімат у колективах органів влади. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-2/doc/3/01.pdf> (дата звернення: 01.03.2023).
3. Миколайчук І.П., Петрук Т. Роль соціально-психологічних методів в управлінні персоналом. Труды X Міжнародної науково-практичної Internet-конференції студентів та молодих вчених «Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2019» (27 грудня 2019 р.) Харків: НТУ«ХП», 2019 р. 163 с.
4. Пушкарь З.М., Войтович Г.М. Соціально-психологічний клімат в колективі. Українська наука. 2017. Вип.18. С. 21-29.

Науковий керівник - *Миколайчук І. П.*, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Державний торговельно-економічний університет, м.Київ

*Магар А. Є.,
здобувач вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ЕТАПИ, СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Історично земельні відносини завжди виступали предметом уваги суспільства, адже земля є і засобом виробництва, і об'єктом соціально-економічних зв'язків одночасно. Відповідно, процес їх у нормування та вдосконалення відбувався постійно, змінюючись під впливом розвитку суспільства та держав.

Сьогодні основним нормативним актом, який регулює земельні питання в нашій державі, є Земельний кодекс України, що визначає земельні відносини як суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею [2].

Термін «земля» – багатозначний. Різні форми зв'язку людини із землею зумовлюють і різноманітність функцій, які виконує земля: екологічну (як природний об'єкт), соціальну (як місце й умова життя й діяльності людини), політичну (як просторові межі поширення державної влади), економічну (як об'єкт господарювання), просторову (як базис для розташування будівель, споруд, об'єктів транспорту) тощо. Тому відносини з приводу використання земель можуть регулюватися нормами різних галузей права: екологічними, конституційними, цивільними, земельними.

Земельна реформа – це комплекс заходів: правових, соціально-економічних, технічних та організаційних, спрямованих на перебудову земельних відносин через роздержавлення земель, утвердження різних форм власності на неї та розвиток нових організаційних форм господарювання на селі, що функціонують на приватній власності.

Земельна реформа в Україні здійснювалася на основі законів України, указів президента України, інших нормативних актів і пройшла у своєму розвитку кілька етапів [1].

Так, М. М. Федоров [4], виділяє наступні етапи земельної реформи:

- визначення категорій земель, що не підлягають приватизації й залишаються у державній власності;
- роздержавлення й приватизація;
- паювання сільськогосподарських угідь, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам й організаціям, з урахуванням за такого паювання здійсненої грошової оцінки землі;

- видача сертифікатів на право на земельну часту (пай) громадянам – членам КСП і державних актів на право приватної власності на землю за їх бажанням у разі виходу з підприємства;
- реалізація громадянами права на земельну частку (пай) на їх розсуд у межах чинного законодавства;
- реорганізація КСП та інших недержавних сільськогосподарських підприємств у господарські структури ринкового типу і масштабний розвиток земельних орендних відносин;
- введення пільгового оподаткування;
- формування і розвиток ринку земель та його інфраструктури.

Особливістю сучасної земельної реформи є те, що вона є складовою частиною економічної реформи в державі. Ця реформа охоплює реформування не тільки земельних відносин, а і відносин власності на засоби виробництва, і націлена вона на ліквідацію державної монополії власності на землю та інші засоби виробництва.

За період земельної реформи в Україні сформовано понад 20 окремих складових економічного механізму регулювання земельних відносин, які за спільністю предмета регулювання можуть бути об'єднані у вісім окремих груп:

1. Нормативна грошова оцінка земель, яка виконувала і продовжує виконувати важливі економічні функції у реформуванні й подальшому розвитку земельних відносин в Україні.

2. Ціноутворення на первинному ринку земель (встановлення ціни продажу земельних ділянок державної і комунальної власності та прав на них).

3. Платежі фіскального характеру (справляння плати за землю та єдиного податку; справляння орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності).

4. Економічна відповідальність при використанні земель (відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам при вилученні (викупі) земельних ділянок).

5. Економічна відповідальність за порушення земельного законодавства (відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу).

6. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель (надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель).

7. Інфраструктурі витрати і трансакційні платежі (встановлення державних фіксованих цін (тарифів) на розроблення документації із землеустрою та проведення землеоціночних робіт, а також граничних розмірів плати з виконання землевпорядних робіт).

8. Бюджетування у сфері земельної реформи та охорони земель (використання коштів за бюджетними програмами «Проведення земельної реформи» і «Збереження, відтворення та забезпечення раціонального використання земельних ресурсів») [4].

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств. К : КНЕУ, 2002. 625 с.
2. Земельний кодекс України: від 25 жовтня 2001 р. № 2768. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
3. Національна доповідь щодо завершення земельної реформи / за наук. ред. Л.Я. Новаковського. К. : Аграр. наука, 2015. 48 с.
4. Федоров М. М. Земельна реформа і розвиток ринкових земельних відносин. *Економіка АПК*. 2011. № 7. С. 56

Науковий керівник - **Олійник Т. Г.**,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

*Мельник О. В.,
здобувач вищої освіти,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПРОДАЖУ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні виникли сприятливі умови для розвитку туристичної галузі в регіонах країни. Тому актуальним напрямком діяльності є надання послуг в туристичній сфері, а саме послуги індивідуальним мандрівникам. Основне завдання підприємств, що надають такі послуги – організація груп і надання послуг за оптовими цінами. Це дозволить туристам знизити ризики та тимчасові витрати на організацію подорожі. Особливості організації таких підприємств:

- підприємство є малим і володіє штатом, що складається з 5-8 співробітників;
- для виконання деяких робіт залучаються співробітники на договірній основі - фрилансери;
- для функціонування підприємства необхідна автоматизована інформаційна система (АІС).

Однак підприємство зможе закріпитися на ринку тільки при ефективній організації бізнес-процесів. Під бізнес-процесом будемо розуміти сукупність пов'язаних видів діяльності, спрямованих на отримання конкретного продукту (результату), що має цінність для споживача [1].

Основним туристичним продуктом в практичній діяльності є комплексне обслуговування – стандартний набір послуг, який продається туристам в одному «пакеті» (пекідж-тури) [2].

Існують такі основні форми організації продажів туристичного продукту:

1. Прямий продаж. Власні бюро продажів - це належать самій фірмі-туроператору торгіві точки, через які ведеться робота безпосередньо з покупцями турів, а саме: їх інформування про наявні в продажу турах, приймання заявок на бронювання, укладання контрактів на продаж, отримання оплати, приймання документів на оформлення та видача туристських документів, розгляд скарг тощо. Залежно від своїх фінансових можливостей і обсягу операцій на ринку туроператор може мати кілька торгових точок. Використання тільки цієї схеми практикують невеликі турфірми з малим об'ємом послуг. Для великого туроператора такий вид продажів неприйнятний.

2. Контрагентська мережа. Використання туроператорами посередників (субагентів) для продажу турів є найпоширенішим і ефективним способом максимального залучення клієнтів. За такою схемою працюють великі

оператори, які вже мають досить високі обсяги продажів. Наявність у туроператора широкої і розгалуженої агентської мережі забезпечує йому: збільшення продажів турпродукту; вихід на нові ринки, в тому числі на регіональні; скорочення витрат на утримання власного персоналу, оренду приміщень, оснащення тощо.

В останні роки виникли нетрадиційні форми продажу Турпром-продуктом, які активно діють в галузях, безпосередньо не пов'язаних з туризмом. Сьогодні вже стало звичайним явищем, коли великі авіакомпанії, банки, страхові товариства, торгові доми і універсальні магазини відкривають філії з продажу турів. Основною перевагою, яке використовують такі компанії в конкурентній боротьбі з традиційними туристичними фірмами, є наявність у них власної розвиненої системи пунктів продажів.

Однією з нетрадиційних форм продажу можна також назвати прямі продажі корпоративним клієнтам. Така форма продажу використовується при організації подорожей туристських груп, скомплектованих з працівників окремих підприємств, організацій тощо. Організовані за прямим запитом корпоративного клієнта інсентив-тури - це перспективно розвивається напрямок реалізації турпродукту [3]. Продаж таких турів проводиться на основі прямих контактів туроператора з самими підприємствами-замовниками.

Крім того, до нетрадиційних форм продажу турпродукту можна віднести реалізацію турів через глобальні комп'ютерні системи бронювання і резервування, а також через Інтернет. Цей спосіб продажу турів широко впроваджується як на міжнародному, так і на вітчизняному туристичному ринку [3].

На сучасному туристичному ринку використовуються як окремі, так і комбіновані форми організації продажів. Продаж турпродукту через туристичне агентство є ефективним та поширеним способом продажу.

Список використаних джерел:

1. Ставська Ю.В. Маркетингові інструменти та їх вплив на стабілізацію економічного стану підприємства. *Modern Economics*. 2019. № 13. С. 227-232.
2. Заячківська Г.А. Сучасна концепція маркетингу міжнародних туристичних послуг: інтердисциплінарний підхід. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2013. № 2(15) С. 106- 113.
3. Телетов О.С., Косолап Н.Є. Особливості та перспективи маркетингу туристичних послуг в Україні. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 1. С. 21-34

Науковий керівник - **Ставська Ю. В.**
канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

*Морозова А. Р.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний
аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ АКТУАРНОЇ МАТЕМАТИКИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

АктUARна математика – це науковий напрям, який вивчає застосування математичних моделей і методів у страхуванні та являється теоретичною основою для діяльності страхових компаній. Методи актуарної математики дозволяють найбільш точно визначити не лише особливості тарифної політики, але і обсяг страхових резервів, загальну кількість та суми страхових премій [1].

Фінансовий ринок сьогодення характеризується стрімким розвитком страхової справи та появою великої кількості страхових компаній. Страхові компанії на українському ринку відрізняються між собою за такими основними показниками, як капіталізація, загальний обсяг та різноманітність виконуваних операцій, а також за рівнем прибутковості.

Для того, аби успішно провадити свою діяльність, кожна страхова компанія повинна мати свою власну систему тарифних ставок, які б забезпечили не тільки досягнення прибутку, але і надасть певні гарантії щодо захисту від збитків. Саме для розрахунку найбільш оптимальних тарифних ставок та деяких інших показників, які потрібно встановити, застосовуються різноманітні методи актуарної математики [1].

Особливість застосування методів актуарної математики полягає в тому, що розрахунок здійснюється для кожного виду страхування окремо та враховує всі його особливості. Крім того, актуарна математика дозволяє не тільки точно визначити рівень прибутковості/збитковості страхової компанії, але і вчасно виявити недоліки роботи страхової компанії та скоригувати її політику. Саме в цьому і полягає актуальність даної теми.

Даному питанню приділяє увагу велика кількість як закордонних, так і українських вчених, таких як А. Смітт, Е. Альтман, У. Бівер, А. Маршалл, Р. Тафлер і Г. Тишоу, В. Базилевич, О. Гаманкова, М. Туган-Барановський, П. Юхименко та інші вчені [2].

Головною метою роботи є практична реалізація моделі банкрутства страхової компанії на основі статистичних даних українського страхового ринку та оцінка ймовірності банкрутства українських страхових компаній.

Взагалі, банкрутство страхової компанії визначається як неспроможність страхової компанії як суб'єкта господарювання виконувати свої фінансові зобов'язання. Виявлення потенційної можливості банкрутства

страхової компанії передбачає систему фінансового аналізу, що ґрунтується на багатьох різноманітних показниках та визначається за різноманітними методами [2].

Залежно від мети та методів аналізу перевірка ймовірності банкрутства страхової компанії поділяється на експрес-діагностику та фундаментальну діагностику.

Експрес-діагностика здійснюється, головним чином, за допомогою коефіцієнта Бівера. Коефіцієнт Бівера розраховується як співвідношення чистого прибутку до довгострокових і поточних зобов'язань і визначається за наступною формулою:

$$K = (\text{ЧП} + A) / (\text{П480} + \text{П620}), \quad (1)$$

де K – коефіцієнт Бівера;

ЧП – чистий прибуток страхової компанії за оцінюваний період;

П480 – довгострокові зобов'язання (відповідно до пасиву балансу страхової компанії за оцінюваний період);

П620 – поточні зобов'язання (відповідно до пасиву балансу страхової компанії за оцінюваний період).

Якщо значення коефіцієнта Бівера виявляється меншим, ніж 0,2 протягом 2 і більше років, це означає потенційну загрозу банкрутства страхової компанії [2].

Фундаментальна діагностика означає врахування усіх можливих чинників, що впливають на діяльність страхової компанії та проведення глибокого SWOT-аналізу. Проте фундаментальна діагностика передбачає також і використання математичних методів, за допомогою яких визначаються індекси кредитоспроможності. До таких методів належать визначення коефіцієнта можливої нейтралізації поточної загрози банкрутства, а також математичні моделі дво- та п'ятифакторні моделі Альтмана, Тафлера та Ліса.

Коефіцієнт можливої нейтралізації поточної загрози банкрутства підприємства визначається за формулою:

$$K = \text{ЧГП} / \text{ФЗ}, \quad (2)$$

де K – коефіцієнт можливої нейтралізації поточної загрози банкрутства підприємства;

ЧГП – чистий грошовий потік, який очікується у поточному звітному періоді;

ФЗ – середня сума фінансових зобов'язань.

Проте найбільш загальною формулою визначення ймовірності банкрутства страхової компанії є п'ятифакторна модель Альтмана. Початково даний метод застосовувався для провідних страхових компаній провідних країн Західної Європи, Бразилії та Австралії. Особливість такого методу

полягає в тому, що він забезпечує до 90% точності розрахунку ймовірності банкрутства та, відповідно, враховує 5 коефіцієнтів: $Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5$, де X_1 – відношення різниці поточних активів і короткострокових зобов'язань до активів, X_2 – відношення чистого прибутку до активів, X_3 – відношення прибутку до виплати відсотків за позиками і податків до активів, X_4 – відношення ринкової ціни акціонерного капіталу до позикових коштів, відношення продажів до активів, X_5 – відношення виручки до суми активів.

Якщо значення коефіцієнта Z менше 1,81 – це означає неминучу ймовірність банкрутства підприємства протягом 1 року. Якщо значення коефіцієнта Z в межах від 1,81 до 2,7 – це свідчить про середню ймовірність банкрутства. І якщо значення коефіцієнта Z більше 2,7 – це ознака стабільної прибуткової роботи компанії [2].

Проте, ця модель має свої недолік – дана математична модель не враховує особливості страхового ринку різних країн із різним рівнем соціально-економічного розвитку суспільства різним рівнем та довіри до страхування. Для кожної країни коефіцієнти у формулі повинні відрізнятись. В останні роки для аналізу роботи українських страхових компаній така модель не є доцільною для використання.

Саме тому, п'ятифакторну модель Альтмана було вдосконалено саме для умов українського ринку страхування, яка називається універсальна дискримінантна модель і визначається за формулою:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6, \quad (3)$$

- де X_1 – відношення cash-flow (грошового потоку) до зобов'язань;
 X_2 – відношення балансу (обіговості основного капіталу) до зобов'язань;
 X_3 – відношення чистого прибутку до балансу;
 X_4 – відношення чистого прибутку до доходу страхової компанії;
 X_5 – відношення виробничих запасів до доходу страхової компанії;
 X_6 – відношення доходу до балансу (обіговості основного капіталу).

Отримані результати можна визначити наступним чином: $Z > 2$ – підприємство є фінансово стабільним; Z – від 1 до 2 – підприємству загрожує потенційне банкрутство, $Z < 1$ – існує велика ймовірність банкрутства [1].

Ще однією актуальною проблемою для страхового ринку на сьогодні в Україні є використання різноманітних методів оцінки кредитоспроможності та банкрутства компаній. Це приводить до того, що страхові компанії оцінюються за різними фінансовими показниками, а ефективність їх діяльності не має єдиного справедливого визначення. Саме тому важливим перспективним завданням є уніфікація показників та методів оцінки діяльності страхової компанії на законодавчому рівні [3].

Потреба стандартування актуарної та фінансової термінології є актуальним завданням, з огляду на дальший розвиток страхового ринку, посилення вимог щодо платоспроможності фінансових інституцій та проведення в Україні пенсійної та медичної реформ [4].

Список використаних джерел

1. Зубченко В., Мішура Ю. Стандартизація актуарної та фінансової термінології. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 59–64.
2. Зубченко В. Математичні основи страхування життя. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2016. 224 с.
3. Офіційний сайт Національної комісії фінансових послуг. : URL: <https://nfp.gov.ua>. (дата звернення: 01.03.2023).
4. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 01.03.2023).

Науковий керівник - *Хилько І. І.*,
старший викладач кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

*Ніколаєвський В. О.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний
аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ МЕРЕЖЕВИХ ОПЕРАЦІЙНИХ СИСТЕМ І NFS

Мережева операційна система становить основу будь-якої обчислювальної мережі. Кожен комп'ютер в мережі в значній мірі автономний, тому під мережевою операційною системою в широкому сенсі розуміється сукупність операційних систем окремих комп'ютерів, які взаємодіють з метою обміну повідомленнями і поділу ресурсів за єдиними правилами – протоколами. У вузькому сенсі мережева ОС – це операційна система окремого комп'ютера, що забезпечує йому можливість працювати в мережі [1].

Перші мережеві ОС являли собою сукупність тогочасної локальної ОС і надбудованої над нею мережевої оболонки. При цьому, в локальну ОС вбудовувався мінімум мережевих функцій, необхідних для роботи мережевої оболонки, яка виконувала основні мережеві функції. Прикладом такого підходу є використання на кожній машині мережі операційної системи MS DOS (у якій починаючи з її третьої версії з'явилися такі вбудовані функції, як блокування файлів і записів, необхідні для спільного доступу до файлів). Принцип побудови мережевих ОС у вигляді мережевої оболонки над локальної ОС використовується і в сучасних ОС, таких, наприклад, як LANtastic або Personal Ware [2].

Типовим прикладом розповсюдженого варіанту використання локальної обчислювальної мережі є мережа автоматизованих робочих місць проєктувальника. У цій моделі, кожен користувач має робочу станцію для особистого використання. Робоче місце може мати або не мати жорсткий диск, але обов'язково має власну операційну систему. Всі команди зазвичай виконуються локально, прямо на робочій станції. Однак, система реалізує для користувача можливість дистанційно реєструватися на іншій робочій станції, використовуючи команду типу rlogin (запуск термінальної сесії на зовнішньому хості). За цією командою робоча станція користувача стає віддаленим терміналом, який реєструється на віддаленій машині [3].

Команди, що вводяться з клавіатури, надсилаються віддаленому серверу, а інформація виводиться з віддаленої машини, відображаючись на екрані віддаленого термінала. Щоб перемикатися на різні віддалені машини, необхідно спочатку перервати реєстрацію, і потім застосувати команду rlogin, щоб з'єднатися з іншою машиною. У будь-який момент, з'єднання може здійснюватися тільки з однієї машиною, а вибір машини здійснюється вручну. Мережі робочих станцій часто використовують віддалену команду копіювання, щоб копіювати файли з однієї машини в іншу. Наприклад,

команда `per machine1: file1 machine2: file2` може копіювати файл `file1` з машини 1 в машину 2 і давати цьому файлу ім'я `file2`. Тут явно задається рух файлів, і потрібно, щоб користувач чітко уявляв собі, де ці файли розміщені і де виконуються всі його команди. Ця форма зв'язку була надзвичайно примітивна, хоча зараз ще використовується, і привела проєктувальників систем до пошуку зручніших форм зв'язку і спільного інформаційного використання комп'ютерів в мережі. Один з підходів – створення загальнодоступної, глобальної файлової системи доступної всіх робочих станцій. Файлова система забезпечується однією або більшою кількістю машин, що називаються файловими серверами. Файлові сервери приймають запити з програм користувача, що виконуються на інших машинах (на серверах клієнта), на читання і запис файлів. Кожен вхідний запит аналізується, виконується і відповідь надсилається назад. Файлові сервери підтримують ієрархічні файлові системи, кожна з кореневим каталогом, що містить підкаталоги і файли. Робочі станції можуть імпортувати або встановлювати ці файлові системи, збільшуючи свої локальні файлові системи, розміщуючи їх на серверах. Клієнти можуть встановлювати сервери в різних місцях.

Одна з більш відомих мережевих операційних систем – SUN MICROSYSTEMS Network File System, відома як NFS. Розглянемо деякі особливості цієї системи і чим вона відрізняється від дійсно розподілених систем. NFS була спочатку розроблена і виконана SUN MICROSYSTEM'S для використання в операційній системі UNIX. Інші виробники досі продовжують підтримувати її як для UNIX, так і для інших операційних систем. NFS підтримується і для гетерогенних систем. Серед особливостей цієї системи звернемо увагу на три аспекти NFS: архітектура, протокол і реалізація.

NFS-архітектура. Базова ідея NFS полягає в тому, щоб дозволити довільному набору клієнтів і серверів спільно використовувати загальну файлову систему. У більшості випадків всі клієнти і сервери знаходяться на тій самій локальній обчислювальній мережі, але це не обов'язково. Можлива робота NFS і в глобальній мережі. Для простоти ми розрізняємо фізичні машини клієнтів і серверів, але фактично NFS допускає, щоб кожна машина була і клієнтом, і сервером одночасно.

Для програм, що виконуються на клієнтській машині, практично немає жодної різниці між файлом, розміщеним на віддаленому файловому сервері і файлом, розміщеним на локальному диску. Отже, основною базовою архітектурною особливістю NFS є те, що сервер експортує каталоги, а клієнти дистанційно встановлюють їх. Якщо два або більше клієнтів встановлюють один і той самий каталог в один і той самий час, то вони можуть працювати, спільно використовуючи файли із загальних каталогів. Програма на одному клієнті може створювати файл, а програма на іншому може його використовувати. Якщо була виконана установка файлу, то нічого особливого і спеціального виконувати не треба, щоб досягти його спільного використання.

Загальні файли - в ієрархії каталогів безлічі машин, можуть читатися і записуватися звичайним способом. Ця простота – одна з найбільших переваг NFS.

NFS протокол. NFS виконує цю задачу за допомогою протоколів клієнт - сервер. Протокол - угода про форму запитів, надісланих клієнтами до серверів, і форму відповідей, які були надіслані серверами назад до клієнтів. Поки сервер розпізнає й обробить усі запити, протоколам не потрібно знати нічого про клієнтів. Так само клієнти можуть ставитися до серверів як до «чорних ящиків», які приймають і обробляють специфічний набір запитів. Як вони це роблять – їх справа.

Один із NFS протоколів обробляє установку файлів. Клієнт може надсилати серверу запит (із зазначенням шляху) на дозвіл установити свій каталог в ієрархії каталогів сервера. Якщо вказане ім'я шляху допустиме, і певний каталог експортувався, сервер повертає дескриптор цього файлу клієнту. Дескриптор файлу містить поля, що однозначно ідентифікують тип файлової системи, диск, кількість індексних дескрипторів (і-вузлів) каталогу та інформацію про захист. При наступних зверненнях для читання і запису в файл в установленому каталозі використовується дескриптор файлу.

Другий NFS протокол служить для доступу до файлів і каталогів. Клієнти можуть надсилати повідомлення серверам, щоб маніпулювати каталогами, читати і записувати файли. Крім того, вони також можуть мати доступ до атрибутів файлу, а саме: режиму доступу до файлу, розміру і часу останньої зміни. На даний час в NFS може використовуватися загальна криптографія ключа, щоб встановити безпечний ключ для перевірки достовірності клієнта і сервера при кожному запиті й відповіді. При запуску цієї опції зломисник не може імітувати іншого клієнта, тому що він не знає його секретний ключ.

NFS реалізація складається з трьох рівнів. Верхній шар - рівень системного виклику. Він обробляє звернення подібно ВІДКРИТИ, ЧИТАТИ й ЗАКРИТИ. Після синтаксичного аналізу звернення і перевірки параметрів він викликає другий рівень, віртуальну файлову систему, VFS рівень.

Завдання VFS рівня полягає в тому, щоб зберегти таблицю з одним входом для кожного відкритого файлу, аналогічного таблиці індексних дескрипторів для відкритих файлів в UNIX. VFS рівень має вхід, що називається v-вузлом (віртуальним і-вузлом або віртуальним індексним дескриптором), для кожного відкритого файлу. V-вузли використовуються для того, щоб повідомити - файл є локальним чи віддаленим. Для віддалених файлів в них міститься інформація, щоб була можливість звернутися до них звичайним для користувача способом.

Для розуміння використання v-вузлів, потрібно простежити послідовність системних викликів: ВІДКРИТИ, ЧИТАТИ, і ЗАКРИТИ. Щоб встановити віддалену файлову систему, адміністратор системи викликає програму установки, яка визначає віддалений або локальний каталог зі

встановленою системою, та іншу додаткову інформацію. Виконується системний виклик УСТАНОВКА, що повідомляє цей дескриптор ядру. Ядро створює v-вузол для віддаленого каталогу і запитує клієнтський NFS код, з опису v-вузла можна визначити, чи є файл локальним або віддаленим каталогом, і якщо він віддалений, знайти дескриптор цього файлу.

Отже, серед сучасних напрямів розробки мережевих ОС, виконують розбудову спочатку спеціалізованих для запуску в мережі. Функції таких оболонок глибоко інтегровані в їх основні системні модулі, що гарантує їх логічну узгодженість, простоту використання та оновлення, а також хорошу ефективність. Зараз на вдосконалення таких операційних систем витрачається багато ресурсів. Прикладами програм цього типу є різні дистрибутиви Microsoft Windows NT.

Список використаних джерел

1. Структура мережевої операційної системи. URL: <http://um.co.ua/7/7-8/7-81249.html> (дата звернення: 01.03.2023).
2. Операційні системи: приклади з описом. Приклади мережевих операційних систем. URL: <https://government.com.ua/didzhytalizatsiia/operatsijni-sistemi-prikladi-z-opisom-prikladi-merezhevikh-operatsijnikh-sistem.html> (дата звернення: 01.03.2023).
3. Шеховцов В.А. Операційні системи. Київ: Видавнича група ВНУ, 2005. 576 с.

Науковий керівник - **Крайній В. О.**,
канд. екон. наук, доцент кафедри
економічної кібернетики і
математичного моделювання,
Миколаївський національний
аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

*Новотарська Н. С.
здобувач вищої освіти,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв*

ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Сьогодні деградаційні процеси поширюються по землекористуваннях і ведеться гостра боротьба за перерозподіл власності на землю, що, безсумнівно, гальмує їх розвиток. Траєкторія розвитку аграрної економіки характеризується недостатнім споживанням природних ресурсів на одиницю продукції. Забруднення ґрунтів та інші антропогенні впливи посилюють процес деградації [1, с. 33]. Наразі ситуація у сфері землекористування є незадовільною з точки зору екології та якості сільськогосподарських угідь. Тому зрозуміло, що стратегію і тактику реформування ефективного використання соціально-економічних інститутів слід розглядати в контексті трьох взаємопов'язаних напрямів: формування ефективних власників, створення сприятливого економічного середовища («правил гри»), активний пошук і мобілізація внутрішніх резервів для збільшення виробництва та підвищення ефективності.

Зважаючи на це, метою дослідження було продемонструвати необхідність ефективного використання системи в контексті стратегії та тактики розвитку землекористування.

У цьому відношенні, у найзагальнішому вигляді, конкретні проблеми можуть бути вирішені завдяки серії ефективних дій, спрямованих на досягнення економічної та екологічної вигоди. Тобто мова йде про найважливіші соціально-економічні інститути, які все більше акумулюють людський інтелектуальний капітал, забезпечуючи розв'язання фундаментальних проблем людства і суспільства в цілому.

Завдяки цьому досягається стабільність системи землеустрою та підвищується можливість підвищення соціальної, екологічної та економічної ефективності землекористування. Водночас в ринкових умовах успіх будь-якої діяльності, в тому числі й у сфері земельних відносин, залежить від ступеня розвитку використання систем, адаптованих до соціально-економічних, екологічних, політичних та інших завдань розвитку. дачне місце.

Оптимальні моделі, які зосереджені на ефективному землекористуванні, не витримають випробування часом без достатніх соціально-економічних систем, які можуть створити консенсус між пріоритетами на основі набору агресивних цілей та соціально-економічних і екологічних критеріїв, які визначають характер землекористування. Інструментами, невіддільними від стратегій і стратегій розвитку землекористування, є землевпорядні органи та проєктні організації, на які покладено функцію організації землеустрою, виходячи з інтересів національної економічної політики та спрямовані на

регулювання земельних відносин між суб'єктами господарювання. Саме триєдності земельпорядних органів, земельпорядної проєктної організації та земельних суб'єктів господарювання дійсно формують національну стратегію еколого-економічної політики розвитку землекористування.

Зазначене дозволяє зорієнтувати на важливість використання соціально-економічних систем в контексті стратегії й тактики розвитку землекористування з урахуванням таких важливих пріоритетів:

- гнучкість і спроможність землекористування реагувати на зміни у загальній стратегії розвитку держави чи регіону;
- взаємодія і збалансованість економічних, соціальних та екологічних інтересів людей;
- формування ключових пріоритетів для сталого розвитку землекористування на середньострокову перспективу;
- запровадження системи стратегічного планування землекористування;
- здійснення моніторингу соціально-економічного розвитку сільських територій;
- формування конкурентних переваг землекористування;
- консолідація зусиль стратегічного суб'єкта (виконавча влада, місцевий бізнес, громадські організації, населення та ін.), орієнтованого на досягнення стратегічного економічного курсу;
- створення сприятливого інноваційно-інвестиційного середовища;
- виявлення сильних і слабких сторін у землекористуванні з метою адекватного реагування на ситуацію;
- зниження ризику щодо підвищення прибутковості сільськогосподарських підприємств;
- зростання вартості земельного капіталу шляхом поліпшення земель, облаштування території та ін.;
- створення умов максимальної еколого-економічної ефективності використання сільськогосподарських угідь;
- запровадження ефективних механізмів мотивації розвитку землекористування;
- створення інформаційної інфраструктури та модернізації сфери послуг;
- досяжність та несуперечливість цілей держави й бізнесу та ін.

Запропоновані пріоритети є запорукою не лише підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення, а й усієї економічної системи. Це практичний алгоритм конкретних дій, спрямованих на реалізацію абсолютно нової ідеології землекористування в сучасних умовах земельно-виробничих відносин.

Список використаних джерел:

1. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: монографія. Херсон. Грінь Д.С., 2013. 650 с.

Науковий керівник - *Лазарєва О. В.*,
д-р екон. наук, професор, професор кафедри управління земельними ресурсами
Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв

*Онопрійчук Д.О.,
здобувач вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Фінансовий стан підприємства формується під впливом різних факторів. Зокрема, рівень забезпеченості основними засобами та ефективність їх використання, а також ступенем зносу і правильністю їх оцінки. Серед усього амортизація є найефективнішим методом фінансування оновлення основних засобів. Підприємства, що проводять активну політику щодо технічного оновлення основних засобів, амортизація виступає стимулом до прискорення обігу основного капіталу. Також підприємство обираючи метод нарахування амортизації на основні засоби враховує всі фактори, переваги та недоліки обраного методу.

Питання щодо обрання методу нарахування амортизації є досить актуальним, насамперед тому, що на кожному підприємстві дане питання вирішується. Однак, комплексні питання досліджують вітчизняні науковці, на які спирається аналітичне оцінювання кращих методів амортизації. Зокрема, глибокі дослідження провели В. В. Бобко, В. Ф. Беседіна, Л. М. Солодовик, В. О. Касьянова [2] та інші.

Сучасний напрям розвитку економіки України потребує від власників підприємств комплексного аналізу фінансово-економічної діяльності, знань нормативно-правової бази, процесів нарахування і використання амортизації.

Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» амортизацією вважають систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Нарухування амортизації основних засобів із збереженням протягом тривалого часу натуральної форми із зміною вартості потребує визначення величини зносу. Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» зносом вважають сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання. [1]. Особливістю амортизаційних витрат полягає в тому, що відбувається компенсація раніше витрачених коштів на основний засіб.

Підприємствам України надана можливість самостійно обирати методи амортизації. Однак, для даних операцій необхідний великий досвід поводження з окремими видами основними засобами. Основними методами нарахування амортизації є: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, кумулятивний, прискореного зменшення залишкової вартості, виробничий [2]. Розглянемо кожен метод детальніше.

1. Прямолінійний метод – є найпростішим з усіх. Для його розрахунку необхідно лише інформація про первісну та ліквідаційну вартість основного засобу та термін, протягом якого буде нараховуватися амортизація. Даний метод є доволі ефективним, оскільки до уваги береться термін використання повного періоду використання основного засобу. За цим методом протягом терміну використання основного засобу амортизація нараховується рівномірно, а залишкова вартість зменшується до того, як не досягне ліквідаційної вартості. Розраховується як:

$$A = \frac{\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Термін корисного використання}}$$

2. Прискорений метод – є ефективним тоді, коли для основного засобу термін використання невеликий, а отже, об'єкт швидко зношується і витрати на оновлення основного засобу зростають. Велика частина амортизації припадає на перші роки. Розраховується як:

$$A = \text{Залишкова вартість} * \text{Норма амортизації} * 2$$

3. Кумулятивний метод – велика частина відрахувань здійснюється в перші роки використання основних засобів, через це підприємство мінімізує ризики щодо економічного становища в країні (зокрема, рівнем інфляції) та збитків щодо несправності основних засобів. Розраховується як:

$$A = \frac{\text{Кількість років, що залишилася}}{\text{Термін корисного використання}} * (\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість})$$

4. Метод зменшення залишкової вартості - в перший рік експлуатації об'єкта основних засобів сума нарахованої амортизації буде найбільшою. Даний метод є доволі практичним і обумовлений тим, що на початок експлуатації основний засіб є новим і діє максимально ефективно. Надалі ефективність буде зменшуватися, і, відповідно, збільшуватимуться витрати на оновлення та ремонт основних засобів [3]. Розраховується як:

$$A = \text{Залишкова вартість} * \left(1 - \sqrt[n]{\frac{\text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Первісна вартість}}} \right) * 100\%$$

5. Виробничий метод – використовуються на підприємствах, де наявності є інформація про обсяг виробленої продукції. Розраховується як:

$$A = \text{Обсяг виробництва} * \frac{\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Обсяг виробництва}}$$

Варто зазначити, що жоден з розглянутих методів не враховує моральний знос. Також в Україні підприємства не приділяють великої уваги обраному методу нарахування амортизації. Держава повинна розуміти, що кожен метод передбачає різні нарахування амортизації. Тому раціонально було б зберегти 1 метод, який оптимально розподіляє амортизаційні відрахування протягом строку використання

Амортизація вважається основоположним при використанні основних засобів. Джерелом відтворення основних засобів є саме амортизація. До кожної групи основних засобів можна використовувати різні методи нарахування амортизації. Для вибору методу амортизації на підприємстві

необхідно провести комплексне дослідження та аналіз основних засобів і зробити висновок, який із методів оптимально використовувати на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 Основні засоби : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 22.02.2023).
2. Касьянова В. О. Амортизація основних засобів: методи нарахування амортизації та організація обліку. *Економічний вісник*. 2013. № 2 (32). С. 117-122
3. Прямолинійний метод і метод залишкової вартості амортизації. URL: https://pidru4niki.com/10560412/ekonomika/pryamoliniyniy_metod (дата звернення: 22.02.2023).

Науковий керівник - **Олійник Т. Г.**,
канд. екон. наук,
доцент кафедри економіки підприємств
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

*Павлін П. Д.,
аспірант кафедри управління та адміністрування,
Український державний університет науки і технологій,
м. Дніпро*

ДІАГНОСТИКА ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ.

Негативні зміни у зовнішньому та внутрішньому бізнес-середовищі України вимагають невідкладної розробки та реалізації конкретних заходів з антикризового управління підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що вагомий науково-практичний внесок у розв'язання окремих проблемних питань (аспектів) у сфері антикризового управління підприємством зробили такі науковці, як с. С. Пілецька [1]; О. Гетьман, В. Шаповал [2]; Р. Скриньковський, О. Шпак [3]; Р. Скриньковський [4]; О. Мельник [5]; Г. Павловські [6].

Результати вивчення й аналізу наукових, методичних та прикладних матеріалів за проблематикою діагностики підприємства (установи, організації), приведених у праці [2, 4, 6], дають можливість стверджувати, що:

1) управлінська діагностика підприємства (як часткова діагностична ціль системи цілей економічної діагностики підприємства) – це логічно структурований процес комплексного аналізу внутрішніх змінних-факторів та можливостей підприємства, який спрямований на оцінку їх наявності та відповідності цілям і завданням, на оцінку поточного стану, ефективності, тенденцій та перспектив розвитку підприємства на основі дослідження (його сильних і слабких сторін за відповідними бізнес-індикаторами з метою виявлення й усунення проблем та недоліків системи менеджменту підприємства та виявлення, запобігання та подолання кризових явищ на підприємстві [6];

2) управлінська діагностика в системі менеджменту підприємства, як підфункція функції контролювання, враховує такі три складові як: оцінювання (визначення ключових ознак, характеристик, певних параметрів), аналіз (економічний, системний) з аргументацією (ретельне дослідження місця, структури, динаміки, тенденцій, взаємозв'язків і взаємодій (взаємовпливу) та ідентифікації (передбачає визначення відхилень параметрів від оптимальних критеріїв або встановлених нормативних стандартів, формулювання загального висновку – діагнозу) [6];

3) діагностика антикризового управління підприємством є спеціальною діагностичною ціллю системи цілей управлінської діагностики.

Структура типової системи діагностики антикризового управління підприємством формують такі складові, як [7, 8, 5, 6]:

1) принципи діагностики (системність, цілеспрямованість, об'єктність,

уніфікованість, інтегрування, об'єктивність, конкретність, оптимальність, гнучкість, повнота, адекватність, економічна доцільність, пізнавальність, логічність, динамічність, достовірність інформаційної бази) [5];

2) суб'єкти діагностики (власники, керівники, фахівці з антикризового управління та інші);

3) система діагностичних цілей (недопущення кризи, подолання кризи);

4) технологія діагностики (стадії здійснення діагностики: підготовка, основна, завершальна);

5) методи діагностики (якісні, кількісні [23]; аналітичні, експертні, динамічне програмування, лінійне програмування [2, 6]);

6) бізнес-індикатори залежно від діагностичних цілей;

7) об'єкти діагностики (внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, процес та елементи системи менеджменту тощо);

8) функції діагностики (інформаційна, аналітична, ідентифікаційна, попереджувальна, антикризова, регулювальна, спрямувальна, симптоматична, консультативно-дорадча, дослідницька) [5].

Крім цього, на основі аналізу інформації у працях [2, 3, 5, 6] та практичних матеріалів за проблемою встановлено, що діагностика антикризового управління підприємством повинна включати:

1) дослідження базових бізнес-індикаторів (показників, параметрів) виробничо-господарської діяльності підприємства;

2) всебічний комплексний аналіз впливу факторів (внутрішніх, зовнішніх) на стан підприємства (фінансово-економічний, техніко-технологічний);

3) експертну оцінку розроблених заходів і перспектив фінансового оздоровлення та превентивної санації, а також оцінку досягнення цілей прогнозування.

Результати дослідження доводять, що специфіка антикризового управління підприємством пов'язана:

1) зі стратегією антикризового управління, яка містить стратегію недопущення кризи та стратегію подолання кризи;

2) з необхідністю прийняття складних управлінських рішень в умовах обмежених фінансових та інформаційних ресурсів, високого загального рівня невизначеності зовнішнього середовища і ризику тощо.

Список використаних джерел:

1. Пілецька С. Діагностика в антикризовому управлінні підприємством. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки, 5(61). 2013. 67–70.

2. Гетьман О., Шаповал В. Економічна діагностика. Київ: Центр навчальної літератури. 2007.

3. Скриньковський Р., Шпак О.. Бізнес-діагностика: як не розчаруватися в новому топ-менеджері і не потопити компанію. In The global competitive environment: development of modern social and economic systems. 2017. pp. 88–90.

4. Скриньковський Р. Діагностика використання трудових, матеріальних, фінансових та енергетичних ресурсів підприємства як інструмент управління елементами його виробничо-господарської діяльності. *Проблеми економіки*. № 1. 2015. 249–254.
5. Мельник О. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2010.
6. Павловські Г. Розвиток системи управлінської діагностики підприємства: кандидатська дисертація. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/1257760>. 2017.
7. Діденко Є. Модель антикризового управління підприємством. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*, 3. 2015. 53–58.
8. Маховка В. Процес, методи та функції антикризового управління на підприємстві. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*, 1(52). 2012. 219–225.

Науковий керівник - **Козенков Д. Є.**,
канд. екон. наук, професор,
завідувач кафедри управління та адміністрування
Український державний університет науки і технологій,
м. Дніпро

*Пірковець Є. М.,
аспірант,
Університет ім. А.Нобеля,
м. Дніпро*

УПРАВЛІННЯ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ МЕНЕДЖМЕНТУ НА РИНКУ СВІТЛОПРОЗОРИХ КОНСТРУКЦІЙ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України в лютому 2022 року призвело до глобальних змін в економіці. Майже всі галузі економіки були вимушені пристосовуватися до умов воєнного часу або піти з ринку взагалі. Ринок світлопрозорих конструкцій також зіткнувся з багатьма проблемами, які принесла в Україну війна разом з зовнішніми макроекономічними проблемами, пов'язаними із ще незакінченою світовою епідеміологічною кризою, викликаною Covid-19.

Основні проблеми галузі нині пов'язані з нестабільною політичною ситуацією в країні. Невизначеність політичної ситуації у зв'язку з війною призвела до істотного зменшення інвестицій в новобудови. За опитуванням продавців частка скління нового будівництва у 2021 році складала не менше 20 відсотків.

У 2022 року, за даними компанії "ЛУН", повернення до будівництва складає понад 80-90% у західних регіонах та тільки 50% у столиці та центральних регіонах країни.

Іншою проблемою є недоступність кредитів. В першу чергу, для компаній, що потребують капіталу для закупівлі сировини та подальшого розвитку бізнесу.

Так само і кінцеві споживачі потребують доступного кредитування. У попередні роки функціонували програми кредитування, як то державна програма «Ощадний дім» та програма IQ ENERGY, які досить суттєво сприяли розвитку ринку світлопрозорих конструкцій.

Підвищення вартості сировини та енергоносіїв призвели до збільшення вартості виробництва та складнощів в плануванні витрат. Санкції світової спільноти проти країни-терориста сприяли підвищенню ціни на енергоносії, що призвело до суттєвого зростання цін на скло, сталеве армування та ПВХ сировину.

Зміна логістичних ланцюгів збільшила витрати на логістику. Так до лютого 2022 року Україна купувала в Росії та Білорусі 75% скла.

Кадрові проблеми також вплинули на розвиток галузі. Багато працівників виїхало за кордон, як вимушені переселенці та багато було мобілізовано на фронт.

Нестабільне законодавче та регуляторне середовище ускладнює планування бізнес-процесів. Втрата територій призвела до скорочення ринку та витрат промислових виробництв.

Всі ці проблеми призвели до величезного виклику для менеджменту підприємств. Згідно з опитуваннями проведеними компанією «Віконний консалтинг» падіння виробництва кількості світлопрозорих конструкцій у 2022 році порівняно з 2021 роком склало майже 40%. З найбільших вітчизняних виробників залишаються такі компанії як «Steko», «Viknar'off», «Екіпаж». Деякі виробники вимушені були покинути ринок або опинилися на тимчасово окупованій території.

Негативні зміни торкнулися не лише виробничих підприємств, але й дилерської мережі, яка займалась безпосередньо наданням послуг кінцевому споживачу.

Згідно з тими ж дослідженнями 71% опитаних дилерів підтвердили падіння продажів більше ніж на 50%. В цих умовах частка дилерської мережі припинила свою діяльність, а дехто був вимушений скоротити витрати, працювати у віддаленому режимі.

Так, керівники підприємств зіткнулися з необхідністю провести трансформацію діяльності. У перші місяці війни, тобто з кінця лютого до травня місяця велика частка компаній, особливо тих, хто знаходиться у прифронтовій зоні, змушені були припинити діяльність взагалі. Але поступово відновили роботу в дистанційному режимі. Підприємства та дилери заводів почали співпрацю з фондами, які компенсують витрати на застелення осель постраждалим від вибухів. Малий та середній бізнес зробив кроки на шляху оптимізації витрат, як то оптимізували орендні витрати, отримали знижку від орендодавців, закрили частку приміщень.

Велику роль у відновленні нормального функціонування зіграли корпоративні зв'язки. Підприємці почали об'єднувати зусилля з конкурентами по обміну монтажними бригадами. Деякі підприємства виробники організували допомогу своїм дилерам з монтажними бригадами.

Менеджмент виробництв знайшов альтернативні джерела постачання сировини та комплектування в Європі, щоб зменшити ризики від зупинки постачання через конфлікт.

Підприємства оптимізували податки, наприклад, перейшли на податок 2 % з 5%. Деякі ФОПи скористалися можливістю тимчасово не сплачувати ЄСВ та інше. Все це разом сприяло пом'якшенню умов праці для бізнесу.

Щодо подальших кроків, на наш погляд, керівництво у системі менеджменту повинно і надалі проводити оцінку ризиків, пов'язаних з війною, та постійно розробляти нові плани дій на випадок негативного впливу війни на бізнес. Ці плани повинні включати заходи щодо забезпечення безпеки працівників, перерозподілу ресурсів та інше. Виробництва мають зосередитися на подальшому розвитку альтернативних джерел постачання, в першу чергу сировини.

Ще одним ефективним кроком виходу з кризи є розвиток нових продуктів та ринків, а саме, необхідно шукати можливості щодо розробки та впровадження нових продуктів та переорієнтовуватися на ринки, що не

пов'язані з зонами конфлікту. Варто також розглянути розширення ринків збуту поза межами України, зокрема шукати можливості для експорту. В цьому ракурсі слід також звернути увагу на розвиток інтернаціонального партнерства та співпрацю з іноземними інвесторами, щоб отримати підтримку та ресурси.

Список використаних джерел:

1. <https://okna.ua/ua/library/ohlyad-ryнку-spk-ukrayiny-za-i#table-of-contents-h2class-name-0>.
2. https://oknakonsult.com/media/fileuploads/Obzor_Rynka_WT_2019.pdf
3. <https://okna.ua/ua/library/viyna-v-ukrayini-ta-yiyi-vplyv-na-1#table-of-contents-h2h3class-name-2>.
4. <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/07/12/689080/>

Науковий керівник - *Митрофанова Г. Я.*,
доктор економічних наук, професор,
Університет ім. А. Нобеля,
м. Дніпро

*Предчук О. А.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

УПРАВЛІННЯ СОБІВАРТІСТЮ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Собівартість – це вартісна оцінка поточних витрат підприємства на виробництво і реалізацію тієї чи іншої продукції. Даний показник є надзвичайно важливим для визначення успішності того чи іншого підприємства. Кожне сільськогосподарське підприємство у своїй роботі намагається зменшити собівартість товарів, щоб отримати максимальну користь від своєї діяльності.

Управління собівартістю виробництва є важливою складовою успішного функціонування того чи іншого підприємства. За допомогою успішного керування витратами на матеріали та забезпечення зменшення собівартості продукції шляхом модернізації виробничого устаткування можна досягти значного фінансового успіху. Таким чином керування процесом обліку грошових витрат на підприємстві дозволяє підвищити його виробничу активність та досягнути провідного місця серед конкурентів [1].

Обчислення собівартості продукції рослинництва є надзвичайно важливим. Рослинництво – це одна з найголовніших галузей виробництва більшості сільськогосподарських підприємств, без якої неможливе нормальне функціонування. Також залежно від напрямку діяльності того чи іншого підприємства

Собівартість, як один з основних економічних показників, використовується при плануванні, аналізі й контролі, які формують загальну обліково-аналітичну систему управління виробничим підприємством. При плануванні обчислюють собівартість об'єктів калькулювання в процесі господарської діяльності при різних альтернативних умовах з метою вибору найоптимальнішого варіанту з максимальним результатом, а також формування планових калькуляцій.

Загалом можна зазначити, що аналізу підлягають витрати матеріалів, заробітна плата, комплексні витрати (витрати експлуатації та обслуговування обладнання, загальновиробничі витрати), а також втрати внаслідок браку та простоїв. Таким чином, при проведенні факторного аналізу необхідно врахувати виробничу структуру підприємства, адже за її побудовою визначаються складові елементи контролю та аналізу. Діяльність підприємства і його підрозділів, яка відображена в системі показників, найбільш об'єктивно характеризує щоденні результати роботи. Аналіз проводиться з метою своєчасного виявлення причин відхилень від планових параметрів для прийняття відповідних управлінських рішень.

Для того, щоб досягнути успіхів у майбутньому і не витратити зайвого часу на виявлення резервів збільшення обсягу продукції (послуг) і зниження собівартості за минулі періоди, необхідно систематично вести оперативний, внутрішньогосподарський та порівняльний аналіз.

Одним з найперспективніших шляхів зниження собівартості продукції сільського господарства є підвищення врожайності сільськогосподарських культур та продукції тваринництва того чи іншого підприємства. Збільшення обсягу продукції та поліпшення загальної якості товарів, внаслідок підвищення врожайності сільськогосподарської продукції, здійснюється на основі інтенсифікації сільського господарства. Усі ці фактори є однією з важливих умов зменшення собівартості продукції, її спрямованості на інтенсифікацію виробництва. Також варто зазначити, що доцільно збільшити виробничі витрати на 1 га сільськогосподарських культур і голову худоби. Це сприяє зниженню собівартості одиниці тієї чи іншої продукції [2].

Зменшення витрат на одиницю продукції мають досить вагомий вплив на зниження трудомісткості, збільшення загальної продуктивності праці, особливо завдяки удосконаленню систем машинної праці, а також форм організації та оплати праці. Досить важливим резервом зниження собівартості є інтенсивне застосування машино-тракторного парку, сільськогосподарські машини та різноманітні знаряддя праці, механізми та тваринницьких ферм, транспортні та інші необхідні засоби. Важливим шляхом для забезпечення зниження собівартості продукції є раціональне (тобто відповідно поставленій меті) матеріальних оборотних фондів, що являють собою:

- насіння;
- мінеральні добрива;
- паливо;
- корми тощо [3].

У сучасних умовах функціонування основним завданням підприємства є інтенсифікація виробництва при неухильному (тобто обов'язковим, що вимагає беззастережного дотримання, виконання) дотриманні основного принципу ресурсозбереження.

Управління собівартістю продукції на підприємстві залежить від багатьох чинників, зокрема це:

- продуктивності праці, ефективності виробництва;
- якості та асортименту продукції;
- обсягу виробництва;
- ефективного розміщення продуктивних сил [4].

Для забезпечення зменшення витрат на підприємстві варто включити сільськогосподарську автоматизацію: Оскільки всі нові галузі впроваджують інновації, сільське господарство має автоматизуватися, щоб забезпечити вищий рівень професіоналізму. Цифровізація сільського господарства за допомогою дистанційних датчиків, супутників автоматизує процеси для

більшої точності тим самим дозволяє зменшити витрати на виробництво продукції.

Список використаних джерел:

1. Руснак П.П. Економіка сільського. Київ : Урожай, С. 1998. 320 с.
2. Зниження собівартості продукції на підприємстві URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення: 12.03.23).
3. Шляхи зниження собівартості продукції на підприємстві URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення: 12.03.23).
4. Механізм формування та шляхи зниження собівартості аграрної продукції URL: <chrome-extension://mhjfbmdgcfjbbpaeojofohoefgiehjai/index.html> (дата звернення: 12.03.23).

Науковий керівник - *Бурковська А.І.,*
асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

Рагуліна А. О.,
здобувач вищої освіти
спеціальності 071 Облік та оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

АНАЛІЗ СТАНУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Трудовими ресурсами називають частину населення, яка за своїм фізичним розвитком, розумовими здібностями та знаннями здатна працювати в усіх сферах економічної діяльності.

Ще до війни український ринок праці мав структурні недоліки. Серед них високий рівень безробіття та низький рівень участі на ринку праці. Усе це відбувалося на тлі демографічного старіння населення та низького рівня народжуваності, що означало швидке скорочення робочої сили.

У результаті повномасштабної війни 4,8 млн українців втратили роботу, а на одну вакансію в Державному центрі зайнятості наразі претендує 12 шукачів роботи. Під час війни найпопулярнішими професіями в Україні були будівельники, комунальники та водії. Загалом попит на робітничі спеціальності в Україні зростає. Найчастіше роботодавці шукають монтажників, вантажників, монтажників та пакувальників товарів. Також найпопулярнішими професіями є продавці, касири, фармацевти, фермери та IT-спеціалісти. Останні, до речі, одні з тих, хто найменше постраждав від війни, адже мають можливість працювати дистанційно [1].

Велика кількість внутрішньо переміщених осіб і біженців, які шукають роботу в Україні та інших країнах, посилює проблеми та, ймовірно, створить тиск на зниження заробітної плати. За оцінками звіту, 10,4 відсотка загальної довоєнної робочої сили країни зараз є біженцями в інших країнах. Цю групу в 1,6 мільйона переважно складають жінки, багато з яких раніше працювали у сферах освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення. Нещодавнє опитування показало, що наразі 28 відсотків опитаних українських біженців знайшли найману чи самостійну роботу у країнах, що їх приймали [2].

Позитивні зміни в економіці дали поштовх для поліпшення ситуації на ринку праці. Якщо в березні 2022 року середньозважений рівень зайнятості був нижчим за довоєнний рівень на 40 %, то в травні ця різниця зменшилася до 25 %. Водночас попит на робочу силу відновлюється повільно, а пропозиція значно його перевищує. Тому завдання щодо максимального працевлаштування населення, забезпечення зайнятості громадян так само є ключовим [3].

У 2023 році НБУ прогнозує, що рівень безробіття залишиться на рівні майже 26%. Надалі він буде знижуватися через розширення попиту на робочу силу на тлі поживлення економічної активності [4].

Загалом комплекс інноваційних заходів може покращити складну ситуацію, з якою зараз стискаються українські працівники та організації. Тому однією з важливих задач держави зараз є створення чіткої системи пріоритетів для забезпечення зайнятості населення. Одним із кроків є збереження та розвиток людського капіталу, створення стимулів для працевлаштування та експорту послуг. Дотримуючись низки вимог, можливо буде досягнути стабільної ситуації на ринку праці, але це потребуватиме багато часу.

Список використаних джерел:

1. Work and the war: how the labor market in Ukraine has changed URL: <https://visitukraine.today/blog/538/work-and-the-war-how-the-labor-market-in-ukraine-has-changed> (дата звернення 02.03.2023).
2. Global labour market to deteriorate further as Ukraine conflict and other crises continue URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_859191/lang-en/index.htm (дата звернення 02.03.2023).
3. Зміни на ринку праці в умовах економічних потрясінь URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/zminy-na-rynku-pratsi-v-umovakh-ekonomichnykh-potryasin> (дата звернення 02.03.2023).
4. Безробіття в Україні: НБУ прогнозує, коли покращиться ситуація на ринку праці URL: <https://tsn.ua/en/ato/unemployment-in-ukraine-the-nbu-forecasts-when-the-situation-on-the-labor-market-will-improve-2258638.html> (дата звернення 02.03.2023).

Науковий керівник - *Табацкова Г. В.*,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Сабіров Н. І.
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання фінансові ресурси займають важливе значення, оскільки однією з головних причин кризового становища багатьох вітчизняних підприємств є неправильне або недостатньо ефективне управління фінансовими ресурсами. Водночас, фінансові ресурси виступають найважливішим чинником економічного зростання та розвитку підприємств, а управління фінансовими ресурсами підприємства розглядається як один із головних чинників підвищення ефективності будь-якої виробничо-господарської діяльності. Від цього залежить функціонування та розвиток підприємства, а також його конкурентоспроможність на ринку.

Наявність достатньої величини фінансових ресурсів на підприємстві дає змогу задовольняти усі потреби, що стосуються поточної діяльності підприємства та його економічного зростання. За таких умов важливим постає застосування сучасних методів покращення ефективності управління фінансовими ресурсами для фінансування виробництва в необхідних обсягах та забезпечення бажаного рівня доходів [1].

Фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і надходження, що знаходяться в розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійсненню витрат по розширеному відтворенню й економічному стимулюванню працівників.

Формування фінансових ресурсів здійснюється за рахунок власних і прирівняних до них засобів, мобілізації ресурсів на фінансовому ринку і надходження коштів від фінансово банківської системи в порядку перерозподілу.

Первісне формування фінансових ресурсів відбувається в момент становлення підприємства, коли формується статутний фонд. Його джерелами в залежності від організаційно-правових форм господарювання виступають: акціонерний капітал, пайові внески членів підприємства, галузеві фінансові ресурси (при збереженні галузевих структур), довгостроковий кредит, бюджетні засоби. Величина статутного фонду показує розмір основних і оборотних коштів, які залучені в процес виробництва.

Основним джерелом фінансових ресурсів виступає вартість реалізованої продукції (наданих послуг), різні частини якої приймають форму грошових доходів і нагромаджень. Фінансові ресурси формуються головним чином за рахунок прибутку (від основного й іншого видів діяльності) і амортизаційних відрахувань [2].

Для забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами на підприємствах повинна розроблятися спеціальна фінансова політика, яка

направлена на залучення фінансових ресурсів з різних джерел згідно з потребами розвитку підприємства у майбутньому. Формування фінансових ресурсів являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у забезпеченні необхідного рівня самофінансування його виробничого розвитку.

За таких умов, слід розробити цілісну систему принципів управління фінансовими ресурсами підприємства, які будуть спрямовані на нові умови функціонування, що включають: забезпечення конкурентної переваги як основної мети розвитку підприємства; оцінка ресурсного потенціалу підприємства як сукупності трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, що забезпечують можливість реалізації його цілей; одноманітність техніко-економічних механізмів розподілу ресурсів на усіх рівнях технологічної структури; зіставлення фінансового потенціалу з цільовими стратегічними орієнтирами і прийнятним рівнем ризику для забезпечення фінансової безпеки підприємства; системність управління фінансовими ресурсами та ризиками.

Функціонування будь-якого підприємства залежить від безлічі зовнішніх та внутрішніх факторів, а саме загроз, які визначають необхідність розробки такої системи управління фінансовими ресурсами, яка б дозволяла виконувати стратегічні та поточні цілі підприємства.

Слід зазначити, що головною метою управління фінансовими ресурсами підприємства є забезпечення максимізації прибутку підприємства в поточному та перспективному періодах. В результаті ця мета одержує конкретне вираження в забезпеченні максимізації ринкової вартості підприємства, що реалізує кінцеві фінансові інтереси його власників [3].

Отже, фінансові ресурси є основою діяльності підприємства, адже саме вони створюють ту необхідну матеріальну базу для здійснення підприємством своєї функції на ринку – забезпечувати потреби споживачів. Їх нестача на підприємстві може стати стримувальним фактором розвитку. Від ефективної організації та управління фінансовими ресурсами підприємства залежить його фінансово-економічний стан і становище на ринку в сучасних конкурентних умовах.

Список використаних джерел:

1. Горбан А.П. Управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/35549/05-Gorban.pdf?sequence=1>
2. Фінансові ресурси підприємства. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22228/
3. Кривенко А.Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка* № 2, 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3818>

Науковий керівник - *Бурковська А. І.,*
асистент кафедри менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

*Симоненко О. Д.,
здобувач вищої освіти,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця*

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТУРИЗМІ

Управління діяльністю туристичних підприємств полягає в особливому сполученні системного, адаптивного та ситуаційного управлінських підходів, результатом чого є максимальна адаптація сервісної діяльності туристичних підприємств до сучасних потреб споживачів і можливість своєчасно змінювати та оновлювати асортимент послуг, що є основою підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності [1].

Управління розглядається як найважливіший фактор, що визначає форми поведінки та діяльності всього колективу, і окремих його членів. Управління туристичною діяльністю підприємства - це ціле спрямований вплив на його персонал і клієнтів для організації та координації їх дій у процесі надання туристичних послуг.

Основними принципами системи управління діяльністю туристичного підприємства є: спрямованість на задоволення споживача; узгодженість цілей керівника підприємства та колективу; орієнтація на бізнес-процеси; мотивація поведінки та соціальна відповідальність; безперервність удосконалень, розвитку та навчання.

Принципи управління туристичним підприємством враховують і внутрішнє, і зовнішнє середовище. Внутрішнє середовище підприємства формується під впливом змінних, які здійснюють безпосередній вплив на процес виробництва та продажу туристичного продукту. Основними внутрішніми змінними, тобто елементами внутрішнього середовища підприємства, є: цілі, структура, завдання, технологія, персонал (люди) та організаційна культура. Усі елементи внутрішнього середовища підприємства взаємопов'язані між собою і діють як єдине ціле [1].

Фактори зовнішнього середовища поділяють на два основних типи: фактори прямої дії (постачальники комплексного туристичного продукту, споживачі, конкуренти, нормативна державна документація) та фактори непрямой дії (стан економіки, політична ситуація, науково-технічний прогрес тощо). Взаємозв'язки між елементами внутрішнього і зовнішнього середовища постійно підтримуються за допомогою інформації.

За функціональною спорідненістю діяльності та компактністю розміщення вони можуть бути об'єднані у рекреаційно-туристичні комплекси та кластери.

Крім того, серед функцій діяльності туристичних підприємств виділяємо:

- організація маркетингу і реклами з метою визначення місткості ринку вироблених і запроєктованих до впровадження туристичних послуг;
- впровадження інновацій у виробництво туристичних послуг і формування туристичного пакета (туристичного туру);
- формування ефективності системи забезпечення туристичної діяльності необхідними ресурсами;
- просування на ринок (збут) туристичного пакету (туру) [2].

З розвитком ринкових відносин в Україні формується нове економічне середовище, яке диктує необхідність прийняття нових схем управління туристичними і рекреаційними підприємствами на основі ринкових принципів і методів, оскільки старі адміністративно-командні методи організації управління в повному обсязі на цей час уже не спрацьовують, хоча деякі з них все ще, застосовуються. Разом з цим ще не сформувалась нова система, що замінює попередню, яка б визначала прийнятний для всіх зацікавлених сторін механізм взаємовідносин між відомствами, територіально-адміністративними органами, санаторіями, пансіонатами та іншими туристично-рекреаційними закладами [2].

Слід зазначити й позитивні фактори та зрушення у туризмі та в економіці в цілому: прийняття нових законів; зростання індексу інвестиційної привабливості; участь країни в міжнародних туристичних акціях, салонах; діджиталізація економіки; поширення електронних засобів; позитивний прогноз щодо кредитоспроможності національних банків.

Список використаної літератури:

- 1 Кондрацька Л. Інвестиційна привабливість індустрії туризму в теперішніх умовах. *Галицький економічний вісник*. 2018. № 4. С. 7–13.
2. Ставська Ю.В., Вовк В.Ю. Інвестиційна привабливість Вінницького регіону. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018 Випуск 3 (14) 2018. С. 325- 370.

Науковий керівник - **Ставська Ю. В.**,
канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

*Скрипник В. О.,
здобувач вищої освіти,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця*

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТА СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

В останні роки чітко простежується тенденція до посилення заходів з охорони навколишнього середовища. Європа в цілому характеризується порівняно високими стандартами рівня життя людей. Ці фактори пояснюють підвищену увагу до питань охорони навколишнього середовища на континенті. На державному рівні постійно обговорюються і приймаються рішення з питань очищення води та повітря, переробки відходів, захисту рослинного і тваринного світу та ін. Цьому сприяє високий рівень уваги до цих проблем з боку засобів масової інформації. У більшості випадків розгляд питань охорони навколишнього середовища об'єднується з питаннями розвитку туризму, що сприяє залученню на особливу увагу урядів європейських країн до питань сталого розвитку туризму. Безсумнівно, підвищена увага до даних питань створює умови для появи нових туристичних продуктів, як на рівні індивідуального туризму, пов'язаного з екологічними інтересами, як з боку охорони навколишнього середовища, так і з боку туристів. Так, одним з видів, що виник, ґрунтуючись на концепцію сталого розвитку туризму, є зелений та сільський туризм. Поряд з цим, загальні світові тенденції сучасності свідчать про зміни політекономічної парадигми на користь сільського господарства та розвитку села.

Демократизація та підвищення участі населення у розробці політики у багатьох провідних країнах світу розширили можливості бідних верств сільського населення впливати на реалізацію цілей розвитку - скорочення масштабів бідності, підвищення рівня життя в сільських районах та тощо [1].

Тому саме зелений та сільський туризм сприятиме збалансованому в екологічному, соціальному та економічному відношенні сталому розвитку сільських місцевостей.

Як один з шляхів диверсифікації доходів сільського населення, зелений та сільський туризм зародився в Європі. На початку XVIII ст. у Франції та Швейцарії на гірських територіях з'явилися перші гостьові будиночки для обслуговування експедицій.

А вже наприкінці XX ст. зелений сільський туризм набув інтенсивного розвитку в глобальному масштабі, що зумовлене втратою сільським господарством та іншими типовими для тієї чи іншої місцевості видами економічної діяльності своїх позицій. За таких обставин зелений та сільський туризм перетворюється на одну із форм альтернативного розвитку з метою запобігання деградації господарських систем. В Україні організований відпочинок на селі був популярним серед членів молодіжних організацій,

української інтелігенції ще наприкінці XIX - на початку XX ст. Саме тоді літній відпочинок на селі був відомий під назвою «літнисько». Починаючи з 60-х років XX ст. у традиційно популярній місцевості літниського відпочинку почали з'являтися туристично-оздоровчі комплекси, такі як: Моршин, Трускавець, Свалява. В пікові сезони відбувалася нестача місць закладах офіційної інфраструктури рекреаційних зон.

Наприкінці XX ст. популяризацією відпочинку на селі стала Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні (заснована в 1996 р., з 2003 р. член Eurogites). Ваговим результатом її діяльності є створення вітчизняного бренду «сільський зелений туризм», який відомий на міжнародному туристичному ринку [1].

Крім того, зелений та сільський туризм, як сфера послуг в сільській місцевості, істотно змінює систему економічних відносин не тільки між жителями села, але також і між ними і туристами. Таким чином, зелений та сільський туризм – нова сфера діяльності та досліджень, де простежується взаємодія напрямків як економічного, так і неекономічного характеру. Зелений та сільський туризм є підвидом сталого туризму і видом туризму, частково пересічного з екотуризмом. У практиці розвитку туристичної галузі в багатьох країнах екотуризм і агротуризм – взаємодоповнюючі і взаємозалежні поняття. Більш того, в сучасній міжнародній практиці ряд схожих та м'яких за впливом на навколишнє середовище і місцеву спільноту і близьких по цілях видів туризму (включаючи сільський, фермерський, спортивний, кулінарний, пригодницький, екстремальний і ін.) нерідко поєднується в єдину сферу екоагротуризму. Про це свідчить європейський досвід: є приклади організацій, які включили цей термін до своєї назви (European Centre for Eco Agro Tourism - ECEAT) [2].

Сільський туризм передбачає не тільки розміщення в сільській місцевості, але й може поєднуватися і з іншими видами рекреаційної активності. Зелений та сільський туризм знаходиться між класичним сільським туризмом та туризмом в сільській місцевості, при цьому дані види туризму залежать також та поєднують в собі принципи екологічності та можуть включати до свого складу інші види туристичної діяльності, та як: спортивний, агротуризм, лікувальний, пляжний, гастрономічний, екстремальний, природний тощо [2].

Список використаних джерел:

1 В Україні створили карту локацій зеленого туризму. Агробізнес сьогодні. 2022. URL: <http://agro-business.com.ua/agrobusiness/item/25726-v-ukraini-stvoryly-kartu-lokatsii-zelenoho-turyzmu.html>

2. Ставська Ю.В. Агротуристичні комплекси в контексті зеленого європейського курсу: вектори розвитку та перспективи. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 1. С. 94 -106.

Науковий керівник - **Ставська Ю. В.**, канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

Слободян Т. А.,
здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТРУКТУРА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Найбільш суттєвим чинником щодо формування чисельності будь-якого населення є соціально-економічні умови.

Розміщення населення по території та особливості його зосередження в різних типах поселень обумовлені специфікою соціально-економічного розвитку країни, конкретними зрушеннями в економічній і соціальній сферах, а також у територіальній структурі та організації народного господарства, особливо галузей матеріального виробництва [1].

Населення – сукупність людей, що постійно живуть у межах якоїсь конкретно вказаної території (райони, міста, області, частини країни, країни, континенту чи всієї земної кулі тощо). Це один із головних індикаторів соціально-економічного розвитку держави та її регіонів.

Соціальна структура населення – це система різноманітних видів спільнот і стійких та впорядкованих зв'язків між ними.

Якщо аналізувати склад населення, то можна поділити його на основні та неосновні класи, групи та верстви всередині класів, а також прошарки між ними. Важливим елементом соціальної структури населення вважають проміжні та середні верстви. Відповідно до рекомендацій Міжнародної організації праці (МОП) і міжнародних конференцій статистиків праці, усе населення розподілене на економічно активне й економічно неактивне [3].

Економічно активне населення – це частина населення, яка пропонує свою працю для виробництва товарів і надання різноманітних послуг. Кількісно ця група населення складається із зайнятих і безробітних, які на цей момент не мають роботи, але бажають її отримати.

Економічно неактивне населення – це та частина населення, яка не входить до складу ресурсів праці. До них належать:

- учні, студенти, курсанти, які навчаються в денних навчальних закладах;
- особи, які отримують пенсію за віком або на пільгових умовах;
- особи, які отримують пенсію у зв'язку з інвалідністю;
- особи, зайняті веденням домашнього господарства, доглядом за дітьми, хворими родичами;
- особи, які не можуть знайти роботу, припинили її пошук, вичерпавши всі можливості, проте вони можуть і готові працювати;
- інші особи, яким нема потреби працювати, незалежно від джерела доходу [3].

Взагалі, уявлення про зумовленість соціально-економічної диференціації населення природним і технічним розподілом праці, спеціалізацією трудових функцій і, відповідно, про професійну належність індивідів як головний критерій соціальної стратифікації започатковано в рамках структурно функціонального підходу (М. Вебер, Е. Дюркгейм, Е. Девіс, Т. Парсонс та ін.). Ідеї про пріоритет зайнятості, професії у системі соціальних ресурсів, що визначають соціально-економічні класи у своїх роботах розвивали П. Блау, О. Д. Данкен, Е. М. Едвардс, П. Россі, Д. Дж. Трейман та ін. При цьому у роботах Е. М. Едвардса закладено основи поєднання об'єктивних (оцінки професійного статусу) та суб'єктивних (самоідентифікація) характеристик соціально класової належності, П. Блау й О.Д. Данкен для характеристики соціального становища окремих верств використовували професійну позицію у взаємозв'язку з рівнем освіти і доходу, Д. Дж. Трейман здійснював порівняльний аналіз соціальних статусів за допомогою шкали професійного престижу тощо. Серед дослідників, що у різні періоди аналізували соціально класові утворення на основі багатофакторних моделей соціальної ієрархії із залученням освітньо професійних чинників, слід згадати також Г. Гензебума, Д. Греймана, Г. Ленські, П. Сорокіна [2].

У сучасних умовах зайнятість, професійний та освітній рівень стають пріоритетними у системі соціальних ресурсів, які визначають соціально-економічну структуру населення. Освітньо-професійна структура є однією з основних складових соціально-економічної структури суспільства як системи, що скла дається із різних соціальних груп.

Попри доволі високий освітній рівень зайнятого населення України, його структура за заняттями відзначається наявністю диспропорцій, найбільш кричущою з яких слід визнати невинувато високу частку представників найпростіших професій. Вагомими обтяжувальними чинниками щодо подальшої трансформації соціально-професійної структури зайнятого населення відповідно до потреб інноваційної моделі економічного зростання є надто повільна структурно технологічна перебудова економіки країни, її значне відставання за техніко-технологічним рівнем виробництва, а також відсутність системи безперервної освіти населення впродовж життя.

Список використаних джерел:

1. Характеристика населення України. URL: <https://buklib.net/books/27297/> (дата звернення: 03.03.2023).
2. І. О. Курило «Соціально-економічна структура населення України». URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/11847> (дата звернення: 03.03.2023).
3. Г. В. Назарова «Економіка праці», 2019 р. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/07/Nazarova.-Ekonomika-pratsi_2019.pdf (дата звернення: 03.03.2023).

Науковий керівник - **Табацкова Г. В.**,
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

*Слюсар Я. І.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв*

ВИКОРИСТАННЯ ПІДХОДУ КРАЇН ЕУ ДО УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Актуальним питанням сьогодення для України постає визначення її місця та ролі в економічній світовій системі та інтеграції до неї. Це має особливе значення, враховуючи стратегічний курс розвитку незалежної країни у напрямі демократизації суспільства, формування правової держави, тісної співпраці з міжнародною спільнотою, особливо в економічній сфері.

Сьогодні державне регулювання агропромислового виробництва у більшості країн із розвинутою ринковою економікою переважно спрямоване на підтримку стабільної економічної ситуації в сільському господарстві, сприятливої ринкової кон'юнктури і відповідного рівня прибутковості виробників агропродовольчої продукції, забезпечення продовольчої безпеки, обмеження надлишкового виробництва, надання допомоги в адаптації населення до нових умов. В аграрній політиці цих держав важливе місце займають захист внутрішнього ринку, гарантія конкурентоспроможної участі вітчизняних виробників у міжнародному поділі праці. Природно, що реалізація цих заходів вимагає значних бюджетних дотацій і витрат споживачів внаслідок встановлення вищих цін [2, с. 135].

Центральне місце в системі державного регулювання аграрного сектору в країнах ЄС займає підтримка відповідного рівня цін, що забезпечує стабільність доходів виробників. У країнах із ринковою економікою держава встановлює ліміти цін, здійснює дотації і компенсації, однак ціни залишаються важливим ринковим інструментом [4]. Відбувається це тому, що вони попередньо відрегульовані попитом і пропозицією. В умовах ринку держава повинна здійснювати виважену політику регулювання агропродовольчого ринку, формуючи економічні передумови розвитку сільськогосподарського виробництва в потрібних обсягах і пропорціях, де ціна виступає засобом, а не об'єктом державного регулювання. Держава компенсує сільськогосподарським товаровиробникам відхилення від ринкової ціни у розмірах, що забезпечують їм відповідний рівень дохідності [1, с. 28].

Одним з основних інструментів державного впливу на розвиток аграрного сектору економіки є система фінансових заходів, яка складається з механізмів кредитування, зваженої податкової політики, регулювання аграрного ринку, застосування прямих державних субсидій. При цьому впроваджується низка механізмів, серед яких – гарантована державна закупівля надлишків сільськогосподарської продукції, різноманітні форми

пільгового кредитування, фінансові й товарні інтервенції на продовольчому ринку, митне регулювання тощо [3, с. 130]. Зважаючи на це, першим аспектом слід уважати реформування системи державного регулювання сільськогосподарської галузі на рівні демократичного європейського розвитку та відповідних стандартів. Кожен громадянин повинен зрозуміти, що аграрна політика держави має бути спрямована не на підтримку бажаного рівня цін та виробника, а на заходи щодо заохочення до здорової конкуренції та, що вкрай важливо, кінцева спрямованість реформувальних заходів в аграрній політиці повинна бути націлена не тільки на виробника сільськогосподарської продукції, а й на розвиток та підтримку сільських регіонів у цілому.

Другий аспект, що наблизить сільськогосподарського виробника до стандартів розвинутих цивілізованих країн, стосується зваженої цінової політики. Застосування низки основних цін, таких як мінімально допустимі, єдині, орієнтовні, зовнішньоторговельні тощо, гарантує стабільність, упевненість і, що вкрай важливо, незалежність від ринкових ризиків та несприятливих погодних умов [3, с. 131]. Деякі елементи єдиної аграрної політики, а саме свобода торгівлі, перевага співдружності, коли, наприклад, мешканці Європи віддають перевагу продукції виробництва ЄС у намаганні захистити спільний ринок, принцип спільної відповідальності, для українського сільськогосподарського виробника є психологічно незрозумілими. Поясненням цього можна вважати недосконалість чинного законодавства та державного нормативно-правового врегулювання в аграрному секторі [1; 4].

Таким чином, державна підтримка аграрного комплексу має бути спрямована переважно на розвиток сільських регіонів, створення достатньої кількості робочих місць на селі та розвиток інфраструктури для досягнення європейського рівня. Вітчизняний аграрний сектор потребує залучення іноземних інвестицій, які будуть спрямовані як в обробку землі, так і в розвиток сільської інфраструктури, поліпшення рівня та якості життя сільських мешканців. Даний чинник є найбільш переконливим у розумінні інвестиційної політики та європейських життєвих стандартів.

Список використаних джерел:

1. Вишнеvsька О. М. Формування та оцінювання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Вісник ХНАУ*. 2007. № 3. С. 27–32.
2. Ачкасова Л. М. Застосування моделі досконалості EFQM для управління АТП. *Економіка транспортного комплексу*. 2015. № 26. С. 131–143.
3. Березіна Л. М. Інноваційна політика підприємств АПК: тактичні та стратегічні аспекти. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 4. С. 122–132.
4. Білинська М. М., Сороко В. М., Чмига В. О. Стратегія державної кадрової політики України: цілі та шляхи реалізації : навчально-методичні матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 52 с.

Науковий керівник – **Бурковська А. І.**,
асистент кафедри менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

*Сметаніна А. Ю.,
здобувач вищої освіти,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця*

ОЦІНКА ПОТЕНЦІЙНОЇ МІСТКОСТІ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Логістика туризму – це новий сучасний напрямок логістики, який передбачає оптимізацію туристичних, матеріальних та інформаційних потоків, пов'язаних із наданням туристичних послуг прикладаючи логістичні засади до її організації та управління. Логістика туризму передбачає надавати якісні туристичні послуги та підвищувати якість туристичного продукту до рівня світових стандартів за умови оптимізації використання матеріальних та інформаційних потоків, зниження загальних витрат на здійснення туристичного супроводу, обслуговування та сервісу [1].

Логістичний підхід сприяє розв'язанню проблеми сталого розвитку туризму, збереження та відновлення ресурсної бази галузі; дозволяє зменшити ризики погіршення екологічної ситуації, зниження якості туристичних послуг, що надаються, загрози здоров'ю та безпеці туристів. До базових понять логістики туризму як складової логістики послуг належать: логістичний потенціал рекреаційно-туристичних ресурсів (ЛП РТР) та логістичний потенціал матеріально-технічної бази туризму (ЛП МБТ).

Туристський потенціал території - це наявність у неї можливостей до розвитку туристичної індустрії та отриманню від її функціонування позитивного соціально-економічного ефекту і підвищення рівня туристської привабливості цієї території.

Основне призначення оцінки туристського потенціалу, який постійно змінюється, полягає в необхідності обліку основних туристських об'єктів в кадастрі, що надалі дозволить виробити грамотну диференційовану стратегію розвитку туризму в регіоні.

Для логістичного потенціалу рекреаційно-туристичних ресурсів характерні такі показники, як місткість ландшафту та місткість рекреаційних ресурсів. Місткість ландшафту – це показник здатності ландшафту забезпечити умови для нормальної життєдіяльності певної кількості живих організмів. Місткість рекреаційних ресурсів – важливий норматив навантаження туристичних потоків у системі природних комплексів [2].

Щодо методики визначення логістичного потенціалу ресурсної бази туризму, то науковці пропонують наступні чотири підходи: рекреалогічний, порогового аналізу, кількісних характеристик, рекреагеографічний.

Для оцінки потенційної місткості природних туристсько-рекреаційних ресурсів Київської області ми використали рекреалогічний підхід науковця

Мацоли В. І. Рекреаційні ресурси визначаються на основі якісних та кількісних показників [3].

До складу логістичного потенціалу матеріально-технічної бази туризму входять такі показники: місткість туристичної території та місткість розміщення. Місткість туристичної території – це обсяг бази ночівлі або підприємств громадського харчування та супутньої бази, що визначає максимальну чисельність туристів, які одночасно можуть користуватися окремими об'єктами, не зумовлюючи при цьому зменшення кількості та рівня туристичних послуг. Місткість розміщення – показник здатності готелю здійснювати розширене відтворення на базі наявних ресурсів шляхом їх інтенсивнішого використання без додаткових капіталовкладень.

Отже, вивчаючи природні чинники розвитку туризму в Київській області, ми виявили, що на її території знаходяться бальнеологічні та кліматичні курорти. Київщина має значний культурно-історичний потенціал та велику кількість культових споруд, архітектурних споруд, парків. Досліджуючи логістичний потенціал матеріально-технічної бази області, було визначено, що кількість засобів розміщення суттєво збільшилась.

Список використаних джерел:

1. Лабскір В. М. Туристичні об'єкти України: навч. посібник. Харків: НТУ, ХПІ, 2016. 176 с.
2. Макарчук С. А. Етнографія України: навч. посібник. Львів: Світ, 2014. 520 с.
3. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: навч. посіб.. К.: Знання, 2014. 428 с.

Науковий керівник - *Лопатюк Р. І.*
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

*Стеблик Н. В.,
здобувач вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА СТАЛІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Масштабне вторгнення в Україну та введення воєнного стану призвело до коригування майже всіх сфер життя людей. Однак, особливо у сфері публічного управління та адміністрування, життєздатність держави в ці складні часи залежить від швидкого реагування на нові реальні виклики. Більш того, робота державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування повинна швидко реагувати на потреби держави, територіальних громад, бізнесу та населення в умовах війни.

Взаємодія між органами державної влади та громадянським суспільством є ключовим елементом у протидії військовому наступу та запорукою успішного відновлення України в майбутньому. Надаючи адресну підтримку Збройним силам України, забезпечуючи конкретні підрозділи військовою амуніцією та відповідними ресурсами, представники бізнесу, благодійні організації та волонтери можуть прискорити перемогу над агресором.

Головним завданням публічно-правових інституцій у період війни є «забезпечення балансу двох головних завдань: забезпечення національної безпеки та функціонування держави як організації публічної влади загалом (її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності й недоторканості) та водночас захисту громадян (їх прав, свобод та законних інтересів), підтримання та гарантування реалізації національних морально-етичних, соціокультурних та інших цінностей в українському суспільстві» [1, с. 37].

В умовах воєнного стану оптимізація процесів державного та місцевого управління набуває все більшого значення. Це ставить нові виклики перед адміністративною системою України. Перш за все, необхідно забезпечити ефективну взаємодію між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та організаціями громадянського суспільства для вирішення наявних інституційних проблем, які уповільнюють адаптацію до воєнного стану та все більш обмежених перспектив післявоєнного економічного розвитку. Зокрема, до таких проблем належать інституційні прогалини в нормативно-правовій базі адміністративно-територіальної реформи, а також опортуністична поведінка більшості громадян. У нинішніх умовах важливо також створити нову систему стратегічного управління розвитком української держави, регіонів і суспільства з урахуванням нагальних потреб воєнного часу.

Українська економіка зазнала значних втрат внаслідок війни. Зокрема, на сьогодні непрямі втрати (наприклад, скорочення ВВП, відкладені інвестиції, трудова міграція, додаткові витрати на оборону та соціальну підтримку) оцінюються в 564-600 мільярдів доларів США [2].

Процес розбудови спроможності в органах державного управління не завжди дає негайні результати, оскільки передбачає організаційні зміни, які завжди викликають опір з боку персоналу, як позитивний, так і негативний. Крім того, надмірна бюрократизація структур і процесів прийняття рішень у державному управлінні, пріоритет політичної доцільності над економікою, ефективністю та результативністю, а також відсутність чіткої місії у більшості адміністративних органів роблять інституційний контроль особливо складним завданням. Запровадження правил і стандартів, які діють на всіх рівнях влади і вважаються важливими для всіх громадян, а також ефективне використання наявних ресурсів. Це має фундаментальне значення для розбудови довіри громадян до уряду та покращення суспільного добробуту. І навпаки, послаблення державних інституцій дозволяє місцевим елітам у "впливових" громадах отримувати ренту від своєї близькості до місцевої влади та, відповідно, вилучати її у держави, сприяючи корупції, негативно впливаючи на ринкове середовище та збільшуючи нерівність у розподілі ресурсів і доходів на національному рівні [3].

Військові дії на території України ставлять перед владою та населенням на всіх рівнях низку викликів, вимагають переосмислення пріоритетів розвитку, форм і методів роботи та цінностей. Однак кожна криза створює нові можливості. Тому влада, бізнес та громадянське суспільство мають об'єднатися в потужний кулак для протидії агресору та використання цих нових можливостей.

Список використаних джерел:

1. Павлов С. С. Формування механізмів публічного управління та адміністрування в сфері цивільного захисту України: функціонально-професійний аспект: дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2020. 234 с.
2. Прямі збитки України, завдані ворогом, наближаються до 100 мільярдів доларів. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/05/19/687210/>
3. Масик М., Дмитренко Г. Інституціональна стійкість публічного управління в умовах війни. Наукові перспективи № 12(30) 2022. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/3253/3449> .

Науковий керівник - **Маліновська О. Я.**,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
публічного адміністрування та управління бізнесом,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

Сумятін В. В.,
здобувач вищої освіти,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг

ОЦІНКА ЕЛЕМЕНТІВ КОНЦЕПЦІЇ МАРКЕТИНГ-МІКС ПІДПРИЄМСТВА РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Підприємства ресторанного господарства використовують у своїй маркетинговій діяльності різні інструменти, які визначаються як маркетинг-мікс або комплекс маркетингу. Сьогодні актуальним є розвиток концепції маркетинг-мікс, коли розглядають концепцію «7р» (product, price, promotion, place, people, physical evidence, process) [1, 2], концепцію «9р» (product, price, promotion, place, people, partnership, process, packaging, programming) [2, 3], концепцію «11р» (product, price, promotion, place, people, partnership, process, packaging, programming, possibility, position) [2, 3] тощо. Класичні елементи цієї інтегральної конфігурації створені Д. Мак-Карті: товар, ціна, збут, просування і розглядаються як концепція «4Р» (product, price, promotion, place) [1, 3].

Пропонуємо оцінити маркетингову діяльність підприємства ресторанного господарства за елементами концепції «4Р». По-перше, зупинимось на оцінці товарної політики кафе BLIN TIME (табл. 1).

Таблиця 1. Оцінка елементів товарної політики кафе BLIN TIME для споживачів

Елементи маркетингової діяльності	Експертна оцінка, бали		
	1	2	3
1. Інноваційність товарів (послуг)	*		
2. Вивчення потреб і переваг споживачів	*		
3. Облік незадоволеного попиту		*	
4. Ступінь зміни в меню з урахуванням купівельних переваг		*	
5. Безпечність товарів (послуг)		*	
6. Рівень контролю за якістю товарів та послуг		*	
7. Впізнаваність і лояльність до бренду кафе		*	
8. Рівень обслуговування			*
РАЗОМ:		15	

Кафе BLIN TIME використовує незначну кількість маркетингових елементів у своїй товарній політиці, слід більше уваги приділити вивченню потреб споживачів, проведенню маркетингових досліджень попиту для оптимізації пропозиції товарів і найповнішого задоволення потреб покупців. Далі проаналізуємо цінову політику кафе BLIN TIME (табл. 2).

Цінова політика підприємства має високий рівень привабливості для споживачів, але щоб уникнути зменшення попиту на товари (послуги) потрібно тримати ціни на теперішньому рівні, тому що незначне підвищення

рівня цін на товари (послуги) підприємства може негативно вплинути на попит.

Таблиця 2. Оцінка елементів цінової політики кафе BLIN TIME для споживачів

Показники	Вага	Оцінка в балах	Експертна оцінка
1. Рівень цін	0,2	4	0,8
2. Цінові позиції відносно конкурентів	0,1	5	0,5
3. Співвідношення “ціна/якість”	0,2	4	0,8
4. Динаміка зміни цін	0,2	4	0,8
5. Гнучкість цін	0,1	4	0,4
6. Політика знижок	0,1	3	0,3
7. Форми розрахунку	0,1	4	0,4
Підсумкова оцінка	1,00	-	4,0

Далі проаналізуємо збутову та комунікативну політику кафе BLIN TIME (табл. 3).

Таблиця 3. Оцінка елементів збутової та комунікаційної політики кафе BLIN TIME

Показники	Ступінь задоволеності покупців, бали				
	Негативна	Низька	Середня	Вище середньої	Висока
	1	2	3	4	5
1. Дизайн приміщення			+		
2. Безпека приміщення				+	
3. Розташування кафе			+		
4. Електронні сервіси			+		
5. PR				+	
6. Стимулювання збуту			+		
7. Реклама				+	
8. Імідж підприємства					+
Разом:	23				

Приведені у табл. 3 показали, що кафе не повною мірою використовує засоби стимулювання збуту та збутова політика має середній рівень задоволеності з боку покупців, тому керівництву підприємства необхідно вжити заходи щодо підвищення ефективності процесів збуту та комунікацій.

Отже, оцінка елементів концепції маркетинг-мікс кафе BLIN TIME показала достатній рівень маркетингових елементів концепції 4р, однак, менеджменту кафе слід забезпечити інтенсифікацію маркетингової спрямованості підприємства.

Список використаних джерел:

1. Сямро М. Концепція маркетинг-мікс (4Р, 5Р, 7Р). URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/16267/2/Conf_2016_Syamro_M-Marketing_mix_conception_4P_45-46.pdf
2. Артимонова І.В. Концепція маркетинг-міксу як основа програмно-

цільового підходу до організації маркетингової діяльності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. №4(10). С. 94-101

3. Мамалига С.В. Комплекс маркетингу: сучасні концепції. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/13305.pdf>

Науковий керівник - **Лохман Н. В.**, д-р екон. наук., доцент,
зав. кафедри економіки та бізнесу
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг

Susidenko I.

Doctor of Economics, associate professor
Vinnytsia national agrarian university, Vinnytsia

FINANCIAL STABILITY OF ENTERPRISES IN WARTIME CONDITIONS

The relevance of the research topic is due to a significant, potentially medium-term deterioration in the conditions of conducting business by domestic business entities: a decrease in the raw material market, a decrease in the demand for finished products (goods, services), a decrease in the level of business profitability, restrictions on self-financing of development. Possibilities of attracting relatively cheap credit resources. This situation was provoked by the active phase of military aggression of the Russian Federation. It is possible to resist the extremely negative influence of building a road map for the revival of domestic business thanks to the deepening of research on the search for an action algorithm to ensure the financial stability of enterprises.

In the conditions of the active phase of military aggression of the Russian Federation against independent Ukraine, the issue of financial stability and domestic business is of great relevance. Modern scientific developments and practical recommendations are aimed at the search for financial coefficients and the determination of the methodology for their calculation, in addition, a number of methods of managing financial stability are offered. A critical analysis of the existing proposals proves the urgent need for further research in the indicated direction, because the existing criteria of financial analysis in the conditions of war and expected economic recession lose their relevance. In the latest studies, financial stability is considered as the ability of an enterprise to form financial resources in such a way as to ensure the possibility of constant and uniform main activity, avoiding all risks and changes in the external environment [1].

Currently, we consider it expedient to draw attention to the unfounded identification of financial stability and financial stability, because, as noted in the publication [1], financial stability is considered as: 1) the state of an enterprise or resources; 2) as balance and the ability to return to the present; 3) the capacity of the enterprise (system); 4) as a complex of components. Such polymorphism of views indicates that the concept of "financial stability" is unstable, and therefore, possibly a false identification of the dynamic characteristics of the enterprise. The analysis of individual publications [2] provides sufficient grounds for formulating a position regarding the feasibility of applying the concepts of "financial stability" and "financial stability", in particular: sustainability reflects the ability of a business entity in dynamic conditions of the market environment to withstand unforeseen losses and ensures the achievement of tactical and strategic goals; stability is a state in which the economic system of the business entity and all its components resist the influence of economic fluctuations, external and internal economic risks, ensure the correct performance of functions and preserve dynamic properties; financial stability

and stability of a business entity are determined by taking into account the time factor, which is usually taken into account the corresponding time intervals for determining financial stability are significantly longer than for determining financial stability; the understanding of financial stability, in particular, from the point of view of taking into account cash flows and the factor involved in the functioning of a business entity, which is broader than the understanding of financial stability.

Regarding the recognition of the object of financial internal control of managerial decisions in the sphere of financial activity, we consider it appropriate to note that this can be agreed with a certain caveat. The reflection of financial management decisions is the quantitative reflection of capital formation and use operations, - financial indicators, and the verbal content of the consequences of capital turnover [3].

In the conditions of the global financial crisis, the introduction of resource saving and resource saving becomes relevant. In connection with this, the main objects of financial internal control are resources, the main elements of the production potential, which are at the disposal of the business entity and are used to achieve specific economic goals, including financial, development.

The conditions under which the domestic business is forced to change the emphasis of the organization and implementation of business processes. The primary task of domestic enterprises is the review of economic development strategies and the parameterization of financial activity. Completion of the assigned task is possible thanks to the assessment of the financial stability of enterprises, which must be carried out as a result of the financial control of objects whose parameters affect financial stability, conducting a financial analysis of possible financial instability, forming an appropriate managerial influence on the minimization or elimination of internal and external risks of effective financial and economic activity. The proposed proposals for understanding the essence of the financial stability of the enterprise, the application of financial control of capital turnover, the management of which in conditions of uncertainty plays a key role in ensuring the financial stability of business units can be submitted to further research and form the basis for the construction of a mechanism for managing their financial stability.

List of used sources:

1. Derzhavna audytorska sluzhba Ukrainy – efektyvna instytutsiya <http://efm.vsau.org/Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики, 2022, № 3 uryadovoho kontrolyu: prezentatsiya diyalnosti Derzhaudyt-sluzhby> [The State Audit Service of Ukraine is an effective institution of government control: presentation of the activities of the State Audit Service]. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/131380> [in Ukrainian].

2. Zvity pro rezultaty diyalnosti Derzhaudyt-sluzhby ta yiyi mizhrehionalnykh terytorialnykh orhaniv [Reports on the results of the State Audit Service and its interregional territorial bodies]. dasu.gov.ua. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/51> [in Ukrainian].

3. Mizhrehionalni terytorialni orhany Derzhaudyt-sluzhby: [Interregional territorial bodies of the State Audit Service]. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/1485> [in Ukrainian].

*Таранець Є. О.,
здобувач вищої освіти
спеціальності 073 Менеджмент,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ВПЛИВ ЕКОНОМІКИ НА МАЛИЙ БІЗНЕС

Економічні умови впливають на всі підприємства, хоча малі підприємства часто відчують вплив економічних змін швидше, ніж їхні великі колеги. Підйоми в економіці зазвичай створюють приплив нових або розширених бізнес-можливостей для малих операцій, тоді як спад економічного циклу може мати серйозні та довготривалі наслідки.

На сучасному етапі розвитку економіки України малий та середній бізнес характеризується динамічністю, сприяє розв'язанню проблем зайнятості населення, породжує конкуренцію, забезпечуючи зростання експортного потенціалу та наповнення внутрішнього ринку споживчими товарами та послугами [1].

У сильній економіці майже всі підприємства мають більше процвітання. Наявний дохід високий, безробіття низьке, а довіра споживачів спонукає людей повертати свої гроші в економіку шляхом купівлі товарів і послуг першої та несуттєвої необхідності. Вплив сильної економіки на малий бізнес є подвійним: зі зростанням бізнесу зростає також і потреба малого бізнесу встигати за попитом шляхом найму додаткових працівників, розширення торгових площ або додавання нових продуктових ліній. Хоча це можна розглядати як позитивний момент, недоліком є те, що якщо економіка починає хилитися, багато малих підприємств виявляються надмірно розширеними, що може призвести до масових звільнень і банкрутства бізнесу.

Під час економічного спаду багато малих підприємств стикаються з низкою проблем. Споживачі починають турбуватися про стабільність своєї роботи та, своєю чергою, більш обережні з витратами, що призводить до зменшення доходу для власників малого бізнесу. Повільний потік прибутку може ускладнити для малого бізнесу повернення кредиторів, що може негативно вплинути на його довгострокову життєздатність. Підприємство, яке постає перед фінансовими труднощами, має набагато менше шансів отримати кредити на капітальні витрати та операції, що обмежує можливості для зростання. Багато малих підприємств також змушені скорочувати свою робочу силу під час повільної економіки. Це обмежує їх здатність обслуговувати клієнтів і сприяє зростанню рівня безробіття, що ще більше сповільнює економіку.

Малі підприємства діють переважно на внутрішньому ринку країни. Їх діяльність сприяє трудовій зайнятості й реалізації творчих можливостей населення, зниженню рівня безробіття, формуванню середнього класу,

зміцненню політичної стабільності. Вони швидко пристосовуються до змін в умовах господарської діяльності й забезпечують раціональне переміщення капіталу з однієї господарської сфери в іншу [2].

Деякі види малого бізнесу процвітають в умовах повільної економіки. Наприклад, компанії, які сприяють викупу житла та поверненню транспортних засобів і майна, знаходять свій бізнес на підйомі під час повільної економіки. Крім того, власники малого бізнесу з надійною та значною фінансовою підтримкою можуть побачити збільшення можливостей розширення, викупивши своїх конкурентів, що борються, або поглинаючи клієнтські бази конкурентів, які не працюють.

Малий бізнес є генератором створення робочих місць, але так само великі підприємства є каталізаторами формування підприємств малого бізнесу, для вироблення окремих елементів продукції або надання послуг [3].

Малий бізнес має перевагу перед великим бізнесом, коли мова йде про адаптацію до економічних коливань. Малі підприємства зазвичай мають меншу базу для прийняття рішень з точки зору лідерства. У той час як великій компанії може знадобитися скликати численні збори акціонерів для обговорення змін у бізнес-стратегії та напрямку, малий бізнес є набагато спритнішим у процесі прийняття рішень. Як правило, малий бізнес може швидше приймати рішення щодо зміни курсу, збільшення або зменшення кількості робочої сили чи пропозиції продуктів або суттєво змінити імідж компанії, щоб адаптуватися до мінливої економіки.

Список використаних джерел:

1. Ситник Н.С, Козак С.І. Роль малого та середнього бізнесу на сучасному етапі розвитку економіки України. Економіка та управління національним господарством. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/26_1_2018/18.pdf (дата перегляду 05.03.2023)
2. Ковальов Є.В. Вплив малого, середнього і великого бізнесу на конкурентоспроможність економіки URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/162893851.pdf> (дата перегляду 05.03.2023)
3. Міца В. В. Роль малого підприємництва у економічному і соціальному розвитку громад. Економічна наука. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2016/6.pdf (дата перегляду 05.03.2023)

Науковий керівник - **Крилова І. Г.**,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Тимченко А. В.
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

На тлі постійних глобальних викликів сучасні умови розвитку економіки (а також її форми) проявляються у макроекономічній нестабільності, яка полягає у зміні систем функціонування галузей та об'єктів [1, с. 13]. Зміни в системі накопичуються, і як тільки домінування перевищує силу факторів, що стабілізують, взаємозв'язків і взаємозалежностей, які утримують систему в рівновазі. Таким чином система стає нестабільною.

Управління господарською діяльністю в умовах глобальної макроекономічної нестабільності є викликом для будь-якого підприємства незалежно від її розміру та галузі діяльності. Глобальна макроекономічна нестабільність викликана низкою факторів, включаючи геополітичні конфлікти, високі інфляційні тиски, коливання курсів валют та непередбачувані зміни у попиті на ринку.

Для того, щоб успішно управляти господарською діяльністю в умовах глобальної макроекономічної нестабільності, підприємства повинні вживати заходів з мінімізації ризиків та збільшення їхньої стійкості до змін у зовнішньому середовищі.

Один з найважливіших аспектів управління господарською діяльністю в умовах нестабільності полягає в тому, щоб бути завжди готовим до можливих змін у зовнішньому середовищі та адаптувати свої стратегії управління відповідно до цих змін. Підприємства повинні розглядати надходження нових інформаційних потоків з усього світу та швидко реагувати на ці зміни.

Інший важливий аспект полягає в збільшенні гнучкості підприємства та його виробничої системи. Підприємства повинні мати достатньо резервів для того, щоб швидко реагувати на зміни в попиті та забезпечувати постачання товарів на ринки в разі необхідності.

Також важливим аспектом є диверсифікація бізнесу. Підприємства повинні розглядати можливості розширення свого портфоліо продуктів або послуг, щоб зменшити залежність від конкретного ринку чи галузі, які можуть бути під час кризи більш чутливі до змін. Диверсифікація може допомогти підприємства збільшити свою стійкість до зовнішніх ризиків та розширити свою клієнтську базу, що може забезпечити більш стабільний потік доходів.

Крім того, виникає потреба зосередитися на управлінні своїми фінансовими ресурсами, збільшенні ефективності витрат та оптимізації свого балансу ризиків та доходів. Це може включати такі заходи, як зменшення надмірного запасу товарів, вдосконалення процесів управління

кредиторською та дебіторською заборгованістю, а також розробку більш ефективної стратегії управління капіталом.

Узагалі, управління господарською діяльністю в умовах глобальної макроекономічної нестабільності вимагає розуміння й уваги до зовнішнього середовища та готовності до адаптації до змін. Ключовим є збереження гнучкості, диверсифікація та ефективне управління ресурсами підприємства, що допоможе забезпечити її стабільність та витривалість в умовах нестабільності та ризику. Крім того, підприємства повинні бути готовими до швидких змін у зовнішньому середовищі та реагувати на них, вживаючи необхідних заходів. Наприклад, вони можуть змінювати свої стратегії продажу та маркетингу, перерозподіляти свої ресурси, зменшувати чи збільшувати обсяги виробництва залежно від попиту на ринку [2, с. 99].

Для успішного управління господарською діяльністю в умовах нестабільності підприємства повинні також використовувати різноманітні аналітичні та прогнозні інструменти для визначення тенденцій розвитку ринку та прогнозування можливих ризиків та викликів. Це може допомогти компаніям приймати обґрунтовані рішення та планувати свої дії на майбутнє.

Використання інноваційних технологій може допомогти підприємствам і організаціям ефективно протистояти глобальній макроекономічній нестабільності. Нижче наведено деякі можливі підходи до використання інновацій в умовах глобальної макроекономічної нестабільності:

Розвиток технологій штучного інтелекту може допомогти підприємствам розвивати інноваційні стратегії, зокрема, підвищувати точність прогнозування ринку, підвищувати ефективність роботи та відповідати на зміни у реальному часі.

Отже, успішне управління господарською діяльністю в умовах глобальної макроекономічної нестабільності вимагає від компаній гнучкості, диверсифікації, ефективного управління ресурсами та готовності до змін. Підприємства повинні бути уважними до зовнішніх факторів, використовувати аналітичні та прогнозні інструменти та швидко реагувати на зміни, щоб забезпечити свою стабільність та витривалість в умовах нестабільного глобального економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Крючкова Н. М., Корчева В. І. Прогнозування фіскальної ефективності в умовах невизначеності економічного розвитку. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2019. Том 21. Вип. 7-2 (49). С. 13–18.
2. Желюк Т. Л. Макроекономічна оцінка передумов для виходу України з кризи і забезпечення успішного довгострокового розвитку. *Бюлетень міжнародного нобелівського економічного форуму*. 2020. № 1 (3). Т 2. С. 98–107.

Науковий керівник - **Бурковська А. І.**
PhD, асистент кафедри менеджменту та маркетингу
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Тимченко А. В.
здобувач вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Загальноприйняте поняття, яке відображає сутність інвестиційної діяльності, наведено дослідницею О.М. Соколовською: «Інвестиційна діяльність – це процес вкладання коштів у різноманітні активи з метою отримання прибутку в майбутньому» [1]. Тобто, сутність інвестиційної діяльності полягає в тому, що вона є необхідною умовою для розвитку підприємства. Інвестування в нові технології, обладнання, землю та інші активи дозволяє підприємству покращувати виробництво, підвищувати продуктивність та якість продукції, знижувати витрати та збільшувати прибуток. Виходячи з цього, сформуємо наступні особливості інвестиційної діяльності в роботі аграрного підприємства, які у своїй праці наводить Д.В. Семенчук [2]:

- інвестиції в аграрному секторі є довгостроковими, оскільки вони пов'язані з вкладанням коштів у розробку землі, засівання, вирощування та збір врожаю;
- аграрний сектор пов'язаний з високими ризиками, такими як несприятливі погодні умови, падіння цін на ринку, захворювання рослин, шкідники тощо. Це вимагає підприємству бути готовим до непередбачуваних ситуацій та шукати рішення для зменшення ризиків;
- аграрний сектор є сезонним, оскільки більшість робіт пов'язані з вирощуванням врожаю та збором продукції в певний період року. Це вимагає підприємству планувати свою роботу та інвестиційну діяльність з урахуванням цих сезонних коливань;
- аграрне підприємство залежить від природних ресурсів, таких як ґрунт, вода, сонце, тому інвестиції повинні бути спрямовані на збільшення родючості ґрунту, поліпшення іригаційних систем, використання відповідних технологій, що дозволять ефективніше використовувати природні ресурси;
- аграрне виробництво має свої особливості, такі як потреба відповідних технологій та обладнання, потреба в належному догляді за тваринами та рослинами, використання спеціальних добрив та захисту від шкідників. Інвестиції повинні бути спрямовані на модернізацію технологій та забезпечення належного догляду за рослинами та тваринами.

У зв'язку з цим, для успішної інвестиційної діяльності в аграрному секторі необхідно володіти широким спектром інформації та розуміння її специфіки. Крім того, підприємство повинно бути готовим до ризиків та

планувати свою роботу з урахуванням сезонних коливань та залежності від природних ресурсів.

Згідно з дослідженнями сучасних науковців Л.С. Гаватюк та Н.П. Стахова, відобразимо на рис. 1 роль інвестицій для аграрного підприємства:

Рисунок 1– Роль інвестицій у забезпеченні функціонування аграрного підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі [3]

Отже, інвестиційна діяльність є важливим елементом розвитку будь-якого підприємства, в тому числі і аграрного. Сучасні аграрні підприємства потребують значних інвестицій для забезпечення стійкого розвитку, підвищення якості та кількості виробленої продукції та підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Проте, попри важливість інвестиційної діяльності для розвитку сучасного аграрного підприємства, існують деякі проблеми, які можуть ускладнити її реалізацію. Використовуючи напрацювання дослідників Л.С. Гаватюк та Н. П. Стахова розглянемо їх більш детально.

Недостатність фінансових ресурсів. Сучасні аграрні підприємства можуть стикатися з відсутністю достатньої кількості фінансових ресурсів для інвестування в розвиток виробництва, технічне оснащення та залучення нових технологій. Це може призвести до обмеження можливостей для збільшення продуктивності та конкурентоспроможності підприємства.

Відсутність достатньої кількості кваліфікованих спеціалістів. Інвестування в нові технології та обладнання може вимагати наявності кваліфікованих спеціалістів, які зможуть їх використовувати та підтримувати.

Однак, у багатьох випадках може виявитися складним знайти таких спеціалістів, що може ускладнити реалізацію інвестиційного проєкту.

Високі ризики. Інвестування в аграрний сектор може бути пов'язано з певними ризиками, такими як ризики врожаю, ризики валютних коливань та ризики зміни політики держави щодо аграрного сектору. Ці ризики можуть призвести до втрат для підприємства та зменшення інтересу інвесторів. Наприклад, погані погодні умови можуть призвести до зменшення врожаю та прибутку, що може негативно вплинути на фінансові результати підприємства.

Недостатнє регулювання державою. Для розвитку аграрного сектору важливо мати належне регулювання з боку держави, яке б забезпечувало належні умови для інвестування та розвитку підприємств. Недостатнє регулювання може призвести до зниження інтересу інвесторів та втрат для підприємств.

Екологічні ризики. Аграрна діяльність може бути пов'язана з певними екологічними ризиками, такими як забруднення ґрунту та водних ресурсів, що може мати негативний вплив на здоров'я людей та навколишнє середовище. Ці ризики можуть стати перешкодою для інвестиційного проєкту та призвести до негативного впливу на довкілля [2].

Узагальнюючи, інвестиційна діяльність є важливим елементом успішного функціонування аграрного підприємства, оскільки дозволяє підвищувати продуктивність та ефективність виробництва, збільшувати прибуток та розвивати нові напрямки діяльності. Інвестування в нові технології, обладнання та земельні ділянки допомагає підприємству вдосконалювати виробничі процеси та забезпечувати якість продукції, що робить її більш конкурентоздатною на ринку. Таким чином, інвестиційна діяльність є необхідним інструментом для забезпечення сталого розвитку та успішного функціонування аграрного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Соколовська О. М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2. С. 92–99
2. Семенчук Д. В. Проблеми модернізації інвестиційної політики України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 7/8. С. 75–83
3. Гаватюк Л. С. Проблеми та чинники формування привабливого інвестиційного клімату України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 21. С. 66–72

Науковий керівник - **Крилова І. Г.**,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Федько Д. С.,
здобувачка вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет, м.Київ

ДИСФУНКЦІЇ КОМАНДНОЇ РОБОТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Командна робота в сучасних умовах дозволяє створити оптимальні умови праці, але іноді це може бути викликом. Особливо, коли ефективна командна робота полягає в спілкуванні з товаришами по команді, роботі над спільною метою. Тому доцільно розглянути проблеми командної роботи та шляхи їх подолання.

Побудова команди насправді не є командною роботою, якщо команда не працює. На практиці ефективна командна робота є складною, хоча на перший погляд здається, що працювати в команді неважко. Однак командна робота домінує у більшості завдань, які виконуються сьогодні в організаціях. Наприклад, дослідження The Harvard Business Review показало [1], що кількість часу, який менеджери та співробітники проводять разом, зросла на 50 відсотків або більше за останні два десятиліття. Крім того, співробітники витрачають приблизно 80 відсотків свого робочого дня на спілкування або взаємодію з колегами.

На думку Б. Етфельд, є п'ять проблем (дисфункцій), які загрожують функціонуванню спільних команд [2]:

1) по-перше, побудова довіри, яка є основою всіх відносин. Довіра є ключовим будівельним блоком і особливо важлива в командах. Відсутність довіри може зруйнувати команду, оскільки це загрожує продуктивності, створює токсичну культуру та порушує спілкування. Це також демотивує членів команди, що зрештою впливає на прибутки бізнесу. Щоб подолати це, усіх членів команди заохочують бути самими собою на робочому місці, щоб подолати бар'єри та створити довіру в кожній взаємодії на основі чесного, відкритого обміну ідеями.

2) по-друге, фізична близькість. Команди та організації бувають різних форм і розмірів. Окрім підтримки багатьох структур і способів роботи, технологія покращила здатність розрізнених команд працювати разом. Однак дослідження показують, що хоча віддалена робота фізично можлива, це не оптимальний спосіб взаємодії команд. Рішенням можуть бути постійні методи збагачення спілкування між віддаленими членами команди.

3) третій виклик – оптимальні умови. Багато організацій працюють у швидкому робочому середовищі, де зміни відбуваються постійно. Однак існують оптимальні умови, які допомагають командам залишатися згуртованими, гнучкими та продуктивними, попри виклики темпу та змін. Є три механізми подолання, які потрібні організаціям для ефективної роботи: адаптивність, стійкість і гнучкість. У цьому випадку необхідно звернути увагу

на внутрішнє середовище організації, цікавитися конкретно індивідуальною поведінкою, що впливає на продуктивність команд.

4) Четверта складність – це самосвідомість членів команди. Очевидно, що низька самосвідомість є ворогом навіть найхолоднішої командної роботи.. Завдяки підвищенню індивідуальної самосвідомості якість зв'язків в організаціях підвищиться, що призведе до кращих способів спільної роботи та, зрештою, до підвищення рівня взаємодії.

5) останній пункт – відсутність мети. У разі її відсутності немає вагомих причин для спілкування з іншими членами команди. Чітке та регулярне інформування про те, чому існує команда, головний орієнтир і мета є ключем до мотивації.

Варто погодитися з позицією М. Міллера, який вважає, що процес управління командою (управління командою) — це дисциплінована методологія, яка охоплює всіх працівників організації з метою створення культури високої продуктивності, щоб кожен працівник став справжній бізнес-менеджер зі своїми особистими цілями, узгодженими з бізнес-цілями компанії. Структурування організації на команди слід розглядати як стратегічну ініціативу для досягнення операційної ефективності. Стратегічне позиціонування має важливе значення для довгострокової ефективності. Створення команд не є самоціллю, а засобом залучення людей до більш ефективного управління бізнесом [3].

Варто зазначити, що при формуванні та розвитку команди необхідно враховувати середовище, в якому вона буде працювати, а також те, як і з ким вона буде взаємодіяти. Таким чином можна позбутися таких негативних факторів формування команди, як: витрати часу на створення команди; розподіл доступу до конференц-інформації підприємства; зниження особистої мотивації успіху; обмеження спілкування членів команди з іншими учасниками команди; суперництво між членами команди.

Командна робота справді складна. Оскільки робоче середовище стає складнішим, ускладнюється і командна робота. Однак, зосередившись на тому, як виглядає спілкування на кожному рівні в командах і організації в цілому, ви можете почати розглядати питання довіри, близькості, оптимальних умов, самосвідомості та мети в командах. Це починається з усвідомлення важливості людини та того, як вона відчуває зв'язок на роботі.

Список використаних джерел

1. Кіндерслі Д. Як працює менеджмент, 2020. 224 с.
2. Attfield Bev. 5 challenges of teamwork (and how to overcome them). URL: <https://blog.jostle.me/blog/5-challenges-of-teamwork-and-how-to-overcome-them>
3. Miller M. Team Management: The Core Practice of A High Performance Organization URL: https://www.academia.edu/28555632/Team_Management_The_Core_Practice_of_A_High_Performance_Organization

Науковий керівник - *Миколайчук І. П.*, канд. екон. наук доцент,
доцент кафедри менеджменту
Державний торговельно-економічний університет, м.Київ

*Флакей М. Г.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний
аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

Україна досить добре забезпечена земельними ресурсами країна. На її території знаходиться третина світових запасів чорнозему, вона вирізняється найбільшою площею землі на душу населення серед європейських країн. Сьогодні наша держава здатна щороку забезпечувати продовольством майже 180 млн людей [1, с. 75].

Водночас як негативний фактор слід виділити відносно високий рівень розораності сільськогосподарських угідь в Україні. У середньому цей показник становить 54% території. Крім того, в окремих регіонах України розораність землі досягає майже 90%. Для порівняння, за кордоном цей показник становить у середньому 35%, тоді як розораність у Болгарії – 29,9%, в Італії – 31% та у Франції – 33%.

Досить поширеним є надання переважного права купівлі землі відповідній організації, що спеціалізується на регулюванні ринкових операцій. Серед них можна виділити Sociétés d'Aménagement Foncier et d'Etablissement Rural (SAFER) у Франції, які користуються цим правом лише за умови, що це сприяє створенню нового сільськогосподарського бізнесу та розвитку сімейних форм господарської діяльності, а також як запобігання спекуляціям на ринку. Земельна політика країн Європейського Союзу спрямована на підтримку європейської моделі багатофункціонального аграрного сектора, в якому переважають малі та середні сімейні ферми та кооперативи, розвиток правової бази, що дозволяє гарантувати права власності на майно та землю, право користування, можливість використання природних ресурсів відповідної території з дотриманням охорони навколишнього середовища, державних традицій, врахуванням потреб суспільства нинішніх і майбутніх поколінь [2; 3].

Варто зазначити, що обов'язком держави, окрім запровадження правового регулювання операцій з нерухомістю, є також створення належних інфраструктурних можливостей для вільного здійснення кожним громадянином права власності на надану йому нерухомість. Зокрема, такі можливості має забезпечити повноцінне функціонування державного кадастру земель, державного реєстру речових прав на нерухоме майно в частині правильного та своєчасного внесення змін та повідомлення про права власності на земельні ділянки, а також затвердження детального порядку для здійснення договорів купівлі-продажу земель сільськогосподарського

призначення, зокрема правильний порядок вчинення державними реєстраторами відповідних реєстраційних дій.

До основних перспектив розвитку ринку землі в Україні можна віднести:

1. Впровадження ІТ-технологій, які роблять сферу сучасного ринку нерухомості більш прозорою. За результатами програми Світового банку проводився моніторинг українських земель за супутниковими даними, наприклад, виявлено дивовижні результати – 20% незареєстрованих рослин.

2. Використання інтелектуальних технологій дозволяє істотно скоротити витрати. За допомогою супутникових даних можна відстежувати продуктивність і зміни клімату, а також визначати проблемні зони (наприклад, ерозію). Інноваційні технології, точні кадастрові карти та відкрита база даних допоможуть налагодити ринок нерухомості без ризику цінових спекуляцій.

3. Переважне право викупу для орендарів, критерії визначення того, хто може стати покупцем землі, дерегуляція та прозорість у процесі придбання державної та комунальної землі. Якщо вдасться реалізувати ініціативи щодо спрощення документообігу в земельній сфері, це буде хорошим сигналом для потенційного інвестора, оскільки значно зменшить ризики бізнесу, пов'язані з корупцією, бюрократією, колізійними нормами тощо.

4. Зміна статусу орендаря земель сільськогосподарського призначення на власника сприяє правовому захисту та підвищує зацікавленість у стійкій зміні якості ґрунтів. На жаль, багато фермерів в Україні сьогодні можуть побоюватися репресій з боку сумлінних бізнесменів і тривалих судових розглядів з цього приводу.

Розроблене законодавство передбачає встановлення обмеження загальної площі земель сільськогосподарського призначення, які можуть перебувати у власності громадянина та юридичної особи, а також пов'язаних з нею осіб. Нові обмеження не дозволяють мати у власності більш ніж 15% земель сільськогосподарського призначення в області та 0,5% земель сільськогосподарського призначення в Україні. Також буде забезпечено переважне право орендаря на купівлю земельної ділянки; передбачається обов'язок державного реєстратора вносити до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно інформацію про ціну (вартість) майнових прав, у тому числі прав користування. У разі якщо громадяни бажають придбати земельну ділянку, таке право буде гарантовано за умови належності цієї земельної ділянки для ведення фермерського господарства (фермерського господарства) власнику на праві постійного користування та праві довічного успадкованого володіння [4].

При цьому придбати її можна буде в розстрочку на строк до п'яти років за ціною, що дорівнює нормативній грошовій оцінці таких земельних ділянок. Тому анонсовані Верховною Радою та Урядом України законодавчі зміни щодо продажу землі на електронних торгах є на часі, але; по-перше, залишити як альтернативу попередню (не електронну) форму торгів; по-друге, законодавець знову хоче врегулювати ці процедури, що, як зазначали раніше

експерти з питань чинного регулювання аукціонів, створює багато підстав для визнання їх недійсними. Законопроект №2194 також є важливим, оскільки він торкається дуже широкого кола земельних відносин щодо питань управління та дерегуляції, в одних випадках спрощуючи процедури (наприклад, щодо зміни цільового призначення землі), в інших – встановлюючи нові (примусове відчуження земель сільськогосподарського призначення від осіб, які не мають права їх власності) [5].

Вивчивши сучасний стан ринку землі в Україні та проаналізувавши досвід країн світу щодо регулювання ринку землі, можна зробити висновок про доцільність скасування мораторію на ринок землі та запровадження відкритого ринку. Через відсутність в Україні ринку землі гальмує її подальший розвиток агропромисловий сектор, який має значний потенціал. У статті визначено основні перспективи розвитку ринку землі в Україні, які дають змогу зрозуміти необхідність вирішення земельного питання найближчим часом, а саме моніторингу за допомогою ІТ-технологій стану земель, зниження ризиків корупції та бюрократії в цих питаннях, зміни якості та стану землі в довгостроковій перспективі, залучення іноземних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Стратегія удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 413. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF>
2. Полковниченко С. О., Седнівець М. М. Формування ринку землі в Україні в контексті економічної безпеки. *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1 : Економіка*. 2014. Вип. 1. С. 40-46.
3. Попрозман Н. В. Ефективність управління ресурсозберігаючими технологіями. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. Вип. № 1(176). С. 54-59.
4. Хомутенко В., Волкова О. Ринок землі в Україні: передумови та наслідки. *Економіст*. 2011. № 11. С. 83–85
5. Проект закону «Про внесення змін до Земельного кодексу України (щодо мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66587

Науковий керівник - *Слюсаренко А.В.*,
канд. екон. наук, доцент
кафедри економічної кібернетики і
математичного моделювання
Миколаївський національний
аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

*Хилько І. І.,
старший викладач кафедри економічної
кібернетики і математичного моделювання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ОПТИМІЗАЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Економіко-математичне моделювання презентує сучасний апарат обґрунтованого прийняття управлінських рішень, що є необхідним для оптимального планування та пошуку резервів підвищення ефективності економічної діяльності суб'єктів господарювання в умовах динамічних змін зовнішнього середовища та глобальних ринкових викликів [1].

Оптимізація – це процес надання будь-чому найвигідніших характеристик, співвідношень (наприклад, оптимізація виробничих процесів і виробництва). Задача оптимізації сформульована, якщо задані: критерій оптимальності (економічний – тощо; технічні вимоги – продукт, вміст домішок в ньому та ін.); параметри, що варіюються (наприклад, температура, тиск, величини вхідних потоків у процесах переробки сировини), зміна яких дозволяє впливати на ефективність процесу; математична модель процесу; обмеження, пов'язані з економічними та конструктивними умовами та ін. [2].

Для правильного вибору напрямку оптимізації необхідно дослідити внутрішнє та зовнішнє середовище, в якому функціонує підприємство. Одним з ефективних інструментів для цього є SWOT-аналіз, тобто аналіз сильних та слабких сторін, а також можливостей та загроз [3]. Для більш детального дослідження зовнішнього середовища використовується PESTEL-аналіз, за допомогою якого оцінюють стан політичної, економічної, соціальної, технологічної, екологічної та правової сфер [4]. Провівши ці дослідження, підприємство отримує вичерпну інформацію щодо стану наявних факторів впливу на його функціонування та перспектив подальшого розвитку [3].

У сільському господарстві земля – основний засіб виробництва. Її необхідно використовувати з максимальним економічним ефектом, постійно дбаючи про родючість. Успішне розв'язання задачі раціонального використання землі багато в чому залежить від обґрунтованої структури посівних площ. Оптимальна структура посівних площ являє собою відображення спеціалізації рослинництва у вигляді такого співвідношення посівних площ по культурах, яке забезпечує отримання максимальної кількості сільськогосподарської продукції.

У якості критерію оптимальності може бути:

1. Максимум отримання прибутку від виробництва.
2. Максимум виробництва валової та товарної продукції в грошовому виразі.

3. Максимум виробництва конкретної продукції (зерна, картоплі тощо). Для розробки економіко-математичної моделі необхідна така інформація:

1. Розмір площі ріллі, сінокосів, пасовищ.
2. Перелік сільськогосподарських культур, що вирощуються в даній кліматичній зоні, їх можлива врожайність.
3. Затрати праці та коштів на 1 га посіву.
4. Виручка від реалізації продукції (з 1 га або одиниці продукції).
5. Наявність виробничих ресурсів в господарстві, норми витрат їх на 1 га.
6. Потреба тварин в кормах по видах.
7. План продажу та внутрішня потреба господарства по видах продукції.
8. Агротехнічні вимоги та можливі межі входження окремої культури або групи культур в сівозміну [5].

Сьогодні в світі існує велика кількість програм, за допомогою яких могла б бути вирішена дана модель оптимізації. Основними з них є Maple, Mach Lab, Mathematics. Кращим варіантом є використання вбудованого інструмента «Пошук рішень» офісного пакета програм Microsoft 2021. Критерієм оптимальності є максимум чистого доходу (виручки) від реалізації продукції. За результатами вирішення поставленої задачі складається 3 звіти: результати, стійкість та границі [6]. За допомогою отриманої моделі можна проводити аналіз виробничої діяльності та робити прогноз щодо ефективності певного виробничого плану в сільському господарстві [7].

При побудові економіко-математичних моделей слід враховувати, що сільськогосподарське виробництво як галузь економіки має свої специфічні риси: залежність виробництва від природно-кліматичних умов, наявність біологічних обмежень, низький рівень еластичності попиту на сільськогосподарську продукцію, зменшення частки витрат споживачів на цю продукцію при зростанні їх доходів, тісний зв'язок економічних та соціальних аспектів сільськогосподарського виробництва, сезонність виробництва, його багатогалузевість.

Список використаних джерел :

1. Васильєва Н. К. Економіко-математичне моделювання в сільському господарстві : навч. посібник. Дніпропетровськ : Біла К. О., 2015. 155 с.
2. Вікіпедія. Сайт. URL : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Оптимізація>
3. Арутюнова Д. В. Стратегический менеджмент : учебное пособие. Таганрог : Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010. 122 с.
4. Липчук В. В. Маркетинговий аналіз. Київ : Академвидав, 2007. 216 с.
5. Лижник Ю. Б. Аналіз та моделювання інвестиційних та інноваційних процесів у сільському господарстві. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 6. Запоріжжя : Всеукраїнський науково-виробничий журнал, С. 184–188.

6. Могильна Л. М. Агроінновації як фактор розвитку сільськогосподарських підприємств. *Вісник Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства імені Петра Василенка* : Економічні науки. Випуск 99. Харків : ХНТУСГ, 2010. С. 170–177.

7. Домаскіна М. А. Оптимізація галузевої структури та розмірів фермерських господарств : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.04. Миколаїв, 2011. 20 с.

*Хоронжук Д. В.,
здобувач вищої освіти,
НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського»,
м. Київ, Україна*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В УПРАВЛІННІ ПРОЄКТАМИ

Штучний інтелект незабаром зробить революцію в області управління проєктами. Системи штучного інтелекту не тільки полегшать роботу шляхом автоматизації рутинних дій, але й підтримуватимуть керівників проєктів у складніших сферах адміністрування чи управління. Він може використовувати оброблені дані, щоб витягувати з них різноманітну цінну інформацію, формулювати рекомендації, виконувати складніші дії, розширювати творчий кругозір і підтримувати процес прийняття рішень – іноді методами, які зараз недоступні для людей.

Управління інтеграцією проєкту. Розумні боти у вигляді цифрових помічників зможуть інтегруватися з Siri та Google Assistant, щоб миттєво відповідати на запити керівника проєкту. Уявіть, якби ви могли отримати швидку відповідь на запитання на кшталт «Коли має бути завершено завдання XYZ?» або «Яка доступність ресурсів сьогодні?» або отримувати іншу важливу інформацію в реальному часі та виражену природною мовою.

Управління обсягом проєкту. Одним із головних завдань керівника проєкту є створення структури розподілу робіт (WBS). Це основа для планування, розподілу ресурсів і контролю проєкту.

Штучний інтелект можна буде використовувати для створення розширених структур розподілу роботи, що охоплюють ресурси, завдання, відносини та обмеження в проєкті. Програми управління проєктами, які підтримують алгоритми машинного навчання, автоматично перетворюватимуть ці структури на інтелектуальні карти з детальними завданнями та зв'язками. Потім, використовуючи базу знань компанії, система штучного інтелекту зможе планувати завдання, а також рекомендувати показники ефективності (KPI) для команди.

Управління якістю проєкту. Системи ШІ можуть використовуватися керівниками проєктів для оцінки якості прогресу проєкту та отримання інформації на вищих рівнях. За допомогою вдосконаленого програмного забезпечення інтелектуальний помічник може аналізувати складні контракти, розуміти найважливіші поняття, залежності та зобов'язання. Завдяки цьому замість того, щоб витрачати час на перегляд сотень сторінок документації, керівники проєктів зможуть зосередити свої зусилля на покращенні якості роботи та інших питаннях, які вимагають використання їхнього професійного судження.

Управління комунікаціями проєкту. Плануючи виведення нового

продукту на ринок, важливо визначити цільову групу та зрозуміти її потреби. Системи штучного інтелекту допоможуть керівникам проєктів збирати відгуки клієнтів і коментарі про продукти, аналізуючи пости в соціальних мережах, таких як Twitter або Facebook, онлайн-огляди тощо, і пропонувати можливі зміни на їх основі. Це дозволить керівникам проєктів визначати пріоритети областей, які потребують негайної уваги.

Управління ризиками проєкту. Одним із найважливіших аспектів управління проєктами є оцінка та управління ризиками. Сучасні когнітивні системи використовують машинне навчання для прогнозування результатів проєкту. Для цього вони застосовують аналіз ймовірностей на основі величезних наборів даних, що зберігаються в системі. Вони враховують навіть ті фактори, які люди можуть не помітити, і розраховують пов'язані з цим ризики. Завдяки цьому вони дозволяють керівнику проєкту вживати коригувальних дій і тим самим виключати ризик провалу проєкту.

Управління зацікавленими сторонами проєкту. За допомогою алгоритмів аналізу настроїв системи ШІ можуть аналізувати повідомлення від клієнтів, щоб найкраще зрозуміти їхні потреби. Вони також можуть запропонувати співробітникам відповіді на скарги клієнтів і запити. Завдяки цьому керівник проєкту буде впевнений, що всі зацікавлені сторони працюють над досягненням цілей проєкту.

З поширенням систем штучного інтелекту керівники проєктів зможуть оптимізувати свою діяльність і, як наслідок, максимізувати успіх продуктів. Хоча використання ботів і штучного інтелекту для управління проєктами все ще перебуває на початковій стадії, незабаром це змінить спосіб реалізації та управління проєктами.

Проте є те, чого штучний інтелект не зможе зробити, а це те, що він ніколи не замінить людину. Дозволяючи керівникам проєктів зосереджуватися лише на тих аспектах їхньої роботи, які вимагають участі людини, ШІ відкриває двері для безмежних можливостей і творчості. Цитуючи Ілона Маска, генерального директора Tesla Motors : «Людям потрібно зв'язуватися з машинами. Інакше вони стануть зайвими».

Список використаних джерел:

1. AI in Project Management: 8 Real Changes AI will bring to Project Management. pmo365. URL: <https://pmo365.com/ai-in-project-management-8-real-changes/> (дата звернення: 14.01.2023).
2. MILLER D. Jak inteligentne boty zmieniają oblicze zarządzania projektami. Blog: Nozbe Personal. URL: <https://nozbe.com/pl/blog/how-ai-will-change-pm/> (дата звернення: 15.01.2023).
3. Lahmann M. AI will transform project management. Are you ready?. PwC. URL: <https://www.pwc.ch/en/insights/risk/ai-will-transform-project-management-are-you-ready.html> (дата звернення: 15.01.2023).

Науковий керівник - *Мохонько Г. А.*, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського», м. Київ

Хохлова В. В.
здобувач вищої освіти,
Державний університет економіки і технологій,
м. Кривий Ріг

ГУМАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Питання щодо гуманізації праці завжди було та й залишається актуальним у всьому світі. Питанням всебічного процесу гуманізації праці на зовнішньому контурі переймається Міжнародна організація праці, яка захищає права робітників.

Гуманізація праці – це напрям поліпшення якості трудового життя, націлений на усунення антигуманних і руйнування задоволення працівників виробничих чинників (надмірно централізоване планування, примусова організація праці, використання шкідливих виробничих матеріалів) [1].

В розвинутих, країнах багато зроблено для поліпшення умов праці, розвитку як загальної, так і професійної освіти, охорони здоров'я, забезпечення людей житлом, побутовими послугами тощо.

У представленому дослідженні систематизовано та проаналізовано дані про розвиток гуманізації праці в Україні та розвинених країн світу.

Гуманізація праці є процесом забезпечення таких умов праці, які виключають відчуження праці, дозволяють працівникові реалізувати свій трудовий потенціал та створюють умови для всебічного розвитку особистості кожного працівника [1].

Кінцевою метою цього напрямку є пом'якшення розбіжностей між очікуваннями, що зросли, особливо у молоді, у сфері праці (внаслідок підвищення розвитку засобів масової комунікації, руйнування патріархальної структури родини) і змістом виконуваної праці, позбавленої творчої самостійності [2].

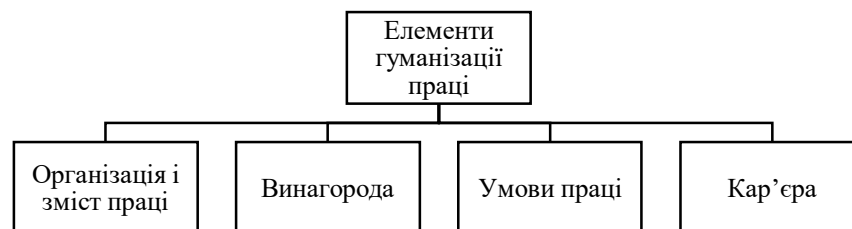

Рисунок 1. Основні елементи гуманізації праці (розроблено автором)

Гуманізація праці має на меті сприяти зростанню її змістовності, кращому пристосуванню матеріально-технічної бази виробництва до людини, широкій участі працівників у процесах менеджменту виробничих завдань [2].

Високорозвинені країни широко застосовують різні форми залучення працівників до менеджменту: участь працівників у прибутках, створення робочих рад на спільних комітетах робітників, залучення представників до рад директорів корпорацій, участь працівників в управлінні працею та якістю продукції [3].

Розглянемо досвід окремих країн щодо посилення мотивації праці на основі залучення працівників до прийняття управлінських рішень (рис. 2).

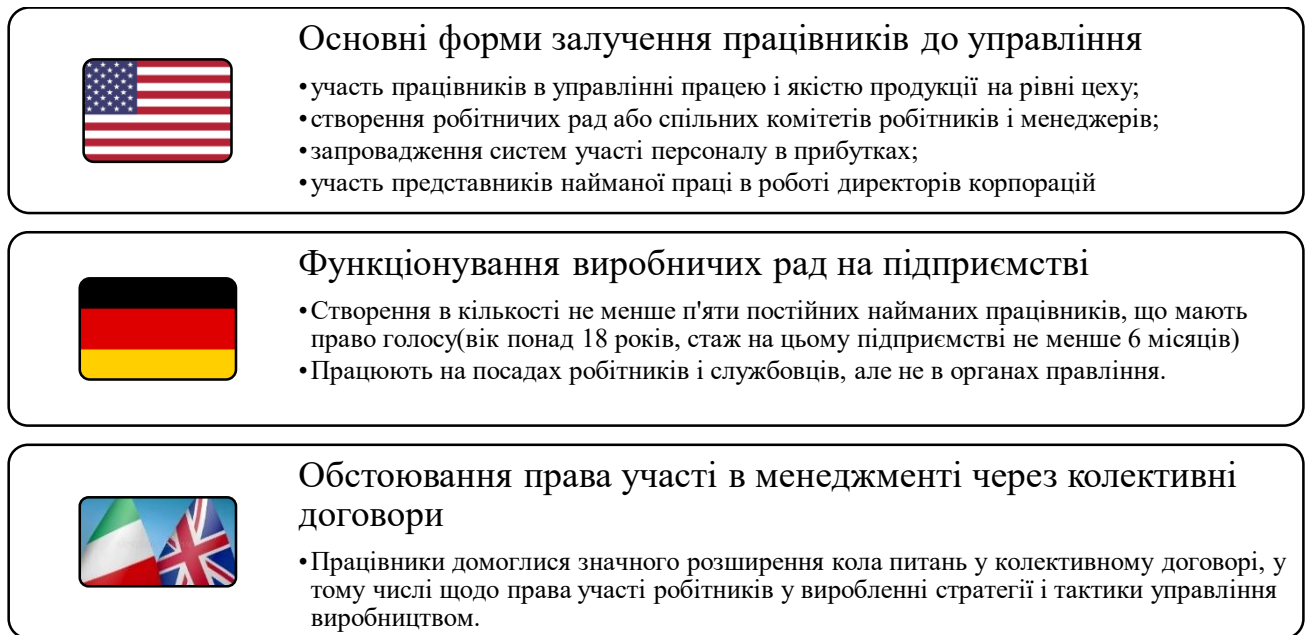

Рисунок 2. Досвід окремих країн щодо посилення мотивації праці (розроблено автором)

Отже, окремі аспекти гуманізації праці, які вже розроблені та активно використовуються на підприємствах усього світу, постійно зазнають удосконалення та доповнення.

Досвід українських підприємств в даній галузі є досить незначним, тож перспективи для розвитку є колосальними. Національним організаціям варто переймати міжнародний досвід менеджменту на базисі гуманізації праці для забезпечення сталого розвитку підприємств і країни в цілому.

Відсутнє розуміння значення персоналу для забезпечення ефективної господарської діяльності підприємства та усвідомлення переваг та економії, які отримали іноземні фірми, проваджуючи гуманізацію праці.

Список використаних джерел:

1. Циганкова І. В., Моргунов В. А. Генезис формування концепції якості трудового життя. Збірник наукових праць «Технологія машинобудування». 2008. №1.
2. Єсінова Н. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / Київ : Кондор, 2004. 429 с.
3. Богиня Д. Основи економіки праці : навч. посіб. / Київ : Знання-Прес, 2001. 312 с.

Науковий керівник - **Пурій Г. В.**, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та цифрового бізнесу
Державний університет економіки і технологій, м. Кривий Ріг

Царенко О. В.,
д-р екон. наук., професор
Голова комітету з контролю якості аудиторських послуг,
Аудиторська палата України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ АУДИТОРСЬКИМИ ФІРМАМИ

Усі аудиторські фірми – не лише великі – мають запровадити систему управління якістю, але це не повинно бути тягарем, і воно може принести тривалу користь [4]. Необхідність розбудови системи управління якістю узгоджується з такими стратегічними документами, як: Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 21.11.2002 р. № 228 – IV [2], Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року № 2258 – VIII (далі – Закон № 2258) [1]. Для багатьох невеликих аудиторських фірм управління якістю може здається процесом, який потребує часу, якого вони не мають. Проте, будь-який інвестований час повинен запропонувати певну окупність у вигляді ефективності, відповідності та/або фінансової прибутковості

З огляду на те, що аудит - це конкурентний ринок, то, аудиторські фірми через впровадження системи управління якістю мають як короткострокові, так і довгострокові переваги.

Зазначимо, що в умовах дефіциту аудиторського персоналу підхід до управління якістю може змусити працівників відчувати більше задоволення від роботи та цінності своєї роботи, що може підвищити лояльність персоналу [3].

Зауважимо, що новий Міжнародний стандарт з управління якістю 1 «Управління якістю для фірм, що виконують аудити чи огляди фінансової звітності, або інші завдання з надання впевненості чи супутніх послуг» (далі - МСУЯ 1) наголошує на лідерстві та створенні системи управління якістю, а не лише контролю якості завдання. Рада з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості звертається до екосистеми аудиту, яка розвивається та стає дедалі складнішою, включаючи зростання очікувань зацікавлених сторін.

Управління якістю не є окремою функцією аудиторської фірми; це інтеграція культури, зі стратегією, операційною діяльністю і бізнес-процесами аудиторської фірми. В результаті, комплексна розробка системи управління якістю, операційної діяльності та бізнес-процесів аудиторської фірми може сприяти гармонійному підходу до управління фірмою та підвищенню ефективності управління якістю.

Звертаємо увагу, що в основу вимог цього МСУЯ 1 покладено підхід, що заснований на оцінці ризиків. Процес оцінки ризиків фірми визначає процес,

якому аудиторська фірма повинна слідувати при впровадженні ризик-орієнтованого підходу у всій системі управління якістю.

Поряд з цим, МСУЯ 1 визначає три етапи процесу оцінки ризику: (а) встановлення цілей якості; (б) ідентифікацію та оцінювання ризиків для досягнення цілей якості; (в) розробку та впровадження дій у відповідь на ризики якості.

Першим кроком у процесі оцінки ризику є встановлення цілей якості, яких необхідно досягти. Тобто, це бажані результати у власній системі управління якістю. Цілі якості, яких необхідно досягти, визначені в МСУЯ 1, тому перший крок може бути не надто складним. Цілі якості охоплюють наступні шість компонентів стандарту та є обов'язковими для всіх фірм і всіх типів завдань, що виконують.

Другим кроком у процесі оцінки ризику є виявлення та оцінка ризиків досягнення цілі якості, тобто того, які ризики якості існують у вашій фірмі.

Виявляючи ризик для якості, треба подумати про умови, обставини подій, дії чи бездіяльність, які можуть негативно вплинути на здатність аудиторської фірми досягати своїх цілей у сфері якості. Іншим фактором, який слід враховувати, є стратегічні та операційні рішення фірми. Фірма знаходиться в режимі зростання та агресивно шукає нових клієнтів і персонал, чи зберігає статус-кво? Відповіді на ці запитання допоможуть визначити, чи існує ризик для якості.

Вважаємо за доречним буде подумати про процес оцінки ризику як про ітераційний, а не про лінійний. При ідентифікації та оцінці ризику аудиторська фірма може визначити додаткову мету якості, яку необхідно встановити; або, при розробці та впровадженні реагування, фірма може визначити, що ризик якості не був виявлений та оцінений, а мав бути. Це буде безперервний процес, особливо під час роботи над впровадженням вимог нового стандарту.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/08-19>
2. Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 21.11.2002 р. № 228 – IV. URL: <http://www.uan2.laws.gov.ua> 26 (
3. Проскура Н.М. Якість аудиторських послуг в Україні: реалії та перспективи /Н.М. Проскура, В.П. Коваленко // Економічний часопис XXI. 2010. № 9-10. С. 53–57.
4. Царенко О.В. Особливості визначеності об'єкта локалізації зусиль при впровадженні системи контролю якості аудиторських послуг. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 5. С. 5–10.

*Чаус І. О.,
здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний
аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ

Безпосередньою основою комп'ютерних мереж були телефонні і телеграфні мережі, створені у ХІХ ст. У 50-х роках ХХ ст. внаслідок розвитку мікроелектроніки з'явилися потужні електронно-обчислювальні машини. Для використання обчислювальних потужностей цих ЕОМ виникла необхідність сполучати їх з кількома віддаленими терміналами. Таким чином виникли системи з розподілом часу роботи центрального процесора, в яких кожному терміналу почергово виділявся квант часу.

Особливостями таких систем було неефективне використання доволі дорогих каналів зв'язку між центральним процесором і терміналами. Згодом були розроблені спеціальні пристрої-мультиплексори і концентратори, які дозволяли збирати трафік від розташованих поруч терміналів і передачі його одним спільним каналом зв'язку до центрального процесора. Обов'язковим елементом такої системи був фронтальний процесор, на який покладалась функція організації зв'язку.

Сучасні комп'ютерні мережі будують з використанням багатофункціональних пристроїв – концентраторів, які одночасно виконують також функції маршрутизації та коригування сигналів. В таких мережах може бути багато центральних процесорів і терміналів чи робочих станцій.

Усі ці рішення стосувались комп'ютерних мереж, які охоплювали території великих підприємств та установ, а навіть території держав.

З розвитком персональних комп'ютерів постало питання про створення локальних комп'ютерних мереж в межах невеликих організацій, дільниць підприємств та офісів. Розвиток мікропроцесорної техніки і здешевлення персональних комп'ютерів дозволило розвинути технології локальних комп'ютерних мереж, в яких зараз за результатами спостережень концентрується до 80% інформаційних потоків.

Загалом із розвитком персональних комп'ютерів з'явилась можливість наблизити територіально місце обробки даних до місця їх виникнення, і, таким чином, підвищити ефективність роботи інформаційних систем.

Отже, технічною передумовою появи комп'ютерних мереж став розвиток комп'ютерної техніки та технологій зв'язку.

Натомість економічною передумовою появи комп'ютерних мереж стала постановка таких задач, вирішення яких давало значно більший прибуток, ніж становили затрати на створення комп'ютерних мереж.

До таких задач відносились зокрема задачі в царині оборони, освоєння космосу, наукових досліджень в метеорології, матеріалознавстві, фундаментальній фізиці і хімії тощо.

У 1970-х роках було розроблено перші протоколи передачі даних, які дозволяли збільшувати швидкість обміну даними між комп'ютерами. Починаючи з цього періоду, комп'ютерні мережі стали більш поширеними, і з'явилися перші локальні мережі, що дозволяли підключати до мережі комп'ютери в одному приміщенні.

У 1980-х роках з'явилися перші децентралізовані мережі, які дозволяли обмінюватися даними без центрального сервера. Ці мережі стали популярними серед користувачів інтернету, і згодом стали підґрунтям для створення інтернет-технологій.

Зараз використання семирівневої моделі взаємодії відкритих систем стало стандартом у комп'ютерному зв'язку. Структура середовища зв'язку відкритих систем визначається стандартом 7498 ISO. Середовище в цілому має складний набір функцій. Під час його створення використовують ієрархічний підхід, який ґрунтується на наступних засадах:

- оскільки функція передавання у середовищі дуже складна, то її розділяють за рівнями;
- на кожному рівні виконується конкретний скінчений набір завдань;
- на межі між рівнями обмін даними повинен бути мінімальним;
- рівні повинні описуватись так, щоб зміни на одному з них не викликали необхідності внесення змін на інших рівнях.

У 1962 році Джозеф Ліклайдер керівник Агентства передових оборонних дослідницьких проєктів США висловив ідею Всесвітньої комп'ютерної мережі. У 1969 році Міністерство оборони США започаткувало розробку проєкту, котрий мав на меті створення надійної системи передачі інформації на випадок війни. Агентство запропонувало розробити для цього комп'ютерну мережу. Ця мережа була названа ARPANET В рамках проєкту мережа об'єднала названі заклади. Всі роботи фінансувались за рахунок Міністерства оборони. ARPANET почала активно рости й розвиватись, її дедалі ширше почали використовувати вчені із різних галузей науки.

Перший сервер ARPANET було встановлено 1 вересня 1969 року у Каліфорнійському університеті в Лос-Анджелесі. Комп'ютер «Honeywell 516» мав 12 кілобайт оперативної пам'яті. У 1973 році до мережі через трансатлантичний кабель були підключені перші іноземні організації з Великобританії та Норвегії – мережа стала міжнародною.

У 1990 році мережа ARPANET припинила своє існування, програвши конкуренцію NSFNet. Тоді ж було зафіксовано перше підключення до Інтернету телефонною лінією.

Протягом 1990-х років Інтернет об'єднав у собі більшість чинних на той час мереж. Завдяки відсутності єдиного центру керування, а також завдяки відкритості технічних стандартів Інтернету, що автоматично робило мережі

незалежними від бізнесу чи уряду, об'єднання виглядало неймовірно привабливим. До 1997 року в Інтернеті нараховувалось близько 10 мільйонів комп'ютерів і було зареєстровано понад мільйон доменних назв. Інтернет став дуже популярним засобом обміну інформацією.

Всі послуги мережі Internet можна умовно поділити на дві категорії: обмін інформацією між абонентами мережі і використання баз даних мережі.

Практично всі послуги мережі Інтернет побудовані на принципі клієнт-сервер. Сервером у мережі Інтернет називається комп'ютер, спроможний надавати клієнтам деякі мережні послуги. По приході запитів від клієнтів, сервер запускає різноманітні програми надання мережних послуг. В міру виконання запущених програм сервер відповідає на запити клієнтів. Все програмне забезпечення мережі також можна поділити на клієнтське і серверне. При цьому програмне забезпечення сервера займається наданням мережних послуг, а клієнтське програмне забезпечення забезпечує передачу запитів сервера й одержання відповідей від нього.

Список використаної літератури:

1. <https://ukrreferat.com/chapters/rizne/globalna-merezha-internet-istoriya-ta-suchasnist.html>
2. <https://studfile.net/preview/5200774>
3. “Віртуальна свобода // Філософські перипетії. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. № 623, 2004. с. 79-83.
4. Дослідження віртуальної реальності та інтернет-комунікації у сучасній філософії // Актуальні проблеми філософських, політологічних і релігієзнавчих досліджень. Матеріали міжнародної наукової конференції “Людина-Світ-Культура”. Київ, 2004, с. 527-528.
5. Соціальність віртуальної реальності // Філософські перипетії. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. №547, 2002. с. 138-141.

Науковий керівник - **Пархоменко О.Ю.**,
к.ф-м.н, доцент,
доцент кафедри
економічної кібернетики і
математичного моделювання,
Миколаївський національний
аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

*Шахрай В. С.,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА І ЇЇ ВИДИ

Мотивація праці персоналу є ключовим засобом забезпечення мобілізації кадрового потенціалу, а так само оптимальне використання ресурсів. Основною метою процесу мотивації є отримання максимальної віддачі від використання наявних трудових ресурсів, що дозволяє збільшити загальну ефективність і прибутковість діяльності підприємства. Постійні зміни в економічній і політичній сферах нашої держави, водночас створюють великий потенціал і серйозні загрози для кожної особистості і вносять значний рівень невизначеності в життя практично кожної людини. Розробка і впровадження ефективних мотиваційних моделей сприяє підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності і ціни в кінцевому результаті, прибутковості підприємства. Найголовніше, використання ефективної мотиваційної моделі на підприємстві свідчить про уважне і дбайливе ставлення керівництва до власних працівників, до їх матеріального і соціального становища. Імідж будь-якого підприємства чи організації визначається на один перед належним ставленням до всіх членів трудового колективу, а успіх підприємству гарантований, якщо є зацікавленість його працівників в підвищенні продуктивності праці та в повній реалізації свого творчого потенціалу. Комплексне дослідження основних напрямків мотивації праці, огляд основних методичних підходів та розробка на основі проведеного дослідження практичних шляхів вдосконалення мотивації праці в системі управління підприємством.

Мотивація персоналу - це створення у співробітників внутрішнього стимулу до якісної та результативної трудової діяльності за допомогою різних прийомів. Стимулювання - це застосування більш жорстких, категоричних заходів. Методи і форми стимулювання бувають різними, але найчастіше мають негативний характер (маються на увазі штрафи та обмеження). Мотивація виступає як сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, впливають на її поведінку, надають їй діяльності цілеспрямованості. Існує три види мотивації трудової діяльності: матеріальна, моральна, адміністративна [1].

Матеріальна мотивація реалізується через систему оплати праці, участі працівників у прибутках. Крім матеріального стимулювання цей вид мотивації передбачає і застосування матеріальних санкцій [2].

Моральна мотивація передбачає використання системи оцінювання заслуг, ділових якостей працівників, виховання у них почуття гордості за свою фірму, відданості їй, відчуття необхідності, їхньої потреби на підприємстві.

Адміністративна мотивація ґрунтується на дисципліні праці, відповідальності працівника, використанні різних форм дисциплінарного покарання (зауваження, догана, звільнення з роботи) і дисциплінарні заохочення [3].

Керівник повинен стежити за зацікавленістю працівників в їх діяльності, оскільки це безпосередньо відбивається на успішному функціонуванні організації. Є чотири аргументи, чому потрібне вдосконалення мотивації персоналу:

- Стимулювання працівників сприяє включенню робочих резервів по максимуму. Коли людина зацікавлена в результаті своєї роботи, але він працює продуктивно.
- Мотивація допомагає скоротити плинність кадрів і сприяє стабільній діяльності колективу.
- Працівники, зацікавлені у своїй роботі, не чинитимуть опір змінам, яких не можна уникнути, адже зміни на шляху до прогресу потрібні.
- Люди, які можуть розраховувати на кар'єрне зростання, отримання нагород і різних благ, прагнуть поліпшити імідж самої організації та сприяють розвитку доброзичливих стосунків в колективі[4].

Отже, мотивація є складовим елементом системи управління персоналом і спрямована на досягнення особистих інтересів працівника та цілей діяльності підприємства. Оскільки в основі трудової діяльності працівника лежать його потреби та інтереси, головними з яких є матеріальні, то для створення тривалих мотивів його праці необхідно створювати такі умови, за яких працівник сприймав би свою працю як джерело справедливої матеріальної винагороди, основою його професійного росту, визнання об'єктивної оцінки його здібностей і результатів праці.

Список використаних джерел:

1. Поняття, види і методи мотивації праці URL: https://pidru4niki.com/80388/ekonomika/ponyattya_vidi_metodi_motivatsiyi_pratsi (дата звернення 09.03.2023)
2. Мотивація персоналу підприємства URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2976> (дата звернення 09.03.2023)
3. Види мотивації персоналу URL: <https://bigenergy.com.ua/fnansi/bznes-dlya-pdpri/955-vidi-motivacii-personalu--motivuyemo-spivrobotnikiv-v-organizacii.html> (дата звернення 09.03.2023)
4. Мотивація персоналу - як допомогти своїй команді досягти великих результатів? URL: <https://publish.com.ua/biznes/motivatsiya-personalu-yak-dopomogti-svojjj-komandi-dosyagti-velikikh-rezultativ.html> (дата звернення 09.03.2023)

Науковий керівник - *Поточилова І. С.*,
асистент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Шевченко В. М.
здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет,, м. Миколаїв

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Управління фінансовими ресурсами є безперервним процесом, який має здійснюватися у рамках планування діяльності та досягнення встановлених цілей, а також базуватися на економічному і ресурсному потенціалі підприємства, та орієнтувати господарську діяльність відповідно до потреб споживачів.

У сучасних умовах цифрової економіки використання інноваційних технологій управління фінансовими ресурсами стає все більш важливим для підприємств. В умовах цифрової економіки інформаційні технології та інновації впливають на фінансовий ринок України, його інститути, інфраструктуру і визначають необхідність розвитку принципово нових підходів до формування механізмів ефективного перерозподілу фінансових ресурсів і ризиків між різними учасниками фінансового ринку.

Основні цілі цифрового розвитку включають: Прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; Трансформація конкурентоспроможних та ефективних секторів економіки; Технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв; Забезпечення доступності переваг та можливостей цифрового світу для громадян; Розвиток цифрового підприємництва та цифрових індустрій, а також реалізація потенціалу людського ресурсу [1].

Інноваційні фінансові технології (фінтех) – це ціла галузь, що складається з компаній, які використовують інноваційні фінансові технології і складають конкуренцію традиційним фінансовим продуктам і послугам банків та інших фінансових посередників. Їхня поява стала можлива завдяки прискоренню глобалізації та поглибленню економічної взаємодії суб'єктів на усіх рівнях, поширенню інтернет-мереж і рівня комунікацій, посиленню економічної мобільності й розвитку інноваційного підприємництва [2].

Інноваційні технології в умовах цифрової економіки дозволяють досліджувати ефективність управління фінансовими ресурсами підприємства.

Одним з головних принципів використання цих технологій є їх інтеграція у сучасні інформаційні системи підприємства. Це дозволяє забезпечити швидкий та безперебійний доступ до фінансової інформації, що підвищує ефективність управління фінансовими ресурсами.

Існує багато інноваційних технологій, які можуть бути застосовані в управлінні фінансовими ресурсами підприємств в умовах цифрової економіки. Найбільш перспективними напрямками розвитку інноваційних фінансових

технологій є робота з хмарними технологіями, Big Data, безконтактними мобільними технологіями, Blockchain, штучним інтелектом та інші [3].

Хмарні технології - це технології, що дозволяють зберігати, обробляти та передавати фінансову інформацію через мережу Інтернет, зменшуючи при цьому витрати на обладнання та програмне забезпечення.

Big Data - технологія збору, аналізу та інтерпретації великих обсягів даних, що дозволяє підприємствам робити більш точні та обґрунтовані фінансові рішення.

Розумні контракти - технології, які дозволяють автоматизувати та забезпечити виконання фінансових угод на основі заданих умов та параметрів.

Штучний інтелект - технологія, що дозволяє розробляти алгоритми та системи, які здатні автоматично аналізувати та обробляти фінансові дані.

Blockchain - технологія, яка дозволяє зберігати фінансову інформацію в децентралізованій формі, забезпечуючи при цьому безпеку та надійність даних.

Інтернет-банкінг – технологія, що дозволяє користувачам здійснювати банківські операції та отримувати фінансові послуги через Інтернет, забезпечуючи при цьому високу безпеку та зручність користування.

Розумна аналітика - технологія, яка дає можливість проводити ретельний аналіз фінансових даних та виявляти тенденції, що допомагає підприємствам приймати правильні рішення тощо.

Цифрова економіка ґрунтується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, які вже сьогодні швидко розвиваються та поширюються, впливаючи на традиційну (фізично-аналогову) економіку. Це призводить до трансформації економіки, що споживає ресурси, в економіку, що створює ресурси.

Таким чином, інноваційні технології впливають на розвиток економіки, а високий рівень розвинутої економіки сприяє швидкому й ефективному впровадженню у виробництво інноваційних процесів. Завдяки використанню інноваційних технологій в управлінні фінансовими ресурсами підприємства в умовах цифрової економіки підприємства можуть підвищити ефективність своєї діяльності, зменшити витрати та забезпечити високу якість фінансового управління.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
2. Рудич Л.В., Шевченко О.М. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. Ефективна економіка. 2020.
3. Колінець Л.Б. Фінансові інновації як чинники трансформації світового фінансового порядку. Економіка і суспільство. 2018. с. 28-32

Науковий керівник - *Поточилова І. С., асистент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв*

*Шевченко Є. А.,
здобувачка вищої освіти
Національний авіаційний університет, м. Київ*

УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ЛОГІСТИЧНОЇ КОМПАНІЇ НА ПРИНЦИПАХ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ

В умовах динамічного ринкового середовища більшість компаній логістичної сфери бізнесу ставлять собі за мету отримання максимального прибутку при мінімальних витратах, пов'язаних з наданням послуг з логістичного забезпечення. При цьому керівництво логістичних компаній не завжди переймається питаннями гармонійного поєднання трьох концептуальних складових сталого розвитку: економіка, суспільство, екологія. Але необхідно зазначити, що успішна діяльність логістичних підприємств залежить не тільки від економічних чинників, але й від екологічних і соціальних факторів. Підприємства, що належать до сектору логістики, які працюють над підвищенням своєї конкурентоспроможності та отриманням додаткових конкурентних переваг на ринку, мають враховувати вимоги сучасного світу не тільки в питаннях підвищення якості послуг, а ще й в питаннях збереження довкілля, заощадження ресурсів та соціальної відповідальності. Саме тому, питання реалізації цілей сталого розвитку в секторі логістики є дуже актуальним для вітчизняних підприємств малого і середнього бізнесу та корпорацій.

Головною метою сталого розвитку України є «гарантування динамічного соціально-економічного зростання, збереження якості навколишнього середовища і раціональне використання природноресурсного потенціалу, задоволення потреб сучасних та майбутніх поколінь через побудову високоефективної економічної системи, що стимулює екологічну сталість, продуктивну працю, науково-технічний прогрес, а також має соціальну спрямованість» [1].

Концепція сталого розвитку проявляється в Україні у вигляді української моделі, адаптованою до реалій вітчизняної економіки – воєнний стан в країні вже понад рік, економічна криза, спровокована веденням військових дій на території країни, та господарська невизначеність. Саме тому розвиток економічних відносин як на національному, так і на регіональному рівнях має будуватися на «трьохсторонньому» балансі економічних, соціальних і екологічних інтересах. При цьому все це повинно відбуватися в умовах прозорості ринкової економіки та за наявності вагомого обсягу інвестицій [1].

За період з початку запровадження Цілей сталого розвитку економіка та суспільство України відчули багато змін і трансформаційних процесів, які спрямовують зусилля учасників до реалізації зазначених цілей. Українські логістичні компанії, які одним з принципів своєї діяльності запровадили

дотримання Цілей сталого розвитку, взяли на себе відповідальність підтримувати стандарти, визнані на міжнародному рівні Глобальним договором ООН, поважно ставитись до прав людини. Саме тому, сьогодні в Україні набуває популярності екологістика або, як її ще називають, «зелена» логістика.

Українська вчена М. Ю. Григорак дала найбільш повне визначення екологістиці, відповідно до якого екологістика – це «система заходів, яка передбачає застосування енерго- і ресурсозберігаючих технологій логістики та сучасного устаткування у всіх ланках ланцюга поставок товарів з метою мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище і підвищення сукупної споживчої цінності продукції для споживачів» [2]. Так, «завдяки» пандемії COVID-19, українські логістичні компанії значно скоротили час і матеріальні витрати на розробку, організацію та проведення нарад, переговорів із замовниками, оформлення супроводжувальних документів для вантажів. Це дозволило логістичним компаніям доволі швидко зорієнтуватись в умовах ведення військових дій і розробити і впровадити нові правила перевезення вантажів, нові логістичні маршрути і при цьому стримати вплив цінового фактора.

ПАТ «Укрпошта» була єдиною логістичною компанією, яка одразу змогла взяти на себе зобов'язання перед населенням, яке було вимушено виїхати за кордон і отримати там тимчасовий захист, з перевезення і доставки їх особистих речей. Адже багато жінок і дітей дуже швидко поїхали, взявши із собою мінімальну кількість речей. «Укрпошта» забезпечила надійні, швидкі і доступні за ціною послуги із міжнародних перевезень вантажів. Люди мали змогу оформити відправлення вантажів у всі країни Європейського союзу. Причому для цього «Укрпошта» використовувала як залізничний, так і автомобільний і морський транспорт. Також однією з переваг компанії є те, що кожен із потенційних клієнтів «Укрпошти» має можливість отримати попередні розрахунки з вартості доставки вантажів через сайт компанії. Все це сьогодні робить «Укрпошту» одним з головних учасників на ринку міжнародних відправлень вантажів.

Таким чином, більшість логістичних компаній починають сприймати те, що наслідування стійкого та сталого розвитку сьогодні є фундаментом успіху та процвітання підприємства. Також, враховуючи тенденції останніх років на зростання попиту на екопродукцію, переналаштування компанії до Цілей сталого розвитку є основною конкурентною перевагою.

Список використаних джерел:

1. Громоздова Л., Громоздов В. Глобальні цілі сталого розвитку в регіональній політиці України. *Міжнародна економічна політика*. 2017. № 2 (27). С. 173-187.
2. Григорак М. Ю. Принципи «зеленої логістики» у діяльності логістичних провайдерів. *Сучасні економічні проблеми*. № 5. 2018. С.54-56.

Науковий керівник – **Позняк О. В.**, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри логістики,
Національний авіаційний університет, м. Київ

Шевчук О. Ю.
аспірантка,
ДонНУ ім Василя Стуса, м. Вінниця

ЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Технологічний прогрес дозволив залишити позаду три основні етапи, які забезпечили значне зростання промислової продуктивності з початку промислової революції.

Сьогодні в промисловому виробництві відбувається велика трансформація, яка формується завдяки цифровізації, автоматизації та взаємопов'язаним виробництвам. Очевидно, що «Індустрія 4.0», яка є четвертим етапом промислової революції, стане мегатенденцією, пов'язаною з багатьма дисциплінами [1]. Насправді завдяки промисловій виставці 2011 року, «Індустрія 4.0» створила бачення нової промислової революції. Оскільки у 2016 році було організовано Всесвітній економічний форум у Давосі під гаслом «Опанування четвертої промислової революції», дискурс навколо цього бачення поширився на інші країни, а громадська обізнаність досягла піку [2].

З цього питання було проведено багато досліджень, які привернули увагу як наукових кіл, так і ділового світу. У цьому контексті метою цього дослідження є огляд академічної літератури щодо «Індустрії 4.0» та синтезування розуміння Індустрії 4.0 дотепер, щоб виявити основні тенденції досліджень.

В останні роки світова промисловість була сформована Четвертою промисловою революцією, також відомою як Індустрія 4.0. Порівняно з попередніми революціями нинішня вирізняється набагато швидшим темпом змін і впливом, який поширюється на всі сфери людської діяльності. Ця нова концепція змінює спосіб ведення бізнесу виробничими компаніями, впроваджуючи цифрові технології та сучасні методи організації та управління.

Ефективне впровадження концепції призводить до значних переваг, включаючи підвищення ефективності виробництва, покращену гнучкість процесу та швидшу реакцію на зміну потреб клієнтів. Однак Індустрія 4.0 також пов'язана з багатьма викликами. Його успішна реалізація потребує значних фінансових ресурсів, кваліфікованих менеджерів, інженерів та робітників, відкритості до нових рішень, ефективною співпраці бізнесу, адміністрації та наукової спільноти.

Щорічне скорочення рівня запасів, яке очікується в результаті впровадження Індустрії 4.0. Ця цифра трохи глибше розкриває особливості того, як Індустрія 4.0 може зменшити витрати, демонструючи потужність підключених кіберфізичних систем для освітлення ділянок відходів. Зокрема, що стосується управління запасами, інфраструктури розумних фабрик зазвичай дають планувальникам можливість відстежувати рівень запасів у

режимі реального часу, використовуючи промислові пристрої Інтернету речей (ІоТ) або автоматизовані сканери для створення цифрової копії свого складу. Таким чином, а також завдяки повнішому та ретельнішому обліку ланцюжка створення вартості в цілому, планувальники можуть точно визначити над Наразі Україна за рівнем розвитку технологій та інноватизації усіх секторів економіки посідає 60-те місце серед 100 країн та віднесена до групи країн, що відстають [3, с. 119]. Відповідно до інформації, наведеної у документі «Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти» можна зазначити, що в Україні ще не завершився процес впровадження Індустрії 3.0. Навіть рівень автоматизації в українській промисловості поки що нижче середнього. Наприклад, у металургії він становить приблизно 50%. Відповідно, проблема т.зв. цифрового стрибка, коли підприємствам потрібно терміново пройти рівень 3.0 і рухатися до 4.0, постає у країні дуже гостро [4].

Популяризація технології 3D-друку сприятиме глобалізації виробництва. Модель продукту зможуть розробляти у єдиному центрі, а друкувати – на 3D-принтерах у різних країнах з мінімальним залученням робочої сили.

Адитивне виробництво на конкурентній основі виробляє невеликі обсяги, індивідуальні та складні товари, оскільки це дає можливість недорогого проектування прототипів і деталей. Додаткові рівні складності продукту не додають витрат на виробництво за межами етапу проектування, тому що після того, як дизайн створено, складне розшарування буде не дорожче, ніж якби виробник складав шари куб або сферу.

Таким чином, можемо зазначити, що адитивні технології потребують значних капітальних витрат, тому, не дивлячись на ефекти від їх впровадження, висока вхідна вартість може слугувати бар'єром для започаткування такого виробництва або перепрофілювання вже чинного. Високотехнологічні принтери ще дорогі, а для масового використання вони мають бути доступнішими. Багато принтерів проходять випробування, їх оптимізують для конкуренції з традиційними методами виробництва.

Список використаних джерел:

1. Ansari, F., & Seidenberg, U. (2016). A portfolio for optimal collaboration of human and cyber physical production systems in problem-solving. Paper presented at the Proceedings of the 13th International Conference on Cognition and Exploratory Learning in the Digital Age, CELDA 2016, 311-314. Retrieved from www.scopus.com
2. Pfeiffer, S. (2017). The vision of “Industrie 4.0” in the Making—a case of future told, tamed, and traded. *NanoEthics*, 11(1), 107-121. doi:10.1007/s11569-016-0280-3
3. Центр Разумкова (2020). Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. 274 с.
- 4.6 IMPORTANT INDUSTRY 4.0 STATISTICS TO KNOW. URL: <https://themarketmogul.com/industry-4-0-next-industrial-revolution/>

*Юзефович К. О.,
здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

В умовах інтеграції України в міжнародну спільноту все більшої ваги набувають останні розробки в галузі альтернативного сільського господарства, спрямованого на раціональне використання природних ресурсів і ресурсозбереження на благо нинішніх і майбутніх поколінь. Сучасні умови господарювання висувають нові вимоги до технології виробництва та якості сільськогосподарської продукції. В умовах глобальних змін якості та екологічна безпека сільськогосподарської продукції є вирішальними чинниками її конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках. У зв'язку з цим все більшого значення набуває культура органічного землеробства, яка забезпечує збереження та відтворення навколишнього природного середовища та його біорізноманіття, збалансований стан екосистеми, що є запорукою сталого соціально-економічного та екологічного розвитку.

Забезпечення сталого розвитку агросфери неможливе без розробки нової, соціально відповідальної стратегії ведення сільського господарства, метою якої є збалансування економічних, соціальних та екологічних процесів як у середині конкретної держави, так і на світовому рівні. В сучасних умовах зростання антропогенного впливу на навколишнє середовище та необхідності досягнення продовольчої безпеки органічне виробництво є перспективним напрямом розвитку аграрного сектора економіки України. Органічне виробництво можна трактувати як цілісну систему господарювання та виробництва органічної продукції, яка забезпечує збалансовану динамічну рівновагу економічної, соціальної та екологічної її складових з метою об'єднання соціально-економічного зростання аграрного сектора економіки, збереження та відтворення природноресурсного потенціалу, збільшення обсягів якісних і безпечних продуктів харчування, підвищення життєвого рівня населення.

Перехід до системи органічного виробництва є необхідною умовою інтеграції української аграрної економіки у світові господарські процеси, забезпечення та підвищення її конкурентоспроможності [1].

Отже, з огляду на зазначені положення, основними напрямками екологізації сільськогосподарського виробництва слід вважати: застосування ґрунтозахисних технологій ведення аграрного виробництва; мінімізацію техногенного впливу на землі сільськогосподарського призначення; здійснення заходів охорони земель сільськогосподарського призначення та ґрунтів від забруднення та псування; оптимізацію структури

землекористування. На доктринальному рівні сформульовано поняття принципу екологізації аграрного виробництва, який полягає в тому, що являє собою керівне положення – вимогу аграрного законодавства стосовно нормативного закріплення та практичної реалізації екологічних імперативів усіма суб'єктами сільськогосподарської виробничої діяльності з метою захисту навколишнього природного середовища, мінімізації негативного впливу антропогенних факторів на нього, збереження стійкої рівноваги екосистем, екологізованого природокористування в процесі їхньої діяльності, а також виробництва якісної, екологічно безпечної сільськогосподарської продукції рослинного і тваринного походження. Аналізуючи цю наукову позицію, можна дійти висновку, що екологізація сільськогосподарського виробництва може простежуватися в двох основних напрямках: по-перше, шляхом дотримання та реалізації екологічних імперативів у процесі виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників, яка зумовлює необхідність раціонального та екологічного безпечного використання земель сільськогосподарського призначення та інших природних ресурсів; по-друге, забезпечення виробництва екологічно безпечної сільськогосподарської продукції [2].

Збалансоване освоєння вітчизняних сільськогосподарських угідь потребує комплексного використання та підтримки державного механізму регулювання. Результатом функціонування ефективної національної системи регулювання сільськогосподарського землекористування мають стати нові ринкові відносини, метою яких є забезпечення ефективної взаємодії окремих сільськогосподарських організацій з державними органами влади в результаті їх розвитку та регулювання та технічного регулювання процесів, до сільськогосподарського виробництва, щоб переконатися, що воно відповідає встановленим критеріям за певними показниками, особливо екологічними показниками. Результатом реалізації описаного вище інтерактивного процесу є перехід до екологічних принципів розвитку при задоволенні високих соціальних потреб населення. Важливі аспекти впровадження збалансованого землекористування в сільськогосподарській діяльності є формування мотиваційних цілей окремих аграрних формувань, підтримання на економічно доцільному рівні їх виробництв і сприяння частковій реалізації аграрного продукту, виробленого із застосування екобезпечних технологій. Наслідком такої підтримки буде отримання суспільно корисного ефекту та одночасно економічного результату від реалізації аграрної продукції належного рівня якості й безпечності. Формування політики у сфері державного регулювання та стимулювання збалансованого сільськогосподарського землекористування має бути спрямоване на розвиток як традиційного (інтенсивного) землекористування, так і екологічного (екстенсивного) використання земель сільськогосподарського призначення.

На сучасному етапі національного розвитку при формуванні національної політики щодо збалансованого використання земельних ресурсів

необхідно враховувати особливості кожного регіону з метою збалансування соціально-економічних та екологічних пріоритетів його розвитку та запобігання особливості потенційного використання земель в окремих регіонах. Погіршилася якість землі. Збалансування землекористування на регіональному рівні потребує формування та реалізації національної регіональної земельної політики. Формування регіональної земельної політики має здійснюватися шляхом забезпечення ефективності децентралізованих організаційних моделей влади [3].

Отож, основним напрямом розвитку аграрної сфери у сучасних умовах євроінтеграції є захист інтересів національних товаровиробників та експортерів. Основою створення придатних умов для здійснення торгово-економічної співпраці з окремими країнами ЄС чи їх групами є запровадження збалансованої товарної політики щодо чутливих груп сільськогосподарських товарів. Лібералізація доступу товарів та послуг на зовнішні ринки стане ефективним знаряддям збільшення обсягів українського експорту. Впровадження зони вільної торгівлі з перспективним торговельно-економічним партнерством дасть можливість Україні збільшити географію національного експорту та його номенклатуру шляхом лібералізації ринків у перспективі. Спільна аграрна політика з ЄС сприяє збільшенню уваги до охорони навколишнього середовища, якості харчових продуктів, а також підтримує реформування аграрної галузі економіки. Економіка України в сучасних умовах більше аграрна, ніж індустріальна. Дуже важливо досягати синергії між сільським господарством і промисловістю. Маючи переважно сільськогосподарську економічну орієнтацію, в Україні варто розвивати неконкурентний порівняно із США чи Європою сектор промисловості. Він створює інновації, необхідні для розвитку сільського господарства. І лише інноваційна модель розвитку аграрного виробництва в умовах глобалізації може принести економічний ефект за допомогою технологічного оновлення ресурсної бази та структурної перебудови аграрної економіки.

Список використаних джерел:

1. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки : наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України Бородіної О.М., д-ра екон. наук Шубравської О.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2018. – 152 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37049/1/%D0%A3%D0%B7%D1%83%D0%BD.pdf>
2. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування : навч. посібник. Львів : «Новий світ - 2000», 2003. 248 с URL: https://www.studmed.ru/safranov-ta-ekologchn-osnovi-prirodokoristuvannya_1beae395ee3.html
3. Шкабара Т.Л., Остапенко А.Ю. Перспективи виробництва екологічно чистого аграрного продукту в Україні на засадах державного регулювання. Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія Економічні науки. Випуск 21. Частина 1. 2016. С. 42-45. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/345>

Науковий керівник - **Христенко О. А.**, канд. екон. наук,
доцент кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Матеріали
I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та
молодих учених,
м. Миколаїв, 15-17 березня 2023 р.

Технічні редактори: Тетяна Льоткіна, Аліна Мігяєва

Формат 60 x 84 1/16. Ум. друк. арк. 8,0
Тираж 100 прим. Зам. № ____
Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54008, м. Миколаїв, вул. Г. Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.